

**Kansallismielisen identiteetin
rakentuminen ja kansallismieliseen
ryhmään liittyminen Suomen Sisun
jäsenten keskuudessa**

Anna Kuusela
Pro gradu -tutkielma
Sosiologia
Sosiaalitieteiden laitos
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Turun yliopisto
Marraskuu 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun
alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Sosiaalitieteiden laitos

KUUSELA, ANNA: Kansallismielisen identiteetin rakentuminen ja kansallismieliseen ryhmään liittyminen Suomen Sisun jäsenten keskuudessa

Tutkielma, 94s, 1 liites.

Sosiologia

Marraskuu 2021

Pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan kansallismielisen identiteetin rakentumista ja kansallismieliseen ryhmään liittymistä Suomen Sisun jäsenten keskuudessa. Tutkielma perustuu kahdeksaantoista loppuvuoden 2020 ja alkuvuoden 2021 aikana kerättyyn Suomen Sisun entisen tai nykyisen jäsenen teemahaastatteluun. Tutkimusmenetelmänä toimii narratiivianalyysi. Tutkimuksen teoreettinen tausta on sosiaalisten liikkeiden tutkimuksessa ja se lähtee liikkeelle ajatuksesta, että Suomen Sisun toimii osana suurempaa äärioikeistolaisista ja maahanmuuttovastaista liikettä.

Tuloksissa esitellään, kuinka kansallismielistä identiteettiä rakennetaan niin jatkuvuuden kuin kääntymyksen kautta. Jatkuvuus sitoo kansallismielisyyden osaksi historiallista ja sukuhistoriallista yhteyttä ja perinnettä, kun taas kääntymys koostuu heräämiseen ja oman aatemaailman pohtimiseen liittyvistä tarinoista. Kansallismielinen identiteetti rakentuu myös erontekoina kansallismielisen kentän sisällä ja ulkopuolella. Tällöin oma identiteetti nähdään parempana kuin stereotyyppisesti kansallismielisiin liitetyt huonoiksi koetut ominaisuudet. Oman kollektiivisen identiteetin ulkopuoliset toiset sen sijaan näyttäytyvät uhkana omalle identiteetille. Kansallismieliseen ryhmään liittymistä jäsenetään niin halun muuttaa olosuhteita, halun kuulua johonkin ryhmään ja halun löytää merkitys omalle elämälle kautta. Erityisesti kahden ensimmäisenä mainitun tekijän vaikutus korostuu aineistossa.

Tutkielman päätarkoitus on tuottaa ymmärrystä äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoista heidän itsensä kertomana, sillä tällaista tutkimusta ei ole juurikaan tehty. Tutkielmalla pyritäänkin kannustamaan myös muita toteuttamaan vastaavanlaista tutkimusta.

Asiasanat

sosiaaliset liikkeet, nationalismi, populismi, äärioikeistolaisuus, identiteetti

Kansallismielisen identiteetin rakentuminen ja kansallismieliseen ryhmään liittyminen Suomen Sisun jäsenten keskuudessa

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. ÄÄRIOIKEISTOLAINEN JA MAAHANMUUTTOVASTAINEN LIIKE SUOMEN KONTEKSTISSA	5
3. ÄÄRIOIKEISTOLAINEN JA MAAHANMUUTTOVASTAINEN LIIKE TUTKIMUSKOhteena	12
3.1. SOSIAALISTEN LIIKKEIDEN TUTKIMUS	12
3.2. ÄÄRIOIKEISTOLAISEN JA MAAHANMUUTTOVASTAISEN LIIKKEEN AIKAISEMPI TUTKIMUS	15
3.4. TUTKIELMAN ANALYYTTISET JA TEOREETTISET TYÖKALUT	22
3.4.1. Äärioikeisto ja populismi kattokäsitteinä.....	22
3.4.2. Identiteetti kertomuksena minusta ja meistä.....	29
4. TUTKIMUSASETELMA.....	36
4.1. TUTKIMUSKYSYMYKSET	36
4.2. TUTKIMUSAINEISTO	36
4.2.1. Kansallismielinen Suomen Sisu	36
4.2.2. Suomen Sisun nykyisten ja entisten jäsenten haastattelut.....	38
4.3. TUTKIMUSMENETELMÄNÄ NARRATIIVIANALYYSI.....	43
4.4. TUTKIMUSEETTINEN POHDINTA.....	47
5. SUOMEN SISUN JÄSENTEN IDENTITEETTI- JA LIITTYMISKERTOMUKSET.....	51
5.1. KANSALLISMIELISEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN	51
5.1.1. Kansallismielisyys ja sen piirteet.....	51
5.1.2. Kansallismielinen minä jatkumona ja kääntymyksenä	55
5.1.3. Kansallismielinen minä suhteessa meihin ja muihin	63
5.2. SUOMEN SISUUN LIITTYMINEN	72
5.2.1. Olosuhteiden muuttaminen	72
5.2.2. Merkitykselliset muut ihmiset.....	75
6. TULOKSET JA POHDINTA.....	80
7. KIRJALLISUUS.....	84
8. LIITTEET.....	91
8.1. HAASTATTELURUNKO	91

1. Johdanto

”Sisussahan on ihan laidasta laitaan tyyppejä, muutamia henkilöitä, jotka oikeesti menee ihon alle, mut koitetaan Sisussa välttää et tulis mitään sisäst tappelua, kumminki jollain tavalla ollaan samassa veneessä (M20–29)”

Sosiologiassa on tutkittu paljon uusia sosiaalisia liikkeitä, kuten nais- ja ympäristöliikettä sekä erilaisia vähemmistöjen oikeuksia puolustavia liikkeitä. Uusien liikkeiden toiminnan keskiössä ovat identiteetit ja sosiokulttuuriset ilmiöt (Ilmonen 1998, 37) ja niiden toiminta ajaa yhteiskunnallista muutosta suuntautuen tulevaisuuteen. Myös toisenlainen, nyky-yhteiskunnan trendiä vastustava, yhteiskunnallista muutosta jarruttava ja pikemminkin lähimenneisyytemme arvoihin perustuva liikehdintä on valtavirtaistunut. Perussuomalaisen eduskuntavaalijytky 2011, Iso-Britannian Brexit-kansanäänestys 2016, Donald Trumpin vaalivoitto 2017 ja pakolaiskriisin 2015 alla nousseet maahanmuuttoa vastustavat protestiliikkeet ovat esimerkkejä toisenlaisesta trendistä, jossa halutaan *”Suomi takaisin”* tai *”tehdä Amerikasta taas mahtava”*. Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen yksittäisiä toimijoita, kuten radikaalioikeistopopulistisia puolueita, on tutkittu laajaltikin. Liike liikkeenä on kuitenkin jäänyt vähälle huomiolle ja sen jäsenten kokemukset ovat erityisesti suomalaisessa kontekstissa lähes täydessä tutkimuksellisessa pimennossa.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen Suomen Sisun kansallismielisiksi itsensä määritteleviä nykyisiä ja entisiä jäseniä. Suomen Sisu on peruskirjansa mukaan *”kansallismielinen yhteistyöjärjestö, joka suomalaisen kansanvallan keinoin turvaa tulevien sukupolvien elinmahdollisuudet sekä oikeuden suomalaiseen identiteettiin ja sen täyteen ilmaisuun”* (Suomen Sisu 2013). Olen kiinnostunut siitä, miten jäsenten kansallismielinen identiteetti rakentuu, sekä syistä, joita jäsenet antavat järjestöön liittymiselle. Tutkimusaineistoni koostuu kahdeksastatoista Suomen Sisun nykyisen tai entisen jäsenen haastattelusta, jotka on toteutettu loppuvuoden 2020 ja alkuvuoden 2021 aikana. Suomalaista akateemista tutkimusta, joka nojaisi Suomen Sisun tai sen kaltaisten ryhmien jäsenten näkemyksiin ja kokemuksiin heidän itsensä kertomana, ei ole tietääkseni tehty koskaan aikaisemmin. Tutkielmani yhtenä päätarkoituksena on korjata tätä puutetta. Aineiston analyysimenetelmänä hyödynnän narratiivianalyysia. Narratiivinen tutkimusotteeni ei rajoitu vain aineiston analyysiin, vaan se kattaa mukaansa myös teoriataustan narratiivisen luennan ja soveltamisen.

Tutkimukseni lähtee liikkeelle ajatuksesta, että äärioikeistolaiset ja maahanmuuttovastaiset toimijat muodostavat yhdessä monen erillisen toimijan hajanaisen ja samalla kuitenkin yhtenäiseksi ymmärrettävän sosiaalisen liikkeen. Siinä missä Suomen Sisu on oma järjestönsä, se on samalla osa suurempaa äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikehdintää. Tästä syystä tarkastellessani Suomen Sisun jäseniä pidän olennaisena tarkastella niin laajaa ja heterogeenistä äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä kuin Suomen Sisua yksittäisenä liikkeen sisälle sijoittuvana kansallismielisenä toimijana. Itse asiassa Suomen Sisun jäsenet ovat nimenomaan toivoneet aikoinaan järjestönsä muokkaantuvan kansallismieliseksi liikkeeksi, joka käyttäisi rekisteröityä yhdistysmuotoa pikemminkin vain liikkeen toimintaa tukevana instituutiona (Grönroos 2008, 11).

Äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike ei ole yhtä selkeärajaan tai helposti nimettävissä kuin esimerkiksi ympäristöliike tai naisliike ja saman ilmiön liikehdinnästä voi käyttää useita eri termejä. Päädyin käyttämään kyseisestä liikkeestä nimeä ”*äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike*”, sillä se kuvaa mielestäni parhaiten kentän toimijoita. Tällöin äärioikeisto sanana on ymmärrettävä kattokäsitteenä, jonka alle voidaan liittää monia ulottuvuuksia (ks. luku 3.4.1.). Äärioikeistoon sisältyy toimintatavoiltaan (Mudde 2007, 23–31) ja demokratianäkemyksiltään (Rydgren 2018, 2) radikaalimman äärimmäisen äärioikeiston lisäksi myös maltillisempi parlamentaarinen äärioikeisto, jonka määrittelyä nykypäivän laaja populistipuolueiden kenttä vaikeuttaa. Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen nimeäminen kansallismieliseksi tai nationalistiseksi liikkeeksi sen sijaan kattaisi sisäänsä myös vasemmistolaista nationalistista liikehdintää, joka on aatteellisesti kaukana useiden suomalaisten nationalistisina miellettyjen toimijoiden, kuten esimerkiksi Suomen Sisun, Perussuomalaisten ja lakkautetun Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen ideologiasta. Äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä olisi voinut kutsua myös esimerkiksi globalismin vastaiseksi liikkeeksi (ks. Mickelsson 2012, 107), mutta tämä termi ei kenties sovellu hyvin liikkeen radikaalimman laidan kuvaamiseen.

Suomen Sisun tarkasteleminen osana äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä mahdollistaa sosiaalisten liikkeiden teorian hyödyntämisen tutkielmassani. Tarkastellessamme äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä ja sosiaalisia liikkeitä ylipäätään huomaamme, että liikkeet voidaan ymmärtää identiteettejä

tuottavina kertomuksina (Hyvärinen 1994). Tällöin on olennaista, ketkä kerrotaan kuuluvaksi liikkeeseen, ketkä sen ulkopuolelle ja mistä syystä (Edwards 2014, 141). Sosiaalisen liikkeen toimijat, erilaiset ryhmät, puolueet ja jopa itse politiikka voidaan nähdä samaan tapaan kertomuksena (Mickelsson 2012). Näiden liikkeiden ja ryhmien jäsenet taas rakentavat sekä yksilöllistä että kollektiivista identiteettiään kertomuksen kautta. Identiteettityössä yksilöt työstävät kysymyksiä itseen ”*kuka minä olen*” ja kollektiiviseen meihin ”*keitä me olemme*” liittyen (Kaunismaa 1997). Kun ymmärrämme identiteetin tällä tavoin jatkuvan muutoksen ja kehittämisen kautta (Hall 1999, 21–23), huomaamme, että kuten sosiaalinen liike, myös identiteetti on liikettä, joka rakentuu ja muokkautuu kontekstuaalisesti.

Löysin tutkimukseni aihepiirin pariin sattumalta. Olin kiinnostunut siitä, minkälaisia ihmisiä kuuluu erilaisiin äärioikeistolaisiin ja maahanmuuttovastaisiin ryhmiin, ja jouduin harmikseni huomaamaan, että tällaisten ryhmien jäsenistä ei tiedetä paljoakaan. Päätin siis itse kokeilla aihepiirin tutkimusta. Kentälle pääsy ei ollut aivan yksinkertainen asia, mutta lopulta huomattavasti helpompaa kuin olin pelännyt (ks. luku 4.1.2.). Koska äärioikeistolaisten ja maahanmuuttovastaisten ryhmien jäsenten kokemuksista ja näkemyksistä heidän itsensä kertomana ei ole juurikaan akateemista tutkimusta, päätin lähestyä aihetta aineistolähtöisesti. Halusin kerätä aineiston ilman valmista teoreettista taustaa, jotta voisin valita teoreettisen linssin sen mukaan, mistä haastateltavat itse kertovat minulle. Haastattelurunkoon (liite 1) koostin kysymyksiä kansallismieliseen poliittiseen osallistumiseen liittyen. Keskustelimme haastatteluissa tutkittavien arkielämästä ja identiteetistä, kansallismieliseen ryhmään liittymisestä, järjestössä toimimisesta ja yleisistä yhteiskuntanäkemyksistä. Tutkimuskysymykseni ja teoreettinen viitekehäykseni täsmentyi aineistonkeruun aikana ja muotoutui nykymuotoonsa monen mutkan kautta analyysiprosessin aikana.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1) Miten Suomen Sisun jäsenet rakentavat kansallismielistä identiteettiä?
- 2) Miten Suomen Sisun jäsenet kertovat kansallismieliseen ryhmään liittymisestä?

Aloitan työni kuvaamalla äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä Suomen yhteiskunnallisessa ja historiallisessa kontekstissa. Seuraavaksi siirryn kuvaamaan sosiaalisten liikkeiden olemusta sekä niissä toimimiseen ja niihin liittymiseen yhteydessä olevia mekanismeja. Kun sosiaaliset liikkeet ovat yleisellä tasolla käsitelty,

siirryn nimenomaan äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen pariin kuvailemalla liikkeen jäsenten aikaisempaa tutkimusta. Teoriaosuuden lopuksi esittelen omaan näkökulmaani liittyviä analyyttisiä terminologisia työkaluja eli äärioikeistoa ja populismia sekä identiteettiä. Tutkimusasetelma-kappaleessa puran oman tutkimusaineistoni, eli käsittelen niin haastatteluaineistoani kuin Suomen Sisu-organisaationa. Tarkastelen myös narratiivianalyysia tutkimusmenetelmänä, esittelen tutkimuskysymykseni ja pohdin tutkimukseni tekoon liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tämän jälkeen siirryn analysoimaan aineistoani. Ensiksi tarkastelen aineisto-otteiden ja aikaisemman teorian avulla, kuinka haastateltavani rakentavat kansallismielistä yksilöllistä ja kollektiivista identiteettiä. Toiseksi kiinnitän huomion siihen, kuinka haastateltavat jäsentävät Suomen Sisuun liittymistä. Lopuksi esittelen tutkimukseni tulokset ja pohdin, miten ne liittyvät teeman tutkimuskenttään ja laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tutkielmalle on myönnetty Valto Takalan apuraha, josta kiitän suuresti Turun Suomalaista Yliopistoseuraa.

2. Äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike Suomen kontekstissa

Suomalaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen käsittely on aloitettava kuvaamalla Suomen yhteiskunnallisen ja poliittisen kentän historiaa, sillä historialla ja kulttuurilla on suuri vaikutus liikkeeseen myös nykypäivänä. Kaiken kollektiivisen toiminnan muodot ja keinovalikoimat ovat juurtuneet kansallisiin poliittisiin traditioihin ja niiden muuttumisprosessi on hidas (Siisiäinen 1998, 221). Valtiot ovat sosiaalisille liikkeille ylipäättään hyvin keskeisiä: ne toimivat sosiaalisten liikkeiden kenttinä tarjoten ja säädellen toimintamahdollisuuksia ollen samanaikaisesti myös toiminnan kohteina (Edwards 2014, 243–245). Tässä luvussa kuvaan äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen ja joidenkin sen yksittäisten toimijoiden vaiheita Suomessa 1900-luvun alusta nykypäivään.

Suomalaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen syntyhetkeä on mahdoton määritellä. Mikäli ajattelemme kaikenlaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikehdinnän liikkeeseen sisällytettäväksi, voidaan ajatella, että Suomessa on esiintynyt nationalismia jo ennen itsenäistymistä (Alapuro 2010). Nationalismin kehittymisen suhdetta valtioon voidaan eritellä kahdella tavalla. Nationalismi voi olla valtiolähtöistä (state-led), jolloin kansallinen tietoisuus syntyy valtion valtaapitävien ja näin valtion rakenteiden johdattamana. Päinvastoin valtiota etsivässä (state-seeking) nationalismissa jonkin ihmisryhmän muodostama liike, jolla on yhteinen kansallinen identiteetti, pyrkii hankkimaan oman valtion tai autonomisen poliittisen statuksen. (Tilly 1994.) Saukkonen (2018) näkee suomalaisen nationalismin joko yhdistelmänä molemmanlaisia nationalismeja tai ei kumpanakaan. Alun perin suomalainen kansakunta miellettiin joka tapauksena orgaaniseksi kokonaisuudeksi, jonka ryhmiä yhdistivät kieli, alkuperä ja muut yhteisinä pidetyt elementit (Alapuro 2010).

Suomalaiset sosiaaliset liikkeet ovat pyrkineet kautta aikain rauhanomaiseen, yhteenottoja välttelevään ja yksityisomaisuutta kunnioittavaan toimintaan ja asialliseen toimintatapaan, sisällissotaa lukuun ottamatta (Siisiäinen 1998, 225–227). Sisällissota ja Suomen luokkajako olivatkin hyvin merkittäviä tekijöitä aikansa protestoinnissa (Siisiäinen 1998, 222). Kuitenkin sisällissota voidaan nähdä hyvin poikkeavana Suomen pitkän linjan poliittisessa kulttuurissa (Alapuro 2010). Sisällissodan ja itsenäistymisen jälkeen Suomen syntynyttä monipuoluekenttää onkin leimannut konsensushakuisuus (Arter 2006, 262–263), joka osaltaan voi selittää sitä, miten äärioikeistolaisen ja

maahanmuuttovastaisen liikkeen radikaalimmatkin toimijat ovat voineet toimia osaltaan myös parlamentaarisen järjestelmän puitteissa.

Suomalaisten poliittiset identiteetit olivat puolueiden syntymisestä lähtien pitkään sidottuja joko alueeseen, kieleen tai luokkaan, sillä muita vaihtoehtoja ei ole sen ajan Suomessa ollut saatavilla. Tämä on osaltaan tukenut leiri-Suomen syntyä, jossa suomalaiset on voinut helposti määritellä eri ryhmiin: maalaisiin, työläisiin ja suomenkielisiin sekä ruotsinkielisiin porvareihin. Leiri-Suomen purkautuminen alkoi vasta 1970-luvulla, kun individualismi sai enemmän jalansijaa kollektivismilta. Kasvanut tasa-arvo nosti keskiluokan määrää ja hävitti luokkaerojen vaikutusta leirin jakajana. (Mickelsson 2012, 102–104.) Leiriytymisen lisäksi on olennaista muistaa Suomen suhteellisen monikulttuurinen historia. Jo itsenäistymistä seuraavina vuosina on laillisesti turvattu niin ruotsinkielisten kuin eri uskontokuntiin kuuluvien oikeuksia. Myöhemmin 1960-luvulta lähtien Suomessa on alettu kiinnittää huomiota myös muiden perinteisten vähemmistöjen oikeuksiin. (Saukkonen 2018.) Yhtenäisen kansakunnan rakentaminen on vaatinut töitä luokkaan, alueeseen, kieleen ja kulttuurin liittyvien erojen hälventämiseksi.

Itsenäistymisen ja toisen maailman sodan välillä Suomessa oli suhteellisen paljon äärioikeistolaista toimintaa. Esimerkiksi Lapuan liike ja Isänmaallinen kansanliike (IKL) olivat aikansa merkittäviä äärioikeistolaisia toimijoita. Isänmaallinen kansanliike syntyi Lapuan liikkeen raunioille ja toi aikaisempaan kommunistivastaiseen ajatusmaailmaan fasismin piirteitä. (Kotonen 2018, 26–28.) Samoihin aikoihin yliopistomaailmassa vaikutti nationalistinen Akateeminen Karjalais-Seura. Vasta toisen maailmansodan jälkeen Suomen äärioikeistolainen kenttä pieneni huomattavasti. Vuonna 1944 Suomen ja Neuvostoliiton solmiessa rauhan fasistiset järjestöt, kuten Isänmaallinen kansanliike ja Akateeminen Karjalais-Seura, määrättiin kiellettäviksi. (Kotonen 2018, 35–37.)

Toisen maailmansodan jälkeen suomalaisen äärioikeiston aktiiviset toimijat voidaan erotella karkeasti kirjoituspöytä- ja katutason aktiiveihin. Katuaktiivit eivät välittäneet niinkään aatteellisesta filosofoinnista vaan teon propagandasta, eli yleisen yhteiskuntajärjestyksen horjuttamisesta ja vallankumouksellisen liikehdinnän aikaansaamisesta. (Kotonen 2018, 232–233.) Katuaktiiveilla viitataan siis äärimmäisen

äärioikeiston toimijoihin, kun taas kirjoituspöytäaktiivit voidaan nähdä pikemminkin parlamentaarisen äärioikeiston ilmentymänä.

Monenlaisia äärimmäiseen äärioikeistoon lueteltavia ryhmiä on toiminut Suomessa aikojen saatossa. Erilaisia nuorten miesten ja poikien radikaaliuden asteelta vaihtelevia äärioikeistolaisia ryhmittymiä on löydettävissä Suomen historiasta ainakin ensimmäisestä maailmansodasta lähtien (Kotonen 2018, 232–234). 1970-luvun esimerkki aikansa suomalaisesta äärioikeistoryhmästä on Pekka Siitoimen ryhmä. Vaikka Siitoin toimi myös parlamentaarisen äärioikeiston puolella, järjestön toteuttamat väkivaltaiset iskut nostavat sen toimintatavan radikaaliutta jopa terroriksi (Kotonen 2018, 175–191). Tästä huolimatta Siitoimen järjestöä ei koskaan otettu erityisen vakavasti, vaikka sen toimintaa seurattiin suojelupoliisin toimesta sen koko olemassaolon ajan. Tämä heijastelee suomalaisen poliittisen kulttuurin pitkää linjaa. Suomen historiassa suojelupoliisi ja kaikki puolueet kommunisteja (SKP) lukuun ottamatta ovat suhtautuneet äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoihin suhteellisen vähättelevästi. (Kotonen 2018, 213–216.)

Suomessa on ollut parlamentaarista äärioikeistotoimintaa vähintään ensimmäisen maailmansodan alkamisesta asti. Jungar (2016) esittää, että Suomen poliittisella kentällä on ollut populistisia toimijoita koko Suomen itsenäisyyden ajan. Lapuan liikkeen ja Isänmaallisen kansanliikkeen lisäksi voimme käyttää Veikko Vennamoä esimerkkinä yksittäisestä populistisesta toimijasta. Maaseudun liiton jakaannuttua Vennamon Suomen pientalonpoikien puolue pääsi jopa ensimmäisenä pohjoismaisena populistipuolueena hallitukseen vuonna 1983. (Jungar 2016, 115–116.) Toinen tunnettu Suomen Maaseudun Puolueen (SMP) seuraaja on vuonna 1995 syntynyt Perussuomalaiset (Arter 2012), jossa sen edeltäjää leimaava populistisuus vaikuttaa edelleen. Kansainvälisesti katsottuna perussuomalaisilla onkin sen juurien takia pisin historia verrattuna muihin Pohjoismaisiin radikaalioikeistolaisiin puolueisiin (Widfeldt 2018, 546).

Suomalaiselle äärioikeistolle ominaista on kautta aikain ollut reaktiivisuus ja polkuriippuvuus. Äärioikeistollinen liikehdintä on usein syntynyt vastareaktionä erityisesti ääriivasemmiston toimille (Kotonen 2018, 25). Polkuriippuvuus sen sijaan viittaa siihen, kuinka tiettyjen liikkeiden ja puolueiden kadotessa samanlaisia on voinut syntyä tilalle. Yhtenä esimerkkinä tästä toimii vaikkapa Suomen Maaseudun Puolueen

(SMP) seuraajana syntynyt Perussuomalaiset (Arter 2012). Polkuriippuvuutena voidaan nähdä myös se, kuinka jotkut ryhmät ovat jatkaneet toimintaansa, vaikka niiden jäsenistö on korvaantunut uudella. Tällainen jäsenistön vaihto on tapahtunut esimerkiksi Suomen skinhead-kulttuurin eri aalloissa (Perho 2001, 103).

Suomen maantieteellinen sijainti Ruotsin ja Venäjän välissä on tuottanut omanlaista varovaisuutta myös kansallisen protestoinnin keinoihin (Siisiäinen 1998, 223) ja toisaalta ”ryssä-” (Alapuro 2010; Vuorinen 2004, 256) ja ”hurri vihaa” (Vuorinen 2004, 259). Venäjän ja kommunismin pelko ja niihin kohdistuva vihamielisyys heijastelevat Suomen pitkän linjan politiikkaa (Alapuro 2010) ja suomalaisen äärioikeiston suurimpana viholliskuvana voidaan nähdä olleen maan edustama kommunismi aina Neuvostoliiton kaatumiseen saakka (Kotonen 2017). Venäjävastaisuuden syntyyn ovat aikanaan vaikuttaneet yleiseurooppalaiset venäläisstereotypiat, Suomen yli käydyt Venäjän ja Ruotsin sodat ja yleiset kauppa- ja kulttuuriyhteydet (Vuorinen 2004, 256). Kommunismin pelko ja vastustaminen on vähentynyt suomalaisen äärioikeiston keskuudessa 1990-luvulla Neuvostoliiton romahtaessa (Kotonen 2017).

Suomalaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen ruotsalaisvastaisuuden juuret sen sijaan ovat eliitti- ja herravihassa, sillä ruotsalaisvastaisuus on syntynyt ruotsin kieltä puhuvaa eliittiä kohtaan kohdistuvista epäilyistä. Saman aikaisesti on jätetty huomiotta ruotsinkielinen alaluokka ja toisaalta suomenkielinen eliitti, joka on pikemminkin pyrkinyt esiintymään juuri suomenkielisen kansan äänitorvena. (Vuorinen 2004, 259.) Myös ruotsinkielinen eliitti itseasiassa kannatti yhteisen suomen kielen kautta punoutuvaa suomalaista yhtenäistä kansakuntaa (Saukkonen 2018). Suomalaisen kulttuurin eliittivastaisuus vaikuttaa mielenkiintoiselta suomalaisten sosiaalisten liikkeiden kontekstissa, sillä suomalaiset liikkeet ovat aina olleet läheisesti kytköksissä valtioon ja usein suosineet yhdistysmuotoisuutta. Ironisesti suomalaisille liikkeille on ollut tyypillistä myös hallinnollinen hierarkkisuus ja useiden liikkeiden johdossa on toiminut aikansa sivistyneistö. (Siisiäinen 1998, 223–225.)

Suomalainen kollektiivinen toiminta on vuosikymmenten ajan tyypillistynyt yhdistysmuotoiseen organisoitumiseen. Lähes kaikki suuret sosiaaliset liikkeet ovat omaksuneet formaalin yhdistys- tai puoluemallin omaksi toimintamuodokseen. (Siisiäinen 1998, 199–220.) Tämä pitää paikkansa myös äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen tapauksessa. Jo ensimmäisen maailmansodan

jälkeisistä ryhmittymistä monet, kuten Lapuan liike ja sen seuraajaksi perustettu IKL, organisointiin järjestömuotoon (Kotonen 2018, 25–30). Myös nykypäivänä kentän toimijat pyrkivät toimimaan yhdistystoiminnan kautta ja suhtautuvat usein esimerkiksi väkivaltaan tuomitsevasti. Samankaltainen trendi on löydettävissä myös Tanskasta ja Norjasta, vaikka se on muuten kansainvälisesti harvinaista. (Ravndal 2018.)

Useat suomalaiset uudemmat 1960-luvun jälkeen syntyneet liikkeet kantavat samankaltaisia keinovalikoimia toiminnassaan kuin vanhemmat liikkeet. Suurimmat muutokset uusissa liikkeissä liittyvät kasvaneeseen julkisuuden hyödyntämiseen toiminnassa. Myös erilaisia organisaatiomalleja on kokeiltu, ja keinoina esimerkiksi passiivinen vastarinta (esim. itsensä kahlitseminen työkoneeseen) ja karnevaalisuus (esim. pride-juhla) ovat myös yleistyneet. (Siisiäinen 1998, 227–229.) Suomalainen äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike on ollut erityisen taitava hyödyntämään julkisuutta erityisesti sosiaalisen median kautta, vaikka toisaalta media on toiminut myös liikkeen rajoittajana esimerkiksi käsittelemällä liikettä suhteellisen kriittisesti (esim. Ekman 2018).

Suomalainen äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike on ollut hyvin miesvaltainen niin nationalistisen ajattelun synnyn kannalta kuin erinäisten liikkeen ryhmien jäsenpohjilta. Kansallisajattelun kannalta naista on pidetty kansakunnan uusintamisen kulmakivenä ja suomalaisuuden symbolina esimerkiksi Suomi-neidon kautta. Miehillä on kuitenkin suomalaisen kansallisajattelun rakentamisen aikana ollut huomattavasti naista aktiivisempi ja pystyvämpi rooli, kun naiseus on rakentunut hyvän tai huonon äitiyden ja siveyden tai siveettömyyden kautta. (Vuorinen 2004, 261.) Eri äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen ryhmien jäsenpohja on rakentunut historiasta tähän päivään ennen kaikkea miehistä ja historiallisesti naisia on osallistunut toimintaan vain harvoin (Kotonen 2018, 234).

Eräs suomalaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen suhteellisen olennainen toimija oli 1990-luvulle tultaessa Suomen skinhead-kulttuuri.

Maskuliinisuutta ja väkivaltaa ihannoiva alakulttuuri on syntynyt 1960-luvulla Englannissa, josta se on jakautunut moniin alaryhmiin, joista kaikki eivät edes jaa oikeistolaista aatemaailmaa. (Puuronen 2001, 11–13). Siinä missä Britannian skinejä yhdisti työväenluokkaisuus, ei samaa luokkasidonnaisuutta voida löytää Suomen kontekstissa, sillä Suomessa alakulttuurit ovat vain harvoin sidoksissa luokkataustaan.

(Perho 2001, 105.) Suomessa skinhead-kulttuuri yhdistettiin vahvimmin Joensuuhun (Puuronen 2001, 17), vaikkakin toimintaa on löytynyt halki Suomen.

1990-luvulla suomalainen äärioikeistopuhe alkoi kehittyä kotoperäisestä kansainvälisemmäksi (Kotonen 2017). Vuosituhanteen vaihteeseen tultaessa suomalaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen maahanmuuttovastaisuuden korostuminen vahvistuu. Perussuomalaiset, mutta myös muut puolueet, politisoivat vuosituhannen vaihteen jälkeen maahanmuuton. Myös nationalistisen Suomen Sisun synty Suomalaisuuden liiton nuorisojärjestönä vuonna 1998 ajoittuu tähän vaiheeseen. Kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2008 kansallissosialistisen Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen jaosto perustetaan (Ravndal 2018).

Siirryttäessä pidemmälle 2010-luvulle turvapaikanhakijoiden määrän kasvu on synnyttänyt Suomeen maahanmuuttoa vastustavia katupartio- ja protestiliikkeitä, kuten Soldiers of Odin, ”Suomi ensin!” ja ”Rajat kiinni!” (Sisäministeriö 2017, 23). Vastaavanlaisia liikkeitä on syntynyt muihinkin länsimaihin ja suomalaisessa kontekstissa liikkeiden korkea määrä onkin erikoinen, sillä esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna maahanmuutto Suomeen on ollut vähäistä (Jungar 2016, 118). Kuitenkin äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike on kasvattanut suosiotaan ja jäsenpohjaansa. Perussuomalaiset ovat myös vakiinnuttaneet paikkansa suomalaisella puoluekentällä vuoden 2011 eduskuntavaalien jytyn ja melkein kahdenkymmenen prosentin äänimäärän jälkeen (Mickelsson 2012, 107).

Tässä luvussa olen käsitellyt äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen kannalta olennaiset historialliset ja yhteiskunnalliset kehityskulut Suomen kontekstissa. Tietenkään Suomea ei ole mahdollista tarkastella muusta maailmasta irrallisena toimijana, vaan sen sisäisiin ilmiöihin vaikuttavat myös ulkoiset tekijät (esim. Alapuro 2010). Kuitenkin monet suomalaiseen äärioikeistolaiseen ja maahanmuuttovastaiseen liikkeeseen liittyvät tekijät, kuten esimerkiksi suomalainen äärioikeistopuhe (Kotonen 2017), ovat olleet historiallisesti hyvin kotoperäisiä verrattuna kansainväliseen äärioikeistolaiseen ja maahanmuuttovastaiseen liikkeeseen. Selvää on se, että Suomen pitkän linjan poliittinen kulttuuri on antanut suomalaiselle äärioikeistolaiselle ja maahanmuuttovastaiselle liikkeelle sen toiminnan raamit ja rajoitteet. Näiden

tunteminen on tärkeää siirtyessämme tarkastelemaan, miten äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä on aikaisemmin tutkittu.

3. Äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike tutkimuskohteena

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni teoreettisen taustan ja tutkimaani aihepiiriin liittyvää aiempaa tutkimusta. Aloitan esittelemällä sosiaalisten liikkeiden tutkimusta. Tämän jälkeen kartoitan äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoiden, kuten puolueiden, järjestöjen ja muiden ryhmittymien jäsenistä tehtyä aikaisempaa tutkimusta. Lopuksi kuvailen, minkälaisen analyttisten työkalujen avulla analysoin omassa tutkielmassani tätä teemaa. Käsittelen niin äärioikeiston ja populismin määritelmiä ja piirteitä kuin identiteetin olemusta.

3.1. Sosiaalisten liikkeiden tutkimus

Jotta pystymme ymmärtämään Suomen Sisun jäsenten toimintaa suomalaisessa äärioikeistolaisessa ja maahanmuuttovastaisessa liikehdinnässä, meidän on määriteltävä mitä sosiaaliset liikkeet ovat ja miten ne toimivat. Aluksi on syytä huomioida, etteivät sosiaaliset liikkeet ja kollektiivinen toiminta viittaa samaan asiaan (Ilmonen 1998, 15). Sosiaaliset liikkeet ovat aina kollektiivista toimintaa, mutta kollektiivinen toiminta ei ole aina osoitus sosiaalisen liikkeen olemassaolosta. Samalla tavalla sosiaaliin liikkeisiin vahvasti liitetty protesti voi ilmaantua myös ilman sosiaalista liikettä ja toisin päin. Kuitenkin protestin takana on aina joltain osin sosiaalinen liike, muttei välttämättä kyseisen sosiaalisen liikkeen organisaatio. (Edwards 2014, 246–247).

Sosiaalinen liike voidaan ymmärtää kollektiivisena toimintana, joka yrittää ajaa tai jarruttaa sosiaalista muutosta, jakaa suhteellisen yhtenäisen käsityksen siitä, miten sen tavoitteisiin päästään, pitää yllä solidaarisuutta ja on organisoitua vähintään siten, että sillä on ajallista jatkuvuutta. Toisin sanoen sosiaalinen liike koostuu yhteisistä tavoitteista, yhteisistä keinoista, yhteisistä meistä ja sen ajallisesta jatkuvuudesta. (Ilmonen 1998, 15–16.) Edwards (2014, 4–6) määrittelee sosiaaliset liikkeet samankaltaisesti kollektiivisen identiteetin omaavien yksilöiden kollektiivisiksi ja organisoiduiksi pyrkimyksiksi sosiaaliseen muutokseen ajallisesti jatkuvan protestin kautta. Täten esimerkiksi yhden kerran tapahtuva irrallinen protesti tai spontaani mielenosoitus eivät täytä sosiaalisen liikkeen määritelmää. Sosiaaliset liikkeet ovat aikaan sitoutuneita myös siten, että niille on olennaista määritellä menneisyys, josta on tultu ja samalla jonkinlainen tulevaisuus, jota kohti mennään (Hyvärinen 1994, 33). Sosiaaliset liikkeet ovat siis nimensä mukaisesti liikkeessä.

Tutkielmani teoreettiset ja menetelmälliset valinnat linkittyvät yhteen, kun ymmärrämme Hyvärisen (1994) mukaisesti sosiaaliset liikkeet kertomuksina. Tällöin sosiaaliset liikkeet mielletään puheella tuotetuksi todellisuudeksi verrattuna esimerkiksi yhdistykseen tai puolueeseen (Hyvärinen, 1994, 32–33). Myös yhdistykset ja puolueet voidaan ymmärtää kertomuksina (ks. esim. Mickelsson 2012), mutta sosiaaliset liikkeet ovat jo luonteeltaan narratiivista todellisuutta. Tätä eroa voidaan havainnoida esimerkiksi sosiaaliseen liikkeeseen kuulumisen kautta. Yhdistykseen jäsenet löytyvät yhdistyksen jäsenrekisteristä, kun taas tietyn sosiaalisen liikkeen jäseniä ei voida samalla tavalla listata, sillä liikkeisiin voidaan kuulua useiden eri ryhmäjäsenyyksien tai vain oman kokemuksen ja identiteetin kautta.

Sosiaaliset liikkeet rakentuvat narratiivisesti tuotetun kollektiivisen identiteetin kautta. Sosiaalisten liikkeiden kontekstissa kollektiivinen identiteetti voidaan ymmärtää yksinkertaisimmin sosiaalisen liikkeen jäsenten yhteiseksi tuntemukseksi siitä, keitä he ovat vastaan toisia, liikkeen ulkopuolisia yksilöitä, konfliktissa koskien asiaa X (Edwards 2014, 141). Sosiaalisten liikkeiden pyrkimyksenä on rakentaa yksi ja yhtenäinen kollektiivinen identiteetti, ”*me*”, joten kertomuksilla liikkeestä pyritään yksinäisyyteen ja pysyvyyteen (Hyvärinen 1994, 22). ”*Meidän*” eli sosiaalisessa liikkeessä liikkeellä olevien yksilöiden lisäksi sosiaalisten liikkeiden kertomuksiin sisältyvät kuvat liikkeen vastustajista ja siitä, minkä asian puolesta toimitaan tai mikä asia on vaakalaudalla (Edwards 2014, 141). Näitä merkityksiä sosiaaliset liikkeet luovat kertomiensa tarinoiden, tekemiensä asioiden ja tuottamansa materiaalin kautta (Edwards 2014, 99). Mitä totalisoivampi liike on, sitä hallitsevampi liikkeen kertomus ja sen yksinäisyys ja sitä tiukempi on liikkeen ”*me*” (Hyvärinen 1994, 22).

On olennaista tiedostaa, että yleisiä ja universaaleja teorioita koskien sosiaalisia liikkeitä on haastavaa kehittää, sillä liikkeet muuttuvat ajassa ja eri paikkojen tai liikkeiden kontekstien (vrt. esim. äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike ja ympäristöliike) alaisuudessa (Edwards 2014, 236). Sosiaalisten liikkeiden tarkastelu ylipäätään on vaikeaa, sillä niihin on sisäänrakennettu tietynlainen arvaamattomuus, jonka johdosta niiden kehitystä ja liikettä ei voi täydellisesti ennakoida tai ennustaa (Edwards 2014, 235).

Sosiaalisten liikkeiden tutkimuksessa on kuitenkin huomioitu vahvasti ero uusiin ja vanhoihin liikkeisiin (ks. esim. Cohen 1985; Ilmonen 1998). Erot näyttäytyvät kaikessa sosiaalisten liikkeiden toimintatavoista ja -malleista toiminnan tiloihin ja toimijoihin, vaikka uusissa ja vanhoissa liikkeissä on myös paljon päällekkäisyyksiä.

Yksinkertaistettuna vanhojen sosiaalisten liikkeiden sanotaan ajaneen erilaisia luokkaintressejä ja sosiaalipoliittisia muutoksia, kun taas uudet sosiaaliset liikkeet nähdään sosiokulttuurisina tai identiteetti-liikkeinä. Kuitenkin esimerkiksi Ilmonen (1998, 37) kysyy, voiko identiteetti-liikkeitä syntyä ilman mitään yhteiskunnallisia intressejä tai voivatko intressiliikkeet toimia ilman minkäänlaista kollektiivista identiteettiä? Vertaillen uusia ja vanhoja liikkeitä tulee ottaa myös huomioon niiden elinkaaren vaihe. Pitkäikäinen sosiaalinen liike eroaa ominaisuuksiltaan huomattavasti nuoresta liikkeestä, mutta nämä erot voivat vähentyä, mikäli vertailemme vanhaa sosiaalista liikettä uuteen sosiaalisen liikkeen niiden elinkaarien alkuvaiheissa. (Ilmonen 1998, 22.)

Sosiaalisia liikkeitä voidaan erotella myös muiden jakolinjojen mukaan. Yksi tutkielmani kannalta olennainen jaottelu on jakaa sosiaaliset liikkeet proaktiivisiin ja reaktiivisiin liikkeisiin. Siinä missä proaktiiviset liikkeet asettavat tavoitteensa tulevaisuuteen ja pyrkivät luomaan uudenlaisen nykyisen yhteiskuntamallin ylittävän yhteiskunnallisen tilan, pyrkivät reaktiiviset liikkeet vastustamaan yhteiskunnan kehityssuuntia puolustamalla valittuja menneisyyden arvoja. (Cohen 1985; Ilmonen 1998, 25; Siisiäinen 1998, 221–222.) Äärioikeistolainen ja oikeistopopulistinen liike muistuttaa tässä jaottelussa reaktiivista sosiaalisen liikkeen tyyppiä, ja se ilmenee nykyistä trendiä, modernisaatiota, vastustavana voimana. Monet muut nykyajan liikkeet, kuten naisliike tai Black Lives Matter (BLM), sen sijaan oikeuttavat toiminnassaan modernisaatiota kyseenalaistaen menneisyyden eriarvoisuuksia (Ilmonen 1998, 25).

Kun olemme analysoineet, miten sosiaalisia liikkeitä voidaan käsitellä, voimme selittää yksilöiden motivaatiota liittyä liikkeisiin. Sosiaalisten liikkeiden kollektiiviseen toimintaan osallistuminen ei ole selviö, sillä se vaatii tavallisesti osallistujaltaan resursseja, esimerkiksi aikaa tai rahaa. Motiivit liittyä sosiaalisiin liikkeisiin ja toimia niissä voivat kehittyä tunnesiteiden ja moraalien kautta sekä intressien ja rationaalisuuden pohjalta (Ilmonen 1998, 24). Kuitenkin sosiaalisten liikkeiden jäsenet, kuten kaikki ihmiset ylipäätään, yhdistävät toiminnassaan niin rationaalista,

emotionaalista ja myös normatiivista ajattelua ja toiminnan mallia (Edwards 2014, 238–240). Näin ollen sosiaaliseen liikkeeseen liittymistä ei voida ajatella järki-tunteet-dikotomian kautta. Kollektiiviset identiteetit, joihin palaan luvussa 3.4.2., sen sijaan ovat liittymisen kannalta olennaisia. Tällöin ajatellaan, että ihmiset liittyvät sosiaalisiin liikkeisiin saavuttaakseen ihanteelliseen identiteettinsä tai ihanneminänsä (Polletta & Jasper 2001).

Sosiaalisiin liikkeisiin liittymistä voidaan lähestyä sosiaalipsykologisin motiivein. Klandermans (2001) on jaotellut liittymismotiivit haluun muuttaa olosuhteita, haluun kuulua johonkin ryhmään ja haluun löytää merkitys omalle elämälle. Nämäkään selitykset eivät ole toisiaan poissulkevia ja ilmenevät usein päällekkäisesti. (Klandermans 2001, 276–277.) Jotkut ihmiset voivat ottaa osaa sosiaalisen liikkeen kollektiiviseen toimintaan myös yksin. Esimerkiksi vihreän liikkeen jäsenet voivat omassa arkipäivässään kokea toimivansa osana sosiaalista liikettä esimerkiksi vihreiden kulutusvalintojensa ja kierrättämisen kautta. Tämän kaltaista osallistumista sosiaaliseen liikkeeseen voidaan perustella kenties parhaiten kollektiivisen identiteetin kautta, jonka nähdään silloin ulottuvat myös oman identiteetin ja yksityisyyden piiriin (Edwards 2014, 245–246).

Tässä alaluvussa olen esitellyt sosiaalisten liikkeiden teoreettisia ulottuvuuksia. Siirtyessäni käsittelemään sosiaalisten liikkeiden aikaisempaa tutkimusta on aika tiivistää näkökulmaa, sillä kaikkien sosiaalisten liikkeiden aikaisemman tutkimuksen esittely on kentän laajuudesta johtuen mahdotonta. Seuraavassa alaluvussa keskitynkään kuvaamaan vain tutkielmani kannalta relevanttia äärioikeistolaisia ja maahanmuuttovastaista liikettä koskevaa aikaisempaa tutkimusta. Aikaisempi liikkeen jäseniä analysoiva tutkimus mahdollistaa myös tarkastelun, miksi ihmiset liittyvät äärioikeistolaisiin ja maahanmuuttovastaisiin ryhmiin.

3.2. Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen aikaisempi tutkimus

Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen tutkimus on joiltain osin puutteellista. Emme tiedä paljoakaan esimerkiksi äärioikeistolaisten ja oikeistopopulististen puolueiden ideologioista, johtajista, jäsenistä ja organisaatioista (Mudde 2016), parlamentaarisen puoluepolitiikan ulkopuolelle sijoittuvista liikkeen hajanaisista ryhmistä puhumattakaan. Puutteellisuutta selittävät niin terminologiset

ongelmat kuin tutkimuskohteen empiiriset haasteet, jotka näkyvät niin kansainvälisessä kuin suomalaisessakin tutkimuksessa. Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen tutkimuskentän heterogeenisyys peilaakin liikkeen ryhmien ja muiden toimijoiden heterogeenisiä profileja.

Äärioikeisto-termillä ei ole universaalisti hyväksyttyä yhtenäistä määritelmää (Hainsworth 2008, 7), eivätkä monet alan tutkijat ole yhtä mielisiä siitä, onko äärioikeisto aina paras käsite kuvaamaan äärioikeistolaisia toimijoita (Mudde 2002, 176). Niin tutkimuksessa kuin julkisessa keskustelussakin käytetään lukemattomia eri käsitteitä lähes synonyymeina äärioikeistolle. Näitä termejä ovat muun muassa radikaalioikeisto (Rydgren 2018; Mudde 2017), vaihtoehto-oikeisto ja oikeistopopulismi. Yhtenäisen termistön puuttuminen ja osin siitä juontuva eri termien suosiminen tai välttely vaikeuttavat äärioikeiston kuvaamista, aikaisemman tutkimuksen vertailua ja äärioikeistolaisten toimijoiden empiiristä tarkastelua.

Äärioikeiston käsitteen sirpaleisuudesta johtuen termi on helpoin hahmottaa yläkäsitteenä, jonka alle voidaan sijoittaa monia erilaisia aatteita ja suuntauksia (Kotonen 2018, 14). Yleinen rajanveto on erotella äärioikeisto äärimmäiseen äärioikeistoon ja parlamentaariseen äärioikeistoon. Näiden erot perustuvat niiden erilaisiin demokratianäkemyksiin (Rydgren 2018, 2), toiminnan tapojen radikaaliuteen (Mudde 2007, 23–31) ja toimintaympäristöön. Vaikka parlamentaarista äärioikeistoa ja äärimmäistä äärioikeistoa kuvataan usein toisistaan irrallisiksi toimijoiksi, liikkuvuus parlamentaarisen ja äärimmäisen äärioikeiston välillä on suurta ja äärioikeiston eri puolet ovat monin tavoin linkittyneitä toisiinsa (Rydgren 2018, 9). Esimerkiksi Suomen Sisulla on kerrottu olevan yhteyksiä niin Perussuomalaiset-puolueeseen kuin jo lakkautettuun kansallissosialistiseen Pohjoismaiseen Vastarintaliikkeeseen ja useisiin protestiliikkeisiin, kuten ”Rajat kiinni!” (Sallamaa 2018, 14–15). Keinotekoinen rajanveto parlamentaariseen ja äärimmäiseen äärioikeistoon voi pahimmillaan pudottaa joitain vaikeasti tähän dikotomiseen jaotteluun sopivia äärioikeistolaisia toimijoita kokonaan aihepiirin tutkimuksen ulkopuolelle ja siksi sen käytön kanssa on oltava varovainen.

Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoiden empiirisen tutkimuksen haasteet liittyvät terminologian lisäksi liikkeen ryhmien heterogeenisyyteen. Parlamentaarisen äärioikeiston määrittelyä vaikeuttaa massiivinen

oikeistopopulistipuoluekenttä, jonka puolueita on vaikea erotella äärioikeistolaisiksi (Saukkonen 2007, 246). Parlamentaarisen äärioikeiston ulkopuolelle jäävät äärimmäisen äärioikeiston ryhmittymien toimintamallit ja kokoonpanot voivat myös vaihdella valtavasti katuryhmistä internetpohjaisiin liikkeisiin ja aatekoulukunnista terrorismiryhmiin (Veugelers & Menard 2018, 286–287). Suomen äärioikeistolaisten toimijoiden profiilit ovatkin olleet kautta historian erittäin värikkäitä (Kotonen 2018, 232–233). Myös suomalaista äärioikeistoa leimaavat reaktiivisuus ja polkuriippuvuus (ks. luku 2) häiritsevät äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen tarkastelua. Reaktiivisuus vaikeuttaa sen tarkastelua itsenäisenä ilmiönä ja polkuriippuvuus hämärtää erilaisten ryhmien erillistä tarkastelua.

Äärioikeistolaisille ja maahanmuuttovastaisille toimijoille on tyypillistä kiistaa kuulumisensa äärioikeistoon (Hainsworth 2008, 5) ja pyrkiä välttämään huomiota. Vaikka useat äärioikeistolaiset toimijat ovat hyödyntäneet internetiä kasvualustanaan, monet erityisesti äärimmäisen äärioikeiston toimijat suosivat edelleen eristäytymistä ja autonomiaa (Veugelers & Menard 2018, 299). Epämiellyttävinä pidettyihin tutkimuskohteisiin, kuten äärioikeistoon, voi olla myös vaikea saada yhteyttä (Esseveld & Eyerman 1992, 228). Erityisesti äärimmäisen äärioikeiston ryhmien jäsenille jäsenyyteen liitetään stigmaa ja julkitulon seurauksia pelätään yksilö- (esim. Simi & Futrell 2009) ja ryhmätasolla (Esseveld & Eyerman 1992). Omaa identiteettiä voidaankin tuoda ilmi vain oman ryhmän suljetuissa tiloissa (Simi & Futrell 2009). Tämä tutkimuksen tekoon liittyvä ongelma selittänee myös äärioikeiston ja internetin suhdetta. Internetin mahdollistama anonyymius voi poistaa äärioikeistolaisuuden stigmaa (Burris ym. 2000) ja verkon suljetut, samanmieliset yhteisöt voivat luoda turvallisen tilan tuntua äärioikeistolaisille ja maahanmuuttovastaisille toimijoille.

Vaikka äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen tutkimukseen vaikuttavat ja ovat vaikuttaneet erinäiset haasteet ja ongelmat, monet ovat silti onnistuneet kuvaamaan sen toimijoita. Aikaisempi tutkimus voidaan erotella äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä ulkopuolelta ja sisäpuolelta tarkastelevaksi. Sisältä tarkasteleva tutkimus vaatii jonkinlaista vuorovaikutusta ja usein fyysistä läheisyyttä tutkijan ja tutkittavien välillä (Esseveld & Eyerman 1992, 222–223). Ulkoa päin tarkastelu nojaa toissijaisiin lähteisiin ja/ tai äärioikeiston omaan propagandaan, kuten äärioikeistolaisten ryhmien omiin julkaisuihin tai nettikeskusteluihin (Simi & Futrell 2009).

Esseveld ja Eyerman (1992, 217–218) määrittelevät epämiellyttäväiksi tutkimuskohteiksi ryhmät ja yksilöt, joiden poliittiset kannat ja/ tai elämäntapa eroavat tukijan vastaavista, ja joiden poliittiset kannat ja/ tai elämäntapa koetaan epämiellyttäväksi tai epäilyttäväksi. Tämä epämiellyttävyys ilmentyy usein myös suhteessa tutkijaan. Epämiellyttävien tutkimuskohteiden tarkastelusta mahdollisesti nouseviin ongelmiin tutkija voi pyrkiä vastaamaan etäännyttämällä itseään tutkimuskohteestaan teorian tai tutkimusotteen kautta. Teoriarelevantti esimerkki äärioikeiston tutkimisessa on selitysmallien hakeminen psykologisista teorioista yhteiskunnallisten mallien sijaan. Menetelmällisesti taas valmiit aineistot, jotka eivät vaadi tutkijan ja tutkittavien fyysistä läheisyyttä, ovat tapa etäännyttää itseä epämiellyttävästä tutkimuskohteesta. (Esseveld & Eyerman 1992, 217–223.)

Koska oma tutkimukseni perustuu haastatteluaineistoon, erittelen seuraavaksi tarkemmin äärioikeistolaisesta ja maahanmuuttovastaisesta liikkeestä tuotettua sisäpuolelta tarkastelevaa tutkimusta. Tällaista tutkimusta löytyy, vaikkakin erityisesti pitkäkestoinen yhteydenpito äärioikeistolaisten aktivistien kanssa on epätavallista (Pilkington 2016). Sisäpuolelta tarkastelu on kuitenkin mahdollista, vaikka äärioikeistolaisiin ja maahanmuuttovastaisiin toimijoihin yhteyden saaminen voikin olla haastavaa. Liikkeen toimijat eivät kuitenkaan automaattisesti ole tällaista tutkimusta vastaan, vaan jotkut voivat suhtautua tutkimukseen positiivisesti esimerkiksi sen tuoman legitimitetin tai näkyvyyden kautta (Esseveld & Eyerman 1992, 229). Se, kuinka sisältä tutkimusta on mahdollista tehdä, on toki kiistanalaista. Kaikkeen tutkimukseen liittyy aina jossain määrin tutkijan ulkopuolisuus tutkimuskohteestaan. Tutkimustulokset eivät koskaan voi olla puhdasta objektiivista faktaa, vaan ne peilaavat tukijan ja tutkittavien välistä suhdetta (Esseveld & Eyerman 1992, 217).

Blee (2007) on esittänyt, ettei äärioikeiston rekrytoimisprosesseja ja äärioikeiston saamaa laajempaa tukea pysytä analysoimaan ilman tällaisten ryhmien jäsenten etnografista tarkkailua. Ilman etnografista tarkkailua Bleen mukaan esimerkiksi tunteet, erot toimintatavoissa ja kulttuurin merkitys jäävät usein tarkastelun ulkopuolelle tai niistä saadut tulokset ovat vinoutuneita. Esimerkiksi äärioikeistoryhmien kollektiivisten tai jäsenten individualististen tunteiden määrittely ulkoapäin vain peloksi tai vihaksi ei riitä kuvaamaan monenlaisten tunteiden kirjoa, joita ryhmissä esiintyy. (Blee 2007.)

Osassa tutkimuksissa sisäpuolelta kumpuavaan tutkimusotteeseen kuten haastatteluihin tai etnografiaan on liitetty myös ulkopuolelta tuotettua materiaalia, kuten ryhmän kirjallista materiaalia. Yhdysvalloissa Simi ja Futrell (2009) ovat tarkastelleet White Power -liikkeen jäsenten arjen aktivismia juurikin etnografiaa, haastatteluja ja liikkeen kirjallisuutta yhdistellen. Yhdysvalloista tutkimusta löytyy myös aktivistiksi tulemisesta ja aktivismiin kiinnittymisestä uusnatsiryhmien jäseniä tarkastellulta Ezekieliltä (1995; 2002) ja äärioikeistolaisia naisia tarkastelleelta Bleeltä (2002).

Eurooppalaista tutkimusta ovat tuottaneet Ranskan National Frontin tapahtumissa vierailut poliittisia tunteita ja kannattajuutta tarkastellut Berezein (2007), Saksan äärioikeiston tapahtumissa vierailut kollektiivisia tunteita analysoinut Virchow (2007), Italian CasaPoundin väkivallan vaikutusta ryhmän kollektiivisiin tunteisiin pureutuneet Gattinara ja Froio (2014), Iso-Britannian National Frontia sosiaalipsykologisesti tarkastellut Billig (1978) ja saman ryhmän ideologiaan ja demokratiakäsityksiin keskittynyt Fielding (1981). Pilkington on tutkinut niin English Defence Leaguen jäseniä Iso-Britanniassa (2016) kuin skinhead-kulttuurin jäseniä Venäjällä yhdessä tutkimusryhmänsä kanssa (Pilkington ym. 2010). Aktivistiksi tulemistä ja aktivismiin kiinnittymistä ovat tutkineet Alankomaissa Linden ja Klandermans (2007) ja Ruotsissa entisten jäsenten parissa Kimmel (2007).

Omassa tutkimuksessani olennaisia ovat tulokset liittyen edellä mainittujen kaltaisten ryhmien jäsenten yksilöllisiin ja kollektiivisiin identiteetteihin, sekä ryhmiin liittymiseen. Identiteettiä tarkastelevan Pilkingtonin (2016) English Defence Leaguen jäseniä koskevassa tutkimuksessa identiteettiä rakennetaan monimutkaisesti ja ristiriitaisesti. Samanaikaisesti oma itse nähdään toivottuna ja hyvänä, mutta myös epätoivottuna, toisen asteen kansalaisena. Pilkingtonin teoksen *Loud and Proud* -nimenkin mukaisesti useat rakensivat identiteettiään ylpeästi näkyvänä ja kuuluvana (215). Kuitenkin monet Pilkingtonin tutkimuksen kohteista jäsensivät identiteettiään myös yhteiskunnan uhreina. Tällöin English Defence Leaguen jäsenet kokivat, että omat mahdollisuudet itseilmaisuuksiin ja identiteettiylpeyteen tai konkreettiset mahdollisuudet esimerkiksi toimeentulon saamiseen ovat huonommat ja vähempiarvoiset kuin esimerkiksi maahanmuuttajaryhmillä (154, 175). (Pilkington 2016.)

Yhdysvalloissa Blee (2002) on kuvannut äärioikeistolaisten naisten identiteettiä ja äärioikeistolaiseen ryhmään liittymistä rasistiseksi tulemisen tarinoina ja rasistina olemisen tarinoina. Rasistiseksi tulemisen tarinoissa puhutaan itsen muutoksesta, joka on tapahtunut menneisyydessä. Rasistina olemisen tarinat sen sijaan keskittyvät nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Rasistiksi tulemisen tarinat ovat heräämis- tai käännyännäistarinoita, kun rasistina olemisen tarinoihin liittyy passiivisuutta ja jatkuvuutta. (Blee 2002, 34–46.) Alankomaiden kontekstissa Linden ja Klandermans (2007) ovat erotelleet ihmisten syytä liittyä äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen ryhmiin jatkuvuuden, kääntymyksen ja myöntymyksen kautta. Myöntymyksellä viitataan tilanteeseen, jossa toimintaan liitytään ei oman halun vaan pikemminkin oman kontrollin ulkopuolisten olosuhteiden johdosta. He ovat erotelleet näistä neljä mallityyppiä: vallankumoukselliset, vaeltajat, käännyännäiset ja myöntyjät. (Linden & Klandermans 2007.)

Vallankumouksellisissa mallitarinoissa äärioikeistolaisuus on elämänmittainen sitoumus. Vaeltajien tarinat sen sijaan korostavat elämänmittaista tutkimusmatkaa poliittisesta ideologiasta toiseen. Käännyännäiset kertoivat Lindenin ja Klandermansin tutkimuksessa heräämis- ja kääntymystarinoita, kun taas myöntyjät viittasivat myöntymiseen ja antautumiseen. (Linden & Klandermans 2007.) Pilkington (2016, 225) on omassa tutkimuksessaan huomannut kuinka monet äärioikeistolaiset yhdistelevät liittymistä koskevissa tarinoissaan useita Lindenin ja Klandermansin (2007) mallityyppejä. Hän on myös huomauttanut, että ihmisten muistellessa liittymistään sille voidaan antaa merkittävämpiä selityksiä kuin miten itse liittymishetkellä on ajateltu. Esimerkiksi Pilkingtonin tutkimuksen runsas heräämis- ja kääntymistarinoiden määrä voi johtua juuri tästä syystä. (Pilkington 2016, 225.)

Ezekiel (2002) on eritellyt tutkimuksessaan mekanismeja, joilla on ollut yhteyttä ihmisten liittymiseen rasistisiin ryhmiin. Ensinnäkin ihmisen on oltava tietoinen siitä, että rasistinen ryhmä on olemassa. Useat ryhmiiin liittyvät valkoiset miehet kokevat myös oman paikkansa yhteiskunnassa olevan uhattuna. Taloudellinen paine määrittellään tavallisesti yhdeksi mekanismiksi, mutta sen merkitystä on myös paljon kritisoitu (ks. myös esim. oikeistopopulismin noususta Norris & Inglehart 2019). Ezekiel listaa myös rasistisen ja hypermaskuliinisen ideologian yhdeksi yleiseksi piirteeksi rasistisiin ryhmiin liittyvien keskuudessa. Näiden lisäksi epäluottamus demokratiaa kohtaan ja yksipuolinen elinpiiri eli eriävien tai ristiriitaisten sidosryhmien tai

lojaliteettien puute ovat olennaisia mekanismeja äärioikeistolaiseen ja maahanmuuttovastaiseen liikkeeseen liittyttäessä. (Ezkiel 2002.)

Äärioikeistolaisessa ja maahanmuuttovastaisessa liikkeessä toimimiseen vaikuttavat monet Ezkielin (2002) luettelemat mekanismit, mutta aktivoituminen minkä tahansa sosiaalisen liikkeen toiminnassa vaatii usein erityistä kipinää. Siinä missä rasismi voi toimia liikkeen jäsenten motivaattorina, Ezekiel (1995; 2002) on tutkimuksessaan painottanut, että eri äärioikeistolaisten ja maahanmuuttovastaisten ryhmittymien johtajille rasismi ei ole samalla tavalla intohimo kuin liikkeen jäsenille. Rasismi toimii työkaluna johtajuudessa, mutta aito intohimo liittyy tällöin vaikutusvaltaan (Ezekiel 2002).

Vaikka kansainvälistä tutkimusta äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisten ryhmien jäsenistä löytyy, kentän suomalaisia toimijoita ei ole tutkittu liikkeen sisäpuolelta. Laadukasta tutkimusta ulkopuolisiin aineistoihin nojaten kuitenkin löytyy. Soldiers of Odineita ovat tarkastelleet esimerkiksi internetin käytön ja katupartioinnin yhteyksiä analysoinut Ekman (2018), sekä omankäden oikeuteen ja maskuliinisuuteen keskittyneet Aharoni & Féron (2020). Äärioikeistolaisia ja maahanmuuttovastaisia alustoja on analysoinut esimerkiksi MV-lehden pakolaispuhetta tarkastellut Tuomola (2018). Äärimmäistä äärioikeistoa on tutkittu muun muassa suomalaisen skinhead-kulttuurin näkökulmasta (esim. Puuronen 2001). Parlamentaarisen äärioikeiston ja maahanmuuttovastaisten toimijoiden kuvaaminen Suomen kontekstissa on tarkoittanut lähinnä Perussuomalaisten tutkimista, jota onkin tehty suhteellisen paljon. Esimerkiksi Perussuomalaisten ja sukupuolen välisistä yhteyksistä löytyy analyysseja muun muassa Saresmalta (2017; 2018) ja Ylä-Anttilalta ja Luhtakalliolta (2017). Perussuomalaisten jäsenistä löytyy myös jäsenkyselyaineistoon perustuvaa tutkimusta (esim. Koivula ym. 2019). Suomen Sisua koskevaa akateemista tutkimusta, etenkin sellaista, jossa itse jäseniä käytettäisiin informanteina, en ole löytänyt. Tämän tutkielman pyrkimyksenä on paikata tätä tutkimuksellista aukkoa tarkastelemalla Suomen Sisua nimenomaan järjestön sisältäpäin kumpuavaan haastatteluaineistoon nojaten.

Omaan tutkimukseeni liittyen olennaisia huomioita suomalaisessa äärioikeistolaisesta ja maahanmuuttovastaista koskevassa liikkeessä ovat identiteettiä ja ryhmiin liittymistä koskevat tulokset. Mielenkiintoista on esimerkiksi Hatakan (2016) analyysi siitä, kuinka Soinin ajan Perussuomalaisten identiteetti muuttui monien Hommafoorumien käyttäjien

liittyessä puolueeseen. Perussuomalaisten kasvaessa puolueorganisaation valta puolueen identiteetin määrittelyssä vähentyi. Siinä missä Perussuomalaisten puoluepoliittinen toimintaympäristö vaatii esimerkiksi demokratiamyönteistä toimintatapaa ja maltillisuutta, haastoi Hommafoorumien käyttäjien liittyminen puolueeseen tätä ajatusta. (Hatakka 2016.)

Äärioikeistolaisiin ja maahanmuuttovastaisiin ryhmiin liittymisen näkökulmasta Soldiers of Odineideita tarkastelleet Aharoni ja Féron (2020) korostavat ryhmän maskuliinisuutta. Soldiers of Odinin jäsenet luovat tutkijoiden mukaan itsestään kuvaa laillisina, militaarisina ja valtion velvollisuuksia täydentävänä naisia suojelevana ryhmittymänä. Ryhmä pyrkii saamaan uusia jäseniä perinteisen ja uudenlaisen nationalistisen politiikan kautta. Maskuliininen kuvasto, pohjoismainen mytologia ja katupartiointi itsessään ilmentävät perinteistä nationalistista politiikkaa, kun taas esimerkiksi Euroopan Unioniin ja islamiin liittyvät kysymykset heijastavat uudempia linjoja. (Aharoni & Féron 2020.)

Tässä alaluvussa olen käsitellyt äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoita koskevaa aikaisempaa tutkimusta. Olemme huomanneet, että vaikka aihetta on tutkittu paljon, tutkimuksessa on joitain aukkoja ja puutteita, joista yhtä graduni pyrkii korjaamaan. Olennainen havainto on myös äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen hajanaisuus, joka herättää kysymyksen, voidaanko sitä edes tutkia yhtenäisenä liikkeenä? Onko sitä olemassa? Seuraavassa teoreettisessa alaluvussa pyrin määrittelemään muun muassa äärioikeiston ja populismin termejä, joiden uskon osaltaan osoittavan ison ja hajanaisen, mutta kuitenkin yhtenäisen, äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen olemassaolon.

3.4. Tutkielman analyttiset ja teoreettiset työkalut

3.4.1. Äärioikeisto ja populismi kattokäsitteinä

Jotta voisimme ymmärtää äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä paremmin, on määriteltävä äärioikeiston ja siihen linkittyvän populismin käsitteet. Äärioikeistolla viitataan mittavaan kenttään erilaisia toimijoita, joita yhdistävät erilaiset (etno)nationalistiset ja traditionalistiset näkemykset (Rydgren 2018, 1). Äärioikeisto-termin laajuuden vuoksi se on tapana jakaa äärimmäiseen ja parlamentaariseen

äärioikeistoon erilaisten demokratianäkemyksen (Rydgren 2018, 2), toimintatapojen radikaaliuden (Mudde 2007, 23–31) ja toimintaympäristön perusteella.

Parlamentaarisen äärioikeiston voidaan nähdä olevan demokratian kannattajia, toisin kuin äärimmäisen äärioikeiston, joka vastustaa demokratiaa (Rydgren 2018, 2). Tämä näkökanta on kuitenkin kiistelty ja esitänkin, että myös parlamentaarisen äärioikeiston suhtautuminen demokratiaan on negatiivissävytteinen. Vaikka suhtautuminen ei ole avoimen demokratiavastaista, äärioikeiston luoma kuva heistä itsestään demokratian puolestapuhujina ja muista sen vastustajina, tekee äärioikeistosta oikeastaan demokratiavastaisen (Adorno 1967, 37).

Äärimmäisen ja parlamentaarisen äärioikeiston rajavetoa kuitenkin selkeyttää se, että parlamentaarinen äärioikeisto ei pyri nykyisen yhteiskuntajärjestyksen kumoamiseen kuten äärimmäinen äärioikeisto. Äärimmäinen äärioikeisto on kiistatta radikaalimpi näkemyksissään ja esimerkiksi suhteessaan nationalismiin (Mudde 2007, 23–31), mikä heijastelee myös sen korkeampaa valmiutta väkivaltaiseen voimankäyttöön tavoitteidensa saavuttamiseksi. Äärimmäisen ja parlamentaarisen äärioikeiston toimintaympäristöt eroavat siten, että parlamentaarisen äärioikeiston toimiessa parlamentarisessa järjestelmässä, on äärimmäisen äärioikeiston toimintaympäristö kaikkea sen ulkopuolella.

Äärioikeisto on sotienjälkeinen termi ja täten uusi verrattuna esimerkiksi liberalismiin tai kommunismiin. Vasta 1970-luvun puolivälistä termillä on alettu kuvata aikaisemmin fasismia, natsismia, uusfasismia ja uusnatsismia termeillä nimettyä ilmiötä.

(Hainsworth 2008, 8–9.) Äärioikeiston määrittelyssä ei kannata keskittyä liikaa oikeistolaisuuteen, talousnäkemysiin tai talousliberalismiin. Vaikka suomalaisessa yhteiskunnassa vasemmisto–oikeisto -jakolinja käsitetään usein talouspoliittisesta näkökulmasta, on olemassa myös monia muita tapoja ymmärtää tämä linja. Oikeisto ja vasemmisto voidaan nähdä hatarina, retorisisina käsitteinä, sillä niitä käytetään kuvaamaan lähes kaikkia mahdollisia ideologisia jakolinjoja (Bobbio 1996). Erityisesti äärioikeistosta puhuttaessa aatteen oleellisin ydin pitäisi voida nähdä tärkeämpänä kuin se, millaisia oikeistolaisia tai vasemmistolaisia keinoja äärioikeistolaiset toimijat käyttävät päämääränsä saavuttamiseksi (Kotonen 2018, 14–15).

Koska äärioikeistolaiset toimijat eivät viittaa talousnäkemysinsä usein (Rydgren 2018, 3), voidaan vasemmisto–oikeisto -jakolinja käsittää paremmin äärioikeiston tasa-

arvonäkemyksinä. Tällöin vasemmisto erotellaan egalitaariseksi ja oikeisto epäegalitaariseksi (Rydgren 2018, 3; Bobbio 1996). Aktiivisesti epätasa-arvoa vastustavat puolueet luokitellaan tällöin vasemmalle ja sellaiset puolueet, jotka olettavat epätasa-arvon luonnolliseksi ilmiöksi tai vähintäänkin hyväksyvät sen ilman aktiivista poliittista interventiota, luokitellaan oikealle. Äärioikeistolaiset toimijat eivät useinkaan korota talouspolitiikkaa prioriteetiksi ja ne voivat yhdistellä politiikassaan oikeiston ja vasemmiston talousnäkemyksiä (Otjes 2019). Äärioikeistolle ei ole myöskään ominaista nostaa sosioekonomisten luokkien välisen epätasa-arvon vähentämistä agendalleen. Äärioikeiston koko tasa-arvokäsitys voidaan nähdä vain pienen osan, usein maksimissaan kunkin tapauksen natiiviväestön, kattavana. Voidaan jopa sanoa, että äärioikeisto pyrkii tuottamaan epätasa-arvoa esimerkiksi etnisen taustan, maahanmuuttajastatuksen tai/ ja sukupuolen perusteella, jolloin natiiviväestön koetaan ansaitsevan muiden ryhmien kustannuksella enemmän. (Rydgren 2018, 3).

Vaikka äärioikeiston määrittelyyn liittyy useita epäselvyyksiä, voidaan siihen liittyen erotella joitain leimaavia piirteitä. Piirteet koskevat äärioikeistolaisten toimijoiden suhtautumista etnisyyteen, sukupuoleen ja uskontoon sekä ajatuksia kansallisvaltioista, säännöistä ja hierarkiasta. Rydgren (2018) erottelee piirteiksi nationalismiin, islamofobian, antisemitismiin, populismiin, fasismin ja euroskeptismin. Mudde (2007) sen sijaan luettelee nationalismiin, muukalaisvastaisuuden, rasismin, demokratian vastaisuuden ja vahvan valtion idean. Kotonen (2018, 15) näkee Mudden kokoamat tunnusmerkit kansallisen yhtenäisyysajatuksen eri puoliksi. Muita äärioikeistoon usein yhdistettäviä piirteitä ovat antikommunismi, antifeminismi, menneisyyden kaipuu ja vastajihadismi. On tärkeä muistaa, että kaikki edellä luetellut piirteet eivät kuitenkaan koske aina ja kaikkialla jokaista äärioikeistolaista toimijaa.

Nationalismi, kansallismielisyys, lienee yksi äärioikeistoa selkeimmin leimaava piirre ja se nostetaan esille suuressa osassa äärioikeistoa käsittelevässä kirjallisuudessa (esim. Rydgren 2018; Bar-On 2018; Mudde 2002; Hainsworth 2000). Nationalismi on äärioikeiston lailla kattava termi, joka voidaan tiivistää ideologiana ja ajattelutapana, jossa ihmiskunta jaetaan kansoihin ja maapallo kansallisvaltioihin ja ihmisen kansallisuus on hänen tärkein identiteettinsä (Pakkasvirta & Saukkonen 2004, 14–15). Äärioikeiston nationalismi on klassisen oikeiston kansallisuusaatetta radikaalimpaa kiteytyen etnisenä nationalismina, jossa valtio ja kansakunnat nähdään homogeenisinä kokonaisuuksina (Bar-On 2018, 18). Etnisen nationalismin kautta on helpompi

ymmärtää äärioikeiston rasistisia piirteitä, kuten muukalaisvastaisuutta ja eri uskontokuntien (edustajien) vastustamista. Äärioikeistoa leimaavatkin nationalismiin lisäksi lähes kiistatta rasismi ja sen eri muodot. Rotuajattelu valkoisesta ylivallasta ja sen perustelu historiallisesti ja luonnontieteellisesti kuvaa klassisempaa käsitystä rasismista (Sundström 2007, 132). Äärimmäisen äärioikeiston rasismi voi ilmentyä todennäköisemmin tällaisena biologisena rasismina, kun taas erityisesti parlamentaarinen äärioikeisto voi suosia hienovaraisempaa, kulttuuriin perustuvaa rasismia.

Kulttuurin perustuva rasismi voidaan nähdä korrektemmin naamioituna rasismina, jossa biologisen rotuajattelun sijaan lajitellaan ihmisiä kulttuurin kautta erilaisiin hierarkkisiin aseisiin (Dahlstedt & Neergaard 2015, 146). Biologinen ja kulttuurinen rasismi eivät olekaan täysin erillisiä ilmiöitä. Esimerkiksi rotuopin ajan natsi-Saksassa suosittiin myös eugeniikkaa ja ajateltiin eri rotujen jakautuvan erilaisiin kulttuuriluokkiin (Sundström 2007, 136). Biologinen rasismi ei ole ollut kovin mielekäs lähestymistapa suomalaisessa yhteiskunnassa, sillä suomalaiset eivät ole koskaan olleet kovin menestyneitä roturasistissa tutkimuksissa. Esimerkiksi ruotsalaiset rotubiologit näkivät 1900-luvun alun vuosikymmenillä suomalaiset itseään vähempiarvoisena kansana (Tamminen 2015, 84–86).

Kulttuurinen rasismi ja etninen nationalismi ovat yhteydessä äärioikeiston radikaaleihin maahanmuuton vastaisiin näkemyksiin. Maahanmuuton myötä muodostuva monikulttuurisuus nähdään oman kulttuurisen ja kansallisen identiteetin uhkana (Rydgren 2018, 2; Hainsworth 2008, 70–74). Uhan ja vihollisen roolin valintaan vaikuttavat maantieteellinen konteksti ja alueiden ideologiset erot (Mudde 2007, 64). Juutalaisvastaisuus ei tämän takia kenties kuvaa parhaiten juuri suomalaista äärioikeistoa toisin kuin esimerkiksi antikommunismi (esim. Kotonen 2017). Yleisesti antisemitismi kuitenkin on säilynyt äärioikeistolaisuudessa (Wodak 2018, 61), vaikkakin anti-islamismi on rajusti noussut äärioikeiston agendalla ja ilmentynyt esimerkiksi Israelin valtion tukemisena (Zúquete 2017, 108–109). Niin juutalaiset (Wodak 2018, 61) kuin muslimit (Zúquete 2017, 104–105) nähdään äärioikeiston silmissä yhtenäisinä blokkeina, joihin kohdistetaan epärationaalista pelkoa ja vihaa.

Äärioikeisto kannattaa vahvaa valtiota, joka turvaa lain ja järjestyksen (Mudde 2007, 145–146) ja tuottaa hyvää valtion omille kansalaisille. Nämä kansalaiset mielletään

homogeenisenä natiiviväestön kattavana ryhmänä. (Hainsworth 2008, 77–79.)

Kansallinen yhtenäisyys luokka- ja ryhmäkuntajakojen ulkopuolella on ollut erityisesti suomalaisen äärioikeiston päätavoite (Kotonen 2018, 19). Kansallista identiteettiä eivät uhkaa pelkästään maahanmuuttajat vaan kaikki kansainvälinen liikehdintä, kuten suuralueelliset liitot ja joidenkin äärioikeistolaisten toimijoiden mukaan myös kansainväliset yritykset ja globaali talous (Rydgren 2018, 1–2).

Fasismi ja äärioikeisto omaavat termeinä paljon yhtäläisyyksiä ja kuvaavathan esimerkiksi Mussolinin Italia ja Hitlerin natsi-Saksa puhtainta fasismia (Sundström 2007). Fasismi voidaan nähdä eräänlaisena äärimmäisenä nationalismina. Fasismi voidaan ymmärtää myös nationalistisena ja (puoli)sotilaallisena ideologiana, jossa pyritään saavuttamaan toisenlainen taloudellinen järjestelmä, valtiokeskeinen auktoritaarinen tulevaisuus ja puhdistamaan maailma vastustajista (Mann 2004, 13–17). Voidaan ajatella, että kaikki fasistinen toiminta on äärioikeistolaista, mutta kaikki äärioikeistolainen toiminta ei ole fasistista. Olennaiset erot liittyvät toimintatavan ja aatteen radikaaliuteen, sekä toisaalta taloudellisiin näkemyksiin. Fasismille on ominaista kaivata kapitalistisen ja kommunistisen talouden ulkopuolista ”kolmatta vaihtoehtoa” (Eatwell 2004, 6), kun taas nyky-äärioikeiston talousnäkemykset vaihtelevat ja ovat suurilta osin pimennossa (Rydgren 2018, 3).

Maskuliininen ja miesten dominoiva äärioikeisto suhtautuu feminismiin usein vähättelevästi tai jopa vihamielisesti (Sager 2018). Erityisesti intersektionaalisen feminismin voidaan nähdä kommunismin tapaan uhkaavan kansallista yhtenäisyyttä, sillä se korostaa toisiinsa risteävien muun muassa sukupuoleen, luokkaan tai etniseen taustaan liittyvien erojen muodostamia hierarkioita. Feminismin ajatukset tasa-arvosta ovat myös ristiriidassa äärioikeiston valtion vahvistamisen keinojen, kuten perinteisiin arvoihin palaamisen ja kansan homogeenisen yhtenäistämisen kanssa (Rydgren 2018, 1). Kuitenkin äärioikeisto näennäisesti hyväksyy feminismin ideoita silloin, kuin ne kohdistetaan maahanmuuttajiin. Äärioikeistolaiset toimijat voivat esimerkiksi sanoa pyrkivänsä suojelemaan naisten asemaa islamin uskonnolta tai muslimimiehiltä. (Sager 2018.) Naiset ovat aliedustettuina äärioikeistolaisissa ryhmissä ja äärioikeistolaisten puolueiden äänestäjinä, joskin on huomioitava, että poliittisissa puolueissa ylipäättään miehet ovat yliedustettuina lähes jokaisessa, vihreitä lukuun ottamatta (Coffé 2018; Mudde 2007).

Retoriikka on aina ollut äärioikeistolaisen agendan keskiössä. Äärioikeisto on pyrkinyt muokkaamaan kielen objektiivista puolta luomalla negatiivisesti ladatusta termistä positiivisen tai positiivisen sanan sävyn negatiiviseksi (Kotonen 2018, 149). Vihjailu ja kiertoilmaukset ovat olleet äärioikeistolaisille toimijoille yleisiä kautta linjan (Adorno 1967, 35–36). Nykypäivänä esimerkiksi ”maahanmuuttokriittisyys” on onnistuneesti lanseerattu termi, joka näyttäytyy harkittuna ja tosiasioihin perustuvana ajatteluna verrattuna tunteelliseksi miellettyyn maahanmuuttovastaisuuteen (Kotonen 2018, 149). Taitavan retoriikan lisäksi äärioikeistolaisille toimijoille on ominaista suosia symboliikkaa, joka ulottuu vaatetuksesta lippuihin ja internetiin lisättyihin kuviin. Symboliikka voi lisätä yhteyden tunnetta ja on tyypillistä erityisesti nationalistisille toimijoille. Symboliikan avulla voidaan myös viitata menneeseen, johon kaipuu ja jonka elossa pitäminen onkin tyypillistä äärioikeistolle (Veugelers & Menard 2018, 299). Samalla tavalla, kun äärioikeisto nojaa vahvaan valtioon, nojaavat äärioikeistolaiset ryhmät usein vahvoihin ja karismaattisiin johtajiin. Äärioikeistolaisten ryhmien johtajissa yhdistyy usein taito esiintyä ja tuoda esille oma vahva karisma sekä kyky puhua kansankielellä ja omaksua vaatimatton ”kansan miehen” rooli (Eatwell 2006, 144–148).

Eryteisesti parlamentaarisesta äärioikeistosta käytetään useita eri termejä ja populismin termi yhdistetään siihen jatkuvasti. Jossain tutkimuskirjallisuudessa termejä käytetään jopa synonyymeina (esim. Eatwell & Mudde 2004). Populismin määrittelyssä on kuitenkin otettava huomioon kaksi asiaa. Ensinnäkään termi populismi ei ole vain oikeiston toimijoita kuvaava ilmiö (Müller & Kilpeläinen 2017, 15). Toiseksi populismi on laaja-alainen käsite, joka voidaan ymmärtää kyllä ideologiana, mutta myös poliittisena strategiana ja sosiokulttuurisena ilmiönä (Taggart & Kaltwasser 2017).

Populismia ei voida tarkastella itsenäisenä ja eheänä ideologiana kuten vaikkapa sosialismia tai nationalismia. Kuitenkin monet tutkijat ovat päätyneet kuvaamaan populismia ideologiana, vaikkakin hatarana sellaisena (Mudde 2019; Niemi & Houni 2018; Inglehart & Norris 2016). Populismi voidaan tiivistäen määritellä identiteettipolitiikaksi, jossa moniarvoisuuden vastustaminen ja monokulttuurisuuden kannattaminen yhdistyvät eliittivastaisuuteen. Populistiset toimijat kokevat edustavansa kansaa eliittiä vastaan. (Müller & Kilpeläinen 2017; Inglehart & Norris 2016.) Populismin ajatusmaailma perustuukin siis äärioikeiston lailla me vastaan muut -asetelmaan (Mudde 2007, 63). Populistiset toimijat suhtautuvat demokratiaan

ristiriitaisesti: toisaalta he kaipaavat vahvaa poliittista johtajuutta ja toisaalta kansan tahdon toteutumista (Paloheimo 2014). Populismien demokratianäkemykset ovatkin parlamentaarisen äärioikeiston demokratianäkemyksien kaltaisia: teoriassa populismi ei ole demokratiavastaista, mutta käytännössä sen moniarvoisuuden vastaisuus tekee siitä demokratiavastaista (Müller & Kilpeläinen 2017).

Populistiset puolueet ovat nostaneet kannatustaan ympäri Länsi-Eurooppaa viime vuosikymmenien aikana (Paloheimo 2014). Populismien nousua on pyritty tarkastelemaan useista eri näkökulmista. Nousua on selitetty paljon taloudelliseen epävarmuuteen liittyvillä tekijöillä. Erityisesti taloustieteissä suosittu on ollut S-käyrä tai ”elefanttikäyrä” (Milanovic 2016), joka selittää populismien suosiota globaalien kapitalismin häviäjien ja voittajien välisellä suhteella. Kuitenkin tämä selitys on liian yksinkertaistava ja vaikuttaakin siltä, että populismi ei kasva lineaarisesti köyhyyden kanssa ja se ei ylipäätään ole suosituinta vain alhaisten sosioekonomisten luokkien keskuudessa (esim. Norris & Inglehart 2019). Sama ilmiö on havaittavissa äärioikeistolaisten ryhmien ja puolueiden jäsenissä ja äänestäjissä. Mielikuva köyhistä ja alhaisesti koulutetuista äärioikeistolaisista on myytti todellisuuden ollessa huomattavasti monipuolisempi (Mudde 2019, 71).

Populismien nousua voidaan mahdollisesti selittää paremmin kulttuurisen vastaiskun teoriolla. Teoria näkee populismien suosion vastaiskuna yhteiskuntamme laajempaan postmateriaalisiin arvoihin kannattavaan trendiin (Norris & Inglehart 2019, 32–64). Huomattavan samankaltaista näkökulmaa on esittänyt jo 1960-luvun lopussa Theodor Adorno (1967, 12), joka näkee oikeistoradikalismien suosion nousevan yhteiskunnan kokonaistrendin seurauksien pelosta. Paloheimo (2014) nimeää erityisesti globalisaation taloudelliset, kulttuuriset ja poliittiset vaikutukset populismien kasvun taustalla. Länsimaissa ollaan kiistatta liberaalimpia kuin ennen ja esimerkiksi sukupuolten välinen tasa-arvo, ihmisoikeudet, demokratia, rasismien vastustaminen ja maapallon tila ovat nostaneet arvoaan länsimaisessa politiikassa. Tämä muutos näkyy parhaiten suhteessa vanhempiin henkilöihin, erityisesti valkoisiin ja erityisesti miehiin. Vanhemmat valkoiset miehet ovat nähneet maailman muuttuvan erilaiseksi kuin ennen. Tämä ihmisryhmä on aktiivisin äänestäjäkunta ja tyypillisesti äänestää yleistä trendiä konservatiivisemmin, mikä on johtanut ja voi johtaa Brexitin ja Trumpin vaalivoiton kaltaisiin yleistä trendiä vastustaviin tuloksiin. (Norris & Inglehart 2019, 32–64.)

Kun useat perinteiset konservatiiviset puolueet, kuten Suomessa Kokoomus, ovat siirtyneet yksilökeskeisempään ja moniarvoisempaan suuntaan, puoluekentälle on avautunut tilaa uusille arvokonservatiivisille toimijoille. Kun perinteisesti poliittisten puolueiden jakolinja on keskittynyt valtion ja markkinoiden rooliin siten, että oikeistolaisten puolueet ovat ajaneet markkinaorientoitunutta politiikkaa vasemmistupuolueiden ajaessa interventionistista politiikkaa. Kuitenkin vähintään yhtä keskeiseksi jakolinjaksi on noussut jako integraation ja monikulttuurisuuden sekä kansallisuuden ja yhtenäiskulttuurin välillä. (Paloheimo 2014.) Yhteiskunnallisiin haasteisiin liittyen oikeistopopulistiset puolueet ja myös äärioikeistolaiset ryhmät tarjoavat helppoja ratkaisuja, joten ne voivat nostaa suosiotaan nimenomaan yhteiskunnan kriisien aikana. Tämän suosion nousun ja toisaalta oman aseman huonontumisen pelon takia liikkeet voivat jopa tavallaan toivoa katastrofeja. (Adorno 1967, 18–19.)

Tässä alaluvussa olen käynyt läpi äärioikeistolaiseen ja maahanmuuttovastaiseen liikkeeseen liittyviä ilmiöitä ja terminologiaa. Kenties termistön monimutkaisuus ja puutteisuus selittää myös liikkeen käsittelyn vaikeutta. Kun käsitämme äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen useista eri toimintaympäristön ja toimintatavan omaavista ryhmittymistä koostuvana kokoelmana, voimme tarkastella ilmiötä kokonaisvaltaisemmin. Siirtyessämme tarkastelemaan liikkeen yksilöitä, olemme kiinnostuneita myös heidän mielipiteistään, kokemuksistaan ja identifioitumisistaan. Onkin mielenkiintoista pohtia, kokevatko äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen jäsenet itse kuuluvansa kyseiseen liikkeeseen? Entä miten sosiaalisille liikkeille olennainen kollektiivinen identiteetti rakentuu ja vaikuttaa ryhmäjäsennyksiin? Seuraavassa alaluvussa siirryn käsittelemään identiteettiä koskevaa teoriantia ja sen tarinallista luonnetta.

3.4.2. Identiteetti kertomuksena minusta ja meistä

Jotta voin analysoida Suomen Sisun jäsenten kansallismielisen identiteetin rakentumista, on ensiksi täsmennettävä, mitä termillä identiteetti tarkoitetaan. Identiteetillä viitataan yksilön (tai ryhmän) reflektiiviseen itsetietoisuuteen eli ihmisen tapaan jäsentää sitä, kuka hän on. Termin synonyymina käytetään usein, ja tässäkin työssä, termiä minuus. Perustavanlaatuisista identiteeteistä ja minuuksista on, kuinka yksilöt pohtivat niitä tietoisesti ja tuottavat ne identiteettityön kautta. (Saastamoinen

2006, 170–171.) Identiteetti syntyy siis niistä käsityksistä ja tulkinnoista, joita liitetään siihen mitä minä olen tai me olemme (Kaunismaa 1997). Stuart Hallin (1999, 21–23) mukaan identiteetin olemus voidaan ymmärtää kolmella tavalla. Ensinnäkin se voidaan ajatella pysyvänä minuuden keskuksena ja toiseksi sosiologisesti minän ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa syntyvänä. Jälkimmäisessäkin tapauksessa identiteetillä on jokin sisäinen todellinen olemus, mutta se muokkaantuu jatkuvasti dialogissa ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Kolmas, postmoderni, tapa ymmärtää identiteetti, sen sijaan korostaa liikkuvuutta pysyvyyden sijaan: ihmisellä on valtavasti erilaisia ristiriitaisiakin identiteettejä eri aikoina ja ihmisen tunne yhtenäisestä minuudesta on vain itsekerrotun minäkertomuksen tulosta. (Stuart Hall 1999, 21–23.)

Postmoderni minuus nojaa identiteetin narratiiviseen puoleen. Narratiivisesti ymmärrettyä identiteettiä ei ole pysyvä ja olemuksellinen, vaan se on luonteeltaan prosessinomainen, moniulotteinen ja muuttuva tarinallinen luomus (Hänninen 2000, 60). Identiteetti ja minuus ovatkin näin ymmärrettyinä itsessään narratiiveja, kertomuksen kautta rakennettuja tulkintoja itsestä. Identiteetti sitoo yksilöitä myös muihin ihmisiin. Se on tapoja, joilla yksilöt käsittävät ja määrittelevät itsensä suhteessa eivätkä vain omaan itseensä, vaan myös sosiaaliseen ympäristöönsä ja kulttuuriin (Saastamoinen 2006, 172). Sosiologisesti ajateltuna on selvää, ettei identiteetti ole vain jonakin olemista vaan pikemminkin joksikin tulemista ympäröivän yhteiskunnan kautta (Hall 1999, 227), kuten esimerkiksi de Beauvoir (1949, 18) on kuuluisasti todennut naiseuteen liittyen: ”*naiseksi ei synnytä, naiseksi tullaan.*”

Laajasti määriteltynä identiteetillä viitataan siis suhteeseen, keitä ihmiset ovat toisilleen ja miten näitä erilaisia identiteettejä tuotetaan niin puhutussa vuorovaikutuksessa kuin kirjoitetussa tekstissäkin (Benwell & Stokoe 2006, 6). Riippuen siitä, miten käsitteellistämme identiteetin, voimme ajatella yksilöllä olevan identiteettejä vain yksi tai monta (Hänninen 2000, 62). Mikäli ymmärrämme identiteetit narratiivisina, on kallistuttava monenlaisten ja alati muuttuvien identiteettikokoelmien yksilöihin. Toisaalta Hännisen (2000, 62) mukaan yksilön useat erilaiset identiteetit voivat kuitenkin tuottaa hyvinkin yhtenäistä minärakennelmaa tai toisaalta hyvin osittunutta ja hajautunutta käsitystä minuudesta. Esimerkiksi koko elämänsä uskonnolle omistanut munkki voi kokea minuutensa olevan erittäin johdonmukainen verrattuna uskonnolliseen henkilöön, jonka työ ei henkilön mielestä sovi yhteen hänen uskontonsa kanssa, mutta jonka ammatillinen identiteetti on silti hyvin vahva. Identiteetti ei

kuitenkaan ole todellista olemista vaan tulkinnallista itseyskäsitystä (Kaunismaa 1997). Toisin sanoen emme voi mitenkään ”todistaa” ulkopuolisina tarkkailijoina että munkin uskonnollinen identiteetti on vahvempi kuin uskovaisen työläisen. Esimerkin henkilöiden identiteetit ovat identiteettityön tulosta, alati muutokselle alttiita kertomuksia, jotka voidaan kertoa monin tavoin.

Identiteetti voidaan jakaa erilaisiin tasoihin, joiden suhde muutokseen ja jatkuvuuteen vaihtelee. Sosiaaliset identiteetit eli vuorovaikutustilanteiden minäesitykset, toimijaminät eli ulkomaailmaan suuntautuneet eri elämänalueilla aktualisoituvat minuudet, ja tulevaisuuden mahdolliset minät eli ihmisen käsitykset siitä mitä hän voisi olla, ovat vaihtuvia. Toisaalta henkilöidentiteetti eli minä ruumiillisena toimijana, ja moraalinen identiteetti eli ideaalinen minä, jossa ulkoiset normit on sisäistetty omaksi henkilökohtaiseksi normijärjestelmäksi, painottavat jatkuvuutta ja yhtenäisyyttä. Sen sijaan reflektoitu identiteetti eli tulkittu minä, tietoinen pohdinta siitä kuka on, mahdollistaa saman aikaisesti niin jatkuvuuden kuin muutoksen. On kuitenkin muistettava, että kaikki identiteetin jatkuvuuttakin painottavat tasot, ovat kuitenkin historiallisesti muuttuvia ja tulevaisuuden muutoksille avoimia. (Hänninen 2000, 60–62.)

Identiteetit voivat olla yksilöllisiä, mutta myös yliyksilöllisiä, kollektiivisia. Yksilöllisen identiteetin pyrkiessä vastaamaan kysymykseen ”kuka minä olen”, pyrkii kollektiivinen identiteetti selvittämään ”keitä me olemme” (Kaunismaa 1997). Polletta ja Jasper (2001) ovat määritelleet kollektiivisen identiteetin yksilön kognitiiviseksi, emotionaaliseksi ja moraaliseksi yhteydeksi laajemman yhteisön, instituution tai tietyn tavan tai kategorian kanssa. Tämä yhteys on jaettu yksilöiden henkilökohtaisista identiteeteistä irrallinen suhde tai status (Polletta & Jasper 2001). Kollektiivinen identiteetti kattaa sisälleen niin kahden henkilön ”meidät” kuin miljoonia yksilöitä sisältävät kansalliset, rodulliset, poliittiset tai uskonnolliset identiteetit ja kaikki tähän väliin jäävät erikokoisten ihmisryhmien, kuten suvun tai ammattiryhmän, identiteetit (Kaunismaa 1997). Näin ollen esimerkiksi kansalaisuus, kuten suomalaisuus tai jonkin ryhmän, kuten uskonnollisen yhteisön tai harrasteryhmän, jäsenyys voidaan ajatella mahdollisina kollektiivisina identiteetteinä. Ne ovat kuitenkin yksilökohtaisia, sillä ryhmään kuulumisen ei automaattisesti tarkoita identifioitumista muiden ryhmän jäsenten kanssa (Polletta & Jasper 2001).

Kollektiivisilla identiteeteillä on kuvitteellinen ja keksitty luonne ja kollektiivinen identiteetti onkin ennen kaikkea symbolinen ilmiö. Kenties tunnetuimmin tätä luonnetta on kuvannut Benedict Andersson (1983) kirjoittaessaan kansakunnista kuviteltuina yhteisöinä. Kansakunnan yhteys on riippuvainen siitä, että heterogeeninen ihmisryhmä kuvittelee muodostavansa yhden yhtenäisen yhteisön. (Kaunismaa 1997.)

Kansallisvaltioiden jäsenet eivät siis ole vain laillisia kansalaisia vaan he toimivat ja ovat osana ideaa kansakunnasta (Hall 1999, 46). Kuvittelun kautta muodostuneita kollektiivisia identiteettejä ilmaistaan kulttuurisen materiaalin, kuten symbolien, rituaalien, narratiivien, nimien ynnä muun kautta, joskaan tietenkään kaikki kulttuurinen materiaali ei ilmaise kollektiivisia identiteettejä (Polletta & Jasper 2001). Esimerkiksi Suomen lippu, kansallislaulu ja itsenäisyyspäivän paraatit ilmaisevat suomalaisuuden kollektiivista identiteettiä.

Kollektiivinen identiteetti koostuu sille annetuista ominaisuuksista, jotka eivät automaattisesti ole tiettyyn ryhmään liitettyjä samuuksia, vaan mahdollisesti tulkintoja näistä samuuksista tai kuviteltuja samuuksia. Kollektiivisen identiteetin rakentaminen onkin työtä, jossa valitaan joitain tiettyjä symbolisia esineitä edustamaan sitä. Jos valitsisimme kaikki johonkin ryhmään kuuluvat ominaisuudet identiteetin ominaisuuksiksi, tulisi kollektiivisesta identiteetistä liian hajanainen ja epäselvä. Näin jotkut ominaisuudet marginaalistetaan tai jätetään kokonaan identiteetin ulkopuolelle. (Kaunismaa 1997.) Esimerkiksi rakentaessamme suomalaisuuden kollektiivista identiteettiä voimme liittää suomalaisuuteen vaikkapa kielen ja valtion rajat. Kuitenkin suomalaisiksi identifioituvat myös ihmiset, keiden äidinkieli ei ole suomi tai jotka asuvat valtion rajojemme ulkopuolella.

Identiteettien luonne on fiktiivinen, kuvitteellinen ja narratiivinen, ja siten identiteetit syntyvät minän siirtämisestä kertomuksiksi. Kuitenkin identiteettien diskursiiviset, poliittiset ja materiaaliset vaikutukset ovat tosia. (Hall 199, 13, 251.) Kuvitteellisesta luonteestaan huolimatta kollektiivinen identiteetti muokkaa todellisuutta jakamalla ihmiset meihin ja muihin. Sen sisään sulkeva voima sulkee jotkut ihmiset ryhmäkuuluvuuden kautta sisäänsä ja toiset sen ulkopuolelle (Kaunismaa 1997.) Identiteetit voivatkin olla niin identiteettityön kautta itselle omaksuttuja ja otettuja kuin muille annettuja. Kun määrittelemme itsemme kollektiivisen identiteetin kautta meiksi, merkityksellistämme samalla toiset muiksi: teiksi ja heiksi (Kaunismaa 1997). Nämä

kuviteltujen yhteisöjen rajat ovat aina keinotekoisia ja niiden avulla tuotettu minuus fiktiivistä (Hall 1999, 14–15). Silti eronteot muokkaavat todellisuuttamme.

Kollektiiviset identiteetit voivat luoda negatiivisia representaatioita oman ryhmän ulkopuolisista henkilöistä ja toimia konfliktin aikaansaavana voimana. Tällöin on tyypillistä ulkoistaa kaikki paha muihin ja kaikki hyvä meihin (Vuorinen 2004, 246). Jos nämä oman ryhmän ulkopuoliset toiset koetaan vielä itseä uhkaavana ryhmänä, ryhmästä rakentuu viholliskuva. Vihollisen koetaan tällöin pyrkivän anastamaan esimerkiksi valtaa ja omaisuutta omalta ryhmältä tai mikäli vihollisella on jo enemmän valtaa tai omaisuutta kuin omalla ryhmällä, nähdään että nämä etuoikeudet on aikaisemmin anastettu omalta ryhmältä. (Vuorinen 2004, 249–252, 264.)

Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen tapauksessa vihollisiksi muodostuvat siis esimerkiksi kohdemaan sosiaaliturvaa ja naisia havitteleviksi oletetut maahanmuuttajat ja yhteiskunnan varoja väärinkäyttävänä nähty eliitti. Nämä ajatuksen tasolla olevat viholliskuvat siirtyvät reaali maailmaan erilaisina ulostuloina.

Identiteeteillä on narratiivisen luonteensa lisäksi myös diskursiivinen puolensa, sillä narratiivit muodostuvat diskursseista. Tämän taustalla on sosiaalinen konstruktionismi, eli ajatus siitä, kuinka kaikki tieto on sosiaalisesti tuotettua ja tämä tieto, kuten kaikki ihmisten tietoisuus niin yhteiskunnasta, itsestä ja tosista on sidottuna kieleen (Burr 1995, 2–5, 44). Diskursiivisuus ja diskurssit ovat ”puhetapoja, ajattelutapoja, tapoja esittää eli representoida jokin kohde tai aihe” (Hall 1999, 105). Ne ovat historiallisesti toiston kautta muotoutuneita vakiintuneita puheen ja ajattelun tapoja, jotka ovat kauttaaltaan yhteydessä kieleen. Niin diskurssit kuin käyttämämme kieli voivat pyrkiä piilottamaan yhteiskunnan valtasuhteita (Burr 1995, 77) ja näin diskurssit ovat kauttaaltaan kytköksissä valtaan. Identiteetikertomukset ovat siis niin narratiivista kuin diskursiivista todellisuutta.

Identiteettien diskursiivinen puoli korostuu tarkastellessamme niiden suhdetta sosiaalisiin liikkeisiin. Kollektiiviset identiteetit ovatkin hyvin tärkeitä sosiaalisille liikkeille. Ne liittyvät siihen, ketkä ovat mukana sosiaalisessa liikkeessä, keiden nähdään vastustavan liikettä ja minkä asian puolesta liikkeellä ollaan (Edwards 2014, 141). Identiteettipolitiikassa identiteetin tuottaminen tässä hetkessä suuntaa jaettuun tulevaisuuden visioihin ja politisoidut identiteetit voivatkin toimia esimerkiksi keinona saavuttaa tulevaisuus, jossa kyseisiä identiteettejä ei enää tarvittaisi. (Bhambra &

Margree 2010.) Nykypäivän sosiaalisille liikkeille identiteetin määrittely, juhlistaminen, purkaminen tai korostaminen ovat suuremmissa roolissa kuin edeltäville liikkeille (Polletta & Jasper 2001). Tämä ei ole yllättävää, sillä identiteetti muotoutuu sen esittämisessä (Hall 1999, 223).

Kollektiivisten identiteettien avulla on pyritty myös selittämään, miksi ihmiset liittyvät sosiaalisiin liikkeisiin. Tällöin voidaan ajatella, että liittymällä sosiaaliseen liikkeeseen yksilö pyrkisi saavuttamaan ihanneminänsä. Kuitenkaan asia ei ole näin mustavalkoinen. Ensinnäkin kaikki, jotka liittyvät sosiaalisiin liikkeisiin eivät tietenkään koe identifioituvansa tai haluakaan identifioitua muihin liikkeen jäseniin. Toinen ongelma liittyy oletukseen, että kollektiivinen identiteetti aina edeltäisi sosiaaliseen liikkeeseen liittymistä. Kollektiivinen identiteetti voikin kummuta myös itse liikkeeseen liittymisestä, siten että jäsenten välinen solidaarisuus syntyy pikemminkin ryhmän jäsenyydestä. (Polletta & Jasper 2001.)

Identiteettityö on tärkeää sosiaalisille liikkeille ei vain uusien jäsenten rekrytoimisen kautta vaan erityisesti jäsenten solidariteetin ja sitoutumisen saavuttamiseksi. Myös kollektiivinen identiteetti on yhteydessä sosiaalisessa liikkeessä toimimiseen monella tavalla. Ensinnäkin se, ”keitä me olemme” vaikuttaa päätöksentekoon liikkeessä toimimisessa. Identiteetti voi vaikuttaa esimerkiksi liikkeen toimintatapojen valitsemiseen, kuten toimintatavan radikaaliuteen. Toiseksi identiteettiväittämät ovat itsessään protestistrategiaa. Esimerkiksi sosiaalisen liikkeen määrittellessä itsensä vaikkapa ”tavallisten suomalaisten” liikkeeksi, määritellään niin suomalaisuutta, kuin ei-suomalaisuutta ja tavallisuutta ja ei-tavallisuutta. Kolmanneksi tietyt kollektiiviset identiteetit ovat jo valmiiksi yhteydessä ja uppoutuneita tiettyihin strategioihin, taktiikoihin ja järjestöstruktuureihin. (Polletta & Jasper 2009.)

Identiteetin käsitettä on kritisoitu, sillä sitä on käytetty kuvaamaan laajasti monenlaisia asioita ja ilmiöitä (Polletta & Jasper 2001; Hall 1999, 245). Esimerkiksi kollektiivisen identiteetin käsitteellä on voitu viitata yksilöllisiin identiteetteihin tai ryhmien ideologiseen sitoutumiseen, jotka eivät itsessään ole kollektiivisen identiteetin osasia (Polletta & Jasper 2001). Identiteetin käsitteen on myös esitetty olevan poistumassa tai suuren muokkaantumisprosessin alaisena (Hall 1999, 245–246). Tällöin käsitteen käytöstä tulee automaattisesti ongelmallista, mikäli emme tarkoin määrittele mitä missäkin kontekstissa käsitteellä tarkoitamme. Omassa tutkimuksessani identiteetin

käsitteen käyttö onkin vaatinut yksityiskohtaisen taustatyön ja määrittelyn. Kriitikistään huolimatta identiteetin käsitteellä onkin paikkansa työssäni ja akateemisessa tutkimuksessa ylipäätään. Tarkastellessani kansallismielisen identiteetin muotoutumista kiinnitän huomion niihin tapoihin, joilla Suomen Sisun jäsenet kertovat muista (ne) ja itsestään yksilöinä (minä), sekä ryhmänä (me).

4. Tutkimusasetelma

4.1. Tutkimuskysymykset

Etsin tässä tutkielmassa vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Miten Suomen Sisun jäsenet rakentavat kansallismielistä identiteettiä?
- 2) Miten Suomen Sisun jäsenet kertovat kansallismieliseen ryhmään liittymisestä?

4.2. Tutkimusaineisto

Pro gradu -tutkielmani tutkimusaineisto koostuu Suomen Sisu -järjestön nykyisten ja entisten jäsenten haastatteluista. Suomen Sisu edustaa tutkimukseni kontekstissa suomalaisen ja kansainvälisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen yhtä toimijaa ja järjestön jäsenet tämän (ja haastateltavieni tapauksessa monen muunkin) ryhmittymän kautta ovat myös kyseisen liikkeen jäseniä. Seuraavaksi kuvailen lyhyesti Suomen Sisua järjestönä, jonka jälkeen kuvaan haastatteluaineistoani ja kerron sen keräämisprosessista.

4.2.1. Kansallismielinen Suomen Sisu

Suomen Sisu perustettiin vuonna 1998 Suomalaisuuden Liiton nuorisojärjestöksi. Kuitenkin jo vuonna 2000 Suomen Sisu erotettiin Suomalaisuuden Liitosta erilliseksi järjestökseen. Eron taustalla vaikutti Suomen Sisun antama tuki Itävallan Vapauspuolueelle. Tästä seurannutta mediahuomiota syvensi se, että Suomalaisuuden liitto sai valtionapua toimintansa rahoittamiseksi. (Grönroos 2008, 10–11.) Eron jälkeen Suomen Sisu on rahoittanut toimintaansa jäsenmaksuilla ja erilaisilla myyntituotteilla, kuten tarroilla ja paidoilla (Grönroos 2008, 11, 15).

Itsenäisenä toimijana Suomen Sisu on pyrkinyt hajauttamaan järjestörakennettaan ja tuottamaan sekä aktivoimaan piirijärjestöjä ja paikallistoimintaa. Yhdistyksen alkuaikoina aktiivista toimintaa oli pääkaupunkiseudulla ja vuonna 2000 toiminta laajeni Varsinais-Suomeen Turun seudulle. (Grönroos 2008, 12–13.) Nykyisin toimialueena voidaan pitää koko Suomea, joskin toiminnan laajuudessa on haastateltavieni kokemusten mukaan huomattavia aluekohtaisia eroja.

Pääkaupunkiseudun ulkopuolella tapahtumia kuvattiin olevan huomattavasti vähemmän kuin pääkaupunkiseudulla.

Suomen Sisun jäsenmäärä on nykyisin eri haastateltavieni mukaan reilu 2000 jäsentä. Jäsenmäärän kasvu on järjestön mukaan ollut aaltoilevaa. Järjestön entisen puheenjohtajan Olli Immosen (2015) mukaan 2015 pakolaiskriisin aikana järjestön jäsenmäärä nousi huomattavasti noin 1000 jäsenestä noin 2000 jäseneen. Eräs Suomen Sisun organisaatiohistorian kannalta maininnan arvoinen asia on, että Olli Immosta ennen järjestön puheenjohtajana toimi nainen (YLE 2013), joka on hyvin epätyypillistä Suomen Sisun kaltaiselle järjestölle (ks. esim. Coffé 2018; Mudde 2007).

Suomen Sisun peruskirjassa järjestön tärkeimmiksi poliittisiksi tehtäviksi eritellään kansallismielisten suomalaisten rekrytoiminen järjestöön, kansallismielisen aatteen kehittäminen toiminnassa ja yhteiskunnan muuttaminen kansallismielisempään suuntaan (Suomen Sisu 2013). Kansallismielisyys onkin järjestölle hyvin tärkeä aate, läheinen termi ja identiteetin kulmakivi. Suomen Sisun historiikin mukaan järjestö on pyrkinyt ilmaisemaan kansallismielisyyttään järjestörakenteesta lähtien nimeämällä esimerkiksi hallituksensa ja taloudenhoitajansa kansanperinteestä nostetuin termein käräjiksi ja sammoksi (Grönroos 2008, 7–8). Kansallismielistä sanomaa on pyritty levittämään erityisesti omalla Internet-sivulla ja alkuaikojen keskustelupalstalla (Grönroos 2008, 15).

Suomen Sisun historiikin (Grönroos 2008, 15–18) mukaan järjestön toiminta koostuu kansallismielisen sanoman levittämisestä, jota on organisaation olemassaolon aikana toteutettu niin internetissä, kannanottoina ja painettujen lehtien tai lehtisten ja myyntituotteiden muodossa. Suomen Sisu ottaa osaa myös hyväntekeväisyyteen esimerkiksi keräyksiä järjestämällä (Grönroos 2008, 20). Jäsenilleen järjestö tarjoaa niin valtakunnallista kuin paikallista toimintaa. Toiminta on historiikin mukaan perinteistä järjestötoimintaa, kuten vuosikokoustamista, merkkipäivien juhlimista, matkoja ja koulutustoimintaa, kuten luentoja tai itsepuolustusta. (Grönroos 2008, 22–28.) Haastateltavieni mukaan paikallisen toiminnan laatu ja määrä olivat hyvin riippuvaista paikallisyhteisön aktiivisuudesta ja innokkuudesta.

Suomen Sisun aatteellinen pohja on kehittynyt ajan myötä ja sen painotukset ovat muuttuneet. Esimerkiksi järjestön perustamisen aikaan Sisun tärkeimmät konkreettiset

poliittiset teemat kiteytyivät pakkoruotsin vastustamiseen ja Karjalan palauttamiseen (Grönroos 2008, 8–9). Kuitenkin jo pitkään maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvät kysymykset ovat olleet järjestölle tärkeitä (Grönroos 2008, 39). Suomen Sisu (2016) täsmentää kansalaisuuden kriteereiksi syntyperän, kielen ja ryhmähengen. Näin ollen esimerkiksi suomalaisen on oltava sukujuuriltaan suomalainen, osattava suomen kieli ja identifioitava suomalaiseksi ja suomalaiseen kulttuuriin. Mickelsson (2012, 108) on määritellyt, kuinka Suomen Sisulle kansa on ”itsestään selvä essentiaalinen pakkoyhteisö, johon kuulumista ei voi valita”. Niinpä järjestön mukaan ei-suomalaiset sukujuuret omaava henkilö ei voi kuulua Suomen kansaan, mutta saattaa kuulua järjestön kriteerien kautta automaattisesti johonkin toiseen kansaan.

Suomen Sisu painottaa olevansa puoluepoliittisesti sitoutumaton järjestö. Kuitenkin on huomattava, että järjestön ja Perussuomalaisten välillä on tiivis suhde. Esimerkiksi Perussuomalaisten väistyvä puheenjohtaja Jussi Halla-Aho on Suomen Sisun jäsen ja Suomen Sisun historiikin laatinut järjestön hallinnollisissakin tehtävissä toiminut Simo Grönroos on Perussuomalaisten puoluesihteerin. Huomion arvoista on myös, kuinka vuoden 2021 kuntavaalien alla Suomen Sisun julkaisema sisulaisten ehdokkaiden listan kaikki 55 ilmoitettua jäsentä ovat olleet ehdolla Perussuomalaisten vaalilistoilla (Suomen Sisu 2021). Toki on mahdollista, että kenties muiden puolueiden ehdokkaina olleet Suomen Sisun jäsenet eivät ole halunneet nimeään listalle, sillä muissa puolueissa Suomen Sisuun voidaan suhtautua Perussuomalaisia negatiivisemmin.

Edellä olen esitellyt Suomen Sisun aate-, toiminta- ja organisaatiotaustaa. Reilu kaksikymmentävuotias järjestö on suomalaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen kentän suurin ja tunnetuin toimija. Kuitenkaan aikaisempaa tutkimusta liittyen ryhmän jäseniin ei ole tietääkseni laisinkaan. Seuraavaksi siirrynkään käsittelemään tutkielmani kannalta olennaisia Suomen Sisun jäseniä: omia haastateltaviani.

4.2.2. Suomen Sisun nykyisten ja entisten jäsenten haastattelut

Graduni aineisto koostuu kahdeksastatoista tutkimushaastattelusta, jotka on toteutettu loppuvuoden 2020 ja alkuvuoden 2021 aikana. Haastatteluista kaksitoista järjestettiin internetin kautta etänä eri puhelusovelluksien kautta, kun taas kuusi toteutettiin kasvokkain ravintolassa, kahvilassa, haastateltavan kotona ja toimistotilassa.

Haastateltavat ovat itsensä kansallismielisiksi mieltäviä Suomen Sisun nykyisiä tai entisiä jäseniä. Kahdeksastatoista haastateltavista yksi on eronnut Suomen Sisusta, mutta en koe hänen vääristävän tutkittavaa joukkoa vaan pikemminkin rikastavan sitä.

Oheisessa taulukossa (taulukko 1) on eritelty haastateltavat ikäryhmän, sukupuolen ja haastattelutyypin mukaan. Haastateltavien joukko on hyvin moninainen, joskin miessukupuoli, nuori ikä ja korkea koulutus yhdistävät monia. Tämä on linjassa haastateltavien kuvausten kanssa Suomen Sisun jäsenpohjasta. Haastateltavien joukossa oli niin duunareita, yrittäjiä, työttömiä, virkamiehiä ja opiskelijoita. He olivat kotoisin eri puolilta Suomea, joskin huomattava osa asui pääkaupunkiseudulla ja Varsinais-Suomessa. Osa haastateltavistani toimi tai oli toiminut luottamuspestissä Suomen Sisussa. Osa oli toiminut vastaavanlaisissa johtotehtävissä myös muissa ryhmissä niin paikallisella kuin valtakunnallisella tasolla.

Haastateltavat olivat hyvin aktiivisia kansalaisia ja kuuluivat Suomen Sisun lisäksi paljon myös muihin ryhmiin, järjestöihin ja puolueisiin. Huomattava osa kuului tai oli kuulunut Perussuomalaisiin. Tämän lisäksi haastateltavat kertoivat kuuluvansa tai aikaisemmin kuuluneensa seuraaviin ryhmiin: Kokoomus, Keskusta, edellä mainittujen puolueiden nuorisojärjestöt ja opiskelijajärjestöt, Suomalaisuuden liitto, Reserviläisliitto, Isänmaallinen Kansanliike (IKL), Kansallismielisten liittouma, Sinimusta liike ja erilaiset Suomen Sisun alaiset tai siitä erilliset pienemmät ryhmittymät, joita en mainitse anonymiteetin säilymisen takia. Tämän lisäksi haastateltavat osallistuivat tai olivat osallistuneet muun muassa keskustelukerho Keskiviikkokerhoon, 612- soihtukulkueeseen, 188-Kukkavirtakulkueeseen, etnonationalistiseen Awakening-konferenssiin, kentän musiikkikeikoille (esim. RAC), Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen toimintaan ja erilaisten protestiliikkeiden (esim. Rajat kiinni!) toimintaan.¹ Haastateltavat kuuluivat myös moniin äärioikeistolaisen ja

¹ Keskiviikkokerho on Suomen Sisun historiikin (Grönroos 2008, 28) mukaan helsinkiläisravintolassa viikoittain toistuva vapaamuotoinen keskusteluilta, johon osallistuu erityisesti Suomen Sisun jäseniä, vaikka se ei olekaan virallisesti järjestön tapahtuma. 612-soihtukulkue on 612-yhdistyksen organisoima monien eri äärioikeistolaisten, maahanmuuttovastaisten ja nationalististen toimijoiden suosima itsenäisyyspäivän kulkue Helsingissä (Sallamaa 2018, 57). Awakening-konferenssi ja 188-Kukkavirtakulkue ovat edellä mainittuja tapahtumia uudempia ja Sisäministeriön väkivaltaisen eksterminismin tilannekatsauksen (2020, 28, 30) mukaan äärioikeistolaisten ryhmien järjestämiä tapahtumia. Awakening-konferenssi on Sarastus-verkkolehden ja Monokulttuuri FM -verkkoradion järjestämä etnonationalistinen puhujatilaisuus (Sarastus 2019). 188-Kukkavirtakulkue on vuosittain Turun terrori-iskun uhrien muistoksi järjestettävä Kansallismielisen liittouman organisoima kulkue (Sallamaa 2018, 57). Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen kentän musiikkikeikoilla viitataan erilaisten äärioikeistolaisista ideologiaa ja politiikkaa kannattavien bändien keikkoihin. Bändit voivat kuulua esimerkiksi Rock Against Communism (RAC) -genreen (Kotonen 2020).

maahanmuuttovastaisen kentän ulkopuolisiin järjestöihin, kuten ammattiliittoihin, harraste- ja vapaaehtoisjärjestöihin sekä uskonnollisiin yhteisöihin.

Haastateltavien poliittisissa ja yhteiskunnallisissa näkemyksissä oli vaihtelua ja erityisesti radikaalisuuden tai maltillisuuden asteessa oli eroja. Myös esimerkiksi haastateltavien talousnäkemykset vaihtelivat ääritalousliberaaleista hyvin vasemmistolaisiin, jopa anti-kapitalistisiin ajatusmalleihin. Haastateltavien näkemyksiä käsitellään laajemmin analyysiluvussa (5). Analyysiluvussa esitellyissä aineistokatkelmassa > -merkki viittaa haastateltavaan ja T -kirjain tutkijaan, eli minuun. Aineisto-otteiden perässä on merkittynä haastateltavan sukupuoli ja ikäryhmä, eli esimerkiksi M30–39 viittaa kolmissakymmenissä olevaan mieshaastateltavaan.

Taulukko 1. Haastateltavat eroteltuina ikäryhmän, sukupuolen ja haastattelutyypin mukaan.

	Ikäryhmä	Sukupuoli	Haastattelutyyppi
1	30–39	M	Perinteinen
2	30–39	N	Video, puhelin
3	20–29	N	Video
4	40–49	M	Puhelin
5	30–39	M	Video
6	30–39	M	Perinteinen
7	40–49	M	Perinteinen
8	30–39	M	Video
9	20–29	N	Video
10	40–49	M	Video, puhelin
11	40–49	M	Puhelin
12	20–29	M	Video
13	50–59	M	Puhelin
14	40–49	M	Perinteinen
15	20–29	M	Video
16	20–29	M	Perinteinen
17	30–39	M	Perinteinen
18	40–49	N	Video

Haastattelututkimuksen vahvuutena ja erikoispiirteenä on kokemuksien tarkastelu (Hyvärinen 2017a, 12). Tutkielmani haastatteluissa aktivistien kertomukset kuvaavat heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan, jotka ovat syntyneet haastattelutilanteen raameissa, eivätkä siten ole kuvaus jostain objektiivisesta todellisuudesta.

Tutkimushaastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Haastattelut eivät siis olleet yksityiskohtaisesti strukturoituja ja nojanneet tiettyihin tarkkoihin kysymyksiin, vaan pikemminkin teemoihin ja niiden apukysymyksiin, joka mahdollisti vapaamman, keskustelumaisen haastattelutilanteen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48).

Haastattelurunko (liite 1) koostui haastateltavien elämään ja identiteettiin, kansallismieliseen järjestöön liittymiseen ja järjestössä toimimiseen sekä yhteiskuntanäkemyksiin liittyvistä teemoista.

Erilaiset tutkimusaineistot tuottavat erityyppistä tietoa. Tutkimushaastatteluissa tuotettavaan tietoon vaikuttaa haastattelutilanteiden vuorovaikutus. Haastattelun aika ja paikka vaikuttavat tuotetun tiedon luonteeseen. Samoin omien haastattelujeni erinäiset toteutustavat vaikuttavat niiden avulla tuotetun tiedon laatuun. Puhelimen ja kasvokkain tehdyn tutkimushaastattelun välillä on valtavasti eroja liittyen esimerkiksi haastattelutilanteen visuaalisuuteen, vaikka litteroituna aineisto voikin näyttää ja usein näyttääkin samalta. (Ikonen & Ojala 2005.). Omien haastattelujeni toteutustapa ei välity litteroinneista Kenties joissain ilman videokuvaa toteutetuissa etähaastatteluissa on enemmän minun vastaamista tukevia välisanoja, kuten ”joo” tai ”mm”, joista osa on kasvokkain tai videolla toteutetuissa haastatteluissa hukkunut nyökkäämisiksi tai muiksi visuaalisiksi ilmaisuiksi. Kuitenkin vahvimmin litteroinneista huomaa eron kasvokkain ja etänä tapahtuneiden haastattelujen välillä vain silloin, mikäli haastattelutilanteessa on ollut teknisiä ongelmia.

Haastattelujen toteutusmuotoon vaikuttivat logistiikkasyyt ja vallinnut COVID-19-tilanne, mutta ennen kaikkea haastateltavien omat toiveet. Koin tärkeäksi antaa haastateltaville mahdollisuuden vaikuttaa haastattelun toteuttamiseen, sillä ajattelin sen mahdollisesti vaikuttavan positiivisesti väliseemme luottamussuhteeseen. Muutama kasvokkain tapaamani haastateltava kertoikin olevansa tyytyväinen, että saimme haastattelun sovittua näin, sillä heidän arkeensa liittyy jo tarpeeksi videokokouksissa istumista. Yksi kuudesta kasvokkain haastateltavasta viittasi COVID-19-tilanteeseen liioiteltuna tavallisena flunssana ja kertoi olleensa positiivisesti yllättynyt, että suostuin kasvokkain tapaamiseen ilman maskeja.

Etähaastattelut toteutettiin etäkokouksiin ja -puheluihin luoduissa sovelluksissa. Etähaastateltavista noin puolet toivoivat haastattelun tapahtuvan nimenomaan etänä, kun taas puolet ilmoittivat, että heille sopii niin etänä kuin kasvokkain tapahtuva haastattelu. Näissä tapauksissa sovin haastattelun logistiikka- ja COVID-19-syistä etämuotoon. Kolme etähaastatteluista toteutettiin haastateltavien pyynnöistä tai teknisistä rajoitteista johtuen ilman videokuvaa. Loput etähaastattelut toteutettiin videokuvan kanssa, vaikkakin kahdessa tapauksessa jouduimme teknisten ongelmien takia sulkemaan videot kesken haastattelun ja jatkamaan ilman.

Tutkimushaastatteluihin perustuvaan tietoon vaikuttaa haastateltavan ja haastattelutilanteen lisäksi ennen kaikkea haastattelija (Ikonen & Ojala 2005). Etnografiasta kirjottanut Malkki (2007, 173–174) korostaa, kuinka tutkija ei ole puhtaasti ulkopuolinen tarkastelija, ”kärpänen katossa”, vaan ottaa osaa tutkimustilanteeseen ei vain tutkijana vaan kompleksisena sosiaalisena olentona; näin ajateltuna myös katon kärpäsellä on oma näkökulmansa tutkimuskentällä. Vaikka oma tutkimukseni ei olekaan etnografiaa, liittyvät siihen saman tyyppiset seikat. Olen haastattelutilanteissa monia muitakin asioita kuin vain tutkielman kirjoittaja, ja nämä piirteeni vaikuttavat tilanteen kulkuun ja sillä tuotettavaan tietoon.

Tutkimustilanteessa tutkija on kaikkien sosiaalisten ominaisuuksiensa summa, yhdistelmä muun muassa sukupuolta, ikää, etnistä taustaa, luokkaa, mielikuvitustaan, temperamenttiaan ja elämänhistoriaansa (Malkki 2007, 177). Omassa tilanteessani muun muassa naissukupuoli ja nuori ikä voidaan nähdä haastattelutilannetta helpottavina piirteinä, sillä niitä ei ole totuttu näkemään uhkaavina, toisin kuin esimerkiksi omaa korkeaa koulutustani. Etninen taustani voidaan nähdä jopa vaatimuksena näiden haastattelujen tekemiseen. Toisaalta esimerkiksi Ezekiel (1995) haastatteli ja havainnoi Yhdysvaltojen uusnatseja avoimesti juutalaisena, joskin myös hän koki valkoihoisuutensa merkittävänä tekijänä tutkimusprosessissa (ks. Ezekiel 2002). Samantapaisesti en usko, että jotkut haastateltavat olisivat puhuneet etnonationalistisista ja rasisistisistä näkemyksistään laisinkaan tai ainakaan yhtä avoimesti ja useasti, jos en olisi edustanut samaa etnistä taustaa.

Äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä tutkittaessa toimijoihin yhteyden saamiseen ja toimijoiden yhteistyöhalukkuuteen liittyvät haasteet nostetaan kentän

tutkimuksessa usein esille. Lähestyin Suomen Sisua haastattelukutsun välittämiseen liittyen vuoden 2020 loppupuolella. Päätin lähestyä jotakin suurempaa ryhmittymää, sillä ajattelin, että haastateltavien tavoittaminen on helpompaa, mikäli kutsu tutkimukseen tulee heille tutun tahon kautta. Suomen Sisu valikoitui mukaan, sillä se on tunnetuin ja suurin suomalaisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoista ja se toiminnallaan pyrkii nimenomaan yhdistämään kansallismielistä kenttää (ks. esim. Grönroos 2008). Suomen Sisu ei suostunut heti jakamaan haastattelukutsuani, mutta sain lähestymisen kautta sovittua ensimmäisen haastatteluni, joka kenties toimi jonkinlaisena testinä Suomen Sisun organisaation puolelta. Haastattelun jälkeen sain viestillä uudet yhteystiedot, johon minua pyydettiin lähettämään kuvaus tutkielmastani, ennen kuin he voisivat jakaa haastattelukutsun virallisesti. Olin koko prosessin ajan ehdottoman valmis kertomaan lisätietoja tutkielmastani, mutta samalla painotin aineistolähtöisyyttä: teoriapohjani rakentuisi vasta haastattelujen jälkeen niissä esille tulleiden asioiden pohjalta.

Suomen Sisu jakoi haastattelukutsuni alkuvuonna 2021. Eräs haastateltavani (M20–29) sanoi myöhemmin, että ”*Sisussa suostuttiin tähän, kun aateltiin, että jos me ei suostuta niin sitten sä hommaat sinne jotain Qanon-sekopäitä ja ne muodostaa sen sun tutkimuksen*”. Vaikka Suomen Sisu avusti haastateltavien saavuttamisessa, tutkimusprosessi on muuten täysin erillinen kyseisestä organisaatiosta ja kaikista muistakin kentän toimijoista. Suomen Sisu jakoi haastattelukutsuni sosiaalisen median kanavissaan, mutta minulle ei koskaan selvinnyt tarkemmin missä. Erinäiset haastateltavat kertoivat myös jakaneensa haastattelukutsua itse. Halukkaiden haastateltavien määrä yllätti minut täysin ja jouduin jopa kieltäytymään muutamasta haastattelusta, sillä koin haastattelujen määrän jo kasvavan liiaksi. Haastateltavat on valittu siinä järjestyksessä, jossa he ottivat minuun yhteyttä sähköpostitse tai Webropolin kautta luodulla yhteydenottopyyntölomakkeella. Tällä tavalla pyrin minimoimaan oman vaikutukseni haastateltavien valikoitumiseen.

4.3. Tutkimusmenetelmänä narratiivianalyysi

Tutkimukseni metodologinen pohja on laadullisessa tutkimuksessa, jossa pyritään ymmärtävään selittämiseen (Alasuutari 2011, 51). Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistettävyyteen kuten määrällisessä, tilastollisiin yhteyksiin keskittyvässä tutkimuksessa. Yleistävyyden puuttuminen ei ole ongelma, sillä laadullisen

tutkimuksen, kuten kaiken tutkimuksen, perimmäinen tarkoitus on laajentaa tai tarkentaa käsitystämme tutkimuksen kohteena olevasta asiasta tai ilmiöstä. Kaikessa tutkimuksessa pääfokus on paikallisessa selittämisessä, eli tutkijan esittämän selitysmallin tulisi päteä mahdollisimman hyvin sen pohjana toimivaan aineistoon. (Alasuutari 2011, 234–237, 263.) Esimerkiksi omassa tutkimuksessani pyrin tuottamaan tietoa koskien haastateltaviani Suomen Sisun jäseniä, en kaikkia suomalaisen tai kansainvälisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen jäseniä.

Tarkempana metodologisena linssinäni toimii narratiivianalyysi, laadullinen tutkimusmenetelmä, jossa tutkimusaineisto koostuu kertomuksista tai aineistoa luetaan kertomuksina, joiden sosiaalinen alkuperä ja kerronnallinen konteksti otetaan huomioon (Hänninen 2010, 165–166). Narratiivinen tutkimus ei ole kokonaisuutena selkeästi rajattu teoreettis-metodinen kenttä vaan avoin verkosto, joka yhteisenä piirteenä on tarinan käsite (Hänninen 2000, 16). Narratiivianalyysi on kiinnostunut ihmisten tarinoista ja kertomuksista, jotka voidaan määritellä monenlaisiksi kertomisen tavoiksi, joilla jäsenetään inhimillistä kokemusta (Hyvärinen 2017b, 174). Kertomukset voivat olla esimerkiksi mallitarinoita, usein tunteita herättäviä kulttuurimme veistämiä kertomusmuotteja, jotka ovat kertomuksen muotin tuttuuden takia kuuntelijalle helposti omaksuttavissa ja tulkittavissa (Mäkelä ym. 2018).

Narratiivianalyysi valikoitui tutkimusmenetelmäksi niin aineistoni laadun, teoreettisen viitekehäkseni kuin itse tutkimuskohteenikin vuoksi. Kun tutkimuskohteena ovat ihmiset ja heidän elämäntapansa ja kokemuksensa, on tyypillistä, että ihmiset pyrkivät selittämään asioita sosiaalisesti hyväksyttävällä ja elämäntavalleen suotuisalla tavalla (esim. Krumpal 2013). Tarkastellessa äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen jäseniä tulee ilmiö ottaa huomioon vielä tarkemmin, sillä liikkeessä toimimiseen liittyy vahva stigma. Myös monet haastateltavistani varoittelivat minua luottamasta kaikkeen, mitä minulle kerrotaan. Esimerkiksi erään haastateltavan (M30–39) sanoin: ”*Näit henkilöt tuntee ja tietää et järjestön ympäril on tietty salamyhkäsyden verho, niin ne vastaukset voi olla et halutaan tietosesti antaa jonkinnäköst kuvaa. Tutkijana nyt tiedät et pitää tietenki suhtautuu [kriittisesti]*”. Tutkimuksessani, kuten aina narratiivisessa tutkimuksessa, onkin hyvä huomioda ei vain se, mitä sanotaan, vaan miten sanotaan. Tältäkin kannalta kerronnallisuuteen keskittyvä narratiivianalyysi on tutkimusongelmaani sopiva.

Narratiivisen analyysin avulla, kuten minkään muunkaan tutkimusmenetelmän avulla, ei päästä kiinni itse tarkasteltavaan kokemukseen, vaan keskitytään kertomuksiin tulkintoina kokemuksista. Narratiivisen lähestymistavan ja todellisuuden suhteesta voidaan olla kahta mieltä. Ensiksi voidaan ajatella, että kertomusten jäsentyneisyys rajoittaa niiden todellista todistusvoimaa. Toisaalta kertomusten voi nähdä nimenomaan tarinallisuutensa kautta heijastavan kulttuurista todellisuutta. Yksilöiden kertomusten rakenteiden voidaan siten nähdä ilmentävän yhteisön ja kulttuurin uskomuksia ja moraalijäsennyksiä. (Hänninen 2000, 18.) Esimerkiksi tavat, joilla puhumme kuolemasta tai vaikkapa parisuhteen alkamisesta, ovat juurtuneet kulttuurimme, eikä meidän ole helppoa kertoa näistä asioista muuten kuin totutun kertomisen tapamme avulla. Kertomukset eivät ole myöskään vain kronologisesti eteneviä esitettyjä tapahtumia, vaan niihin sisältyy aina kertojan perustelu siitä, miksi hän kertoo kyseisen tarinan (Alasuutari 2011, 140).

Narratiivisen analyysin aineistona voidaan käyttää monenlaisia aineistoja, joskin helpointa sen toteuttaminen on, mikäli aineisto on ajallisesti etenevä ja selvärajainen kertomus, kuten omaelämäkerrallinen kertomus (Hänninen 2010, 163). Vaikka narratiivinen tutkimus on syntynyt kertomusten analyysistä (Hänninen 2000, 16), sitä voidaan käyttää ja käytetään nykyisin paljon laajemmin. Narratiivinen ote haastatteluaineiston tarkastelussa on kuitenkin perinteinen valinta, vaikkakin tutkimushaastattelun avulla saavutettu aineisto ei ole automaattisesti narratiivisesti toimiva. Esimerkiksi vahvasti strukturoiduissa haastatteluissa haastattelurunko ja haastatteluun varattu aika ohjaavat pakottavasti haastateltavan kerrontaa tiiviimmäksi pois mahdollisesti epärelevantteina pidetyistä tarinoista (Benwell & Stokoe 2006, 141). Pyrin itse kannustamaan haastattelurunkoni kanssa päin vastaiseen. Kysyin esimerkiksi lisäkysymyksiä, joilla ei aina ollut suurta merkitystä tutkimusongelmaani liittyen, mutta joiden avulla pyrin kannustamaan avoimempaan ja runsaampaan kertomisen tapaan.

Narratiivista otetta on kuitenkin myös kritisoitu. Muun muassa Strawson (2004; ks. myös Hänninen 2010, 175) on argumentoinut, että narratiivien näkeminen keskeisenä ihmisten näkemysten ja kokemusten jäsentämisessä on syrjivä ihmisiä kohtaan, jotka eivät jäsennä omaa elämäänsä kertomusten kautta. Tarinat ja niiden kertominen ovat vallitsevia tapoja ottaa osaa sosiaaliseen elämään (Benwell & Stokoe 2006, 130), joten ihmiset, jotka eivät mallinna maailmaa tarinoiden avulla ovat eriarvoisessa asemassa eivät vain narratiivisessa tutkimuksessa vaan yhteiskunnissamme ylipäätään.

Narratiivianalyysillä voidaan myös vahingossa päätyä etsimään vain tiettytyyppisiä kertomuksia, eikä näin ollen tarkastella tarinoita niiden koko komeudessaan, huomioiden niiden epätäydellisyydet ja rikkonaisuudet (Hänninen 2010, 175). Pyrin analyysissäni huomioimaan tämän tarkastellen haastatteluaineistoani toisaalta pieninä tarinapätkinä ja toisaalta yhtenäisenä ajasta ja paikasta toiseen poukkoilevana kertomuksellisenä kokonaisuutena. Aineistoni ei yksin vastaa tutkimuskysymyksiin, vaan minä tutkijana vastaan niihin aineiston avulla.

Aineiston analyysissä on hyödynnetty NVivo-ohjelmistoa. NVivo on laadullisen tutkimuksen aineistonhallintaan kehitetty ohjelmisto (Richards, 1999), jossa omaa tekstiaineistoa voi koodata erilaisten kategorioiden alle. Analyysiprosessini alkoi jo aineistonkeruuvaiheessa, kun erilaisten teemojen toistuessa haastattelusta toiseen aloin rakentaa tutkimuskysymyksiäni ja niihin liittyviä apukysymyksiä. Näiden avulla aloin lajitella aineistokatkelmia eri kategorioihin NVivon avulla. Kategorioita syntyi analyysin edetessä lisää, ja toisaalta myös yhdistelin ja poistin alkuperäisiä kategorioitani huomattessani niiden tarpeettomuuden. Luin haastatteluaita lukemattomia kertoja niin yksittäisinä kokonaisuuksina kuin eri lokeroihin pilkottuina kertomuskatkelmina.

Analyysiani ohjasi narratiivinen ote, eli suhtauduin aineiston haastatteluihin niin kun oli minulle kerrottu, kertomuksina. Narratiivinen lukutapa ohjasi minua kiinnittämään huomiota erityisesti haastateltavien tarinamaisiin kertomuksiin omista kokemuksistaan ja näkemyksistään. Esimerkiksi sellaiset aineistokohdat, joissa haastateltavat pohtivat muiden Suomen Sisun jäsenten kokemuksia tai motiiveja, jäivät vähemmälle huomiolle kuin omaelämäkerrallisemmat kertomukset. Otin analyysissä huomioon myös kertomuksellisen kontekstin ja haastattelutilanteen (esim. Hänninen 2010, 165–166) huomioimalla esimerkiksi sanavalintoja ja hiljaisuuksia. Minua kiinnosti ei vain se, mitä aineistossa kerrottiin, vaan myös se, miten kerrottiin ja mitä ei kerrottu. Kertomisen tyyliin liittyen huumorin rooli oli osassa aineiston lukua olennainen. Esimerkiksi Suomen Sisuun viittaaminen ”*KKK:na, eli kansallismielisenä kaljanjuontiklubina (M20–29)*” havainnollistaa aineiston tietynlaista sisäpiirin huumoria.

Omassa tutkielmassani narratiivinen ote kattaa ei vain aineiston analyysin, vaan myös aineiston keruun ja teorian luennan. Haastatteluaineisto koostuu kertomuksista ja se on kerätty kertomuksina. Teoriaa ja aikaisempaa tutkimusta käsittelevissä osissa olen

käyttänyt näitä temaattisia työkalujani narratiivisesti. Olen painottanut identiteetin kertomuksellisuutta ja sitonut sosiaaliset liikkeet toimijoihin osaksi narratiivista tutkimusotetta. Populismien määrittelyssä olen analysoinut ideologian pohjautumista kertomukseen meistä ja heistä. Äärioikeiston ja sen ulottuvuuksien tutkimuksessa olen tuonut esille sen, kuinka äärioikeistolaiset pyrkivät kiistämään kuulumisensa äärioikeistoon ja kertovat toisenlaista tarinaa. Kuvattessani suomalaista yhteiskunnallista kontekstia olen tiedostanut, kuinka sen historia koostuu kertomuksista, jotka olisi voitu selittää myös eri tavalla. Narratiivisuus tutkimuksessani onkin laaja-alaista teoreettis-metodologista luentaa.

4.4. Tutkimuseettinen pohdinta

Tieteellisen tutkimuksen on noudatettava tutkimuseettisiä normeja. Kuitenkin tutkimuseetiikan lähestyminen vain koodina, joka yksinkertaisuudessaan joko on tai ei ole hoidettu, on vaarallista. Cerwonka (2007, 4) kannustaa lähestymään tutkimuseetiikkaa koko tutkimuksen teon läpi jatkuvana prosessina. Omaan tutkimukseeni liittyikin paljon eettisiä haasteita, joiden selvittäminen on vaatinut paljon työtä. Tutkiessamme ryhmiä, joiden arvomaailmaa emme jaa ja jotka voimme kokea epämiellyttävänä (ks. lisää Esseveld & Eyerman 1992, 217–223), voimme törmätä empatian muuriin. Yhdysvaltojen konservatiiveja tutkinut yhdysvaltalainen sosiologi Arlie R. Hochschild kuvailee empatian muuria vapaasti suomennettuna ”syvän ymmärryksen esteeksi, jonka vallitessa voimme tuntea välinpitämättömyyttä tai jopa vihamielisyyttä sellaisia ihmisiä kohtaan, joiden mielipiteet eroavat omistamme tai joiden tausta on syntynyt erilaisista lähtökohdista kuin omamme” (Hochschild 2016, 5). Tällaisen muurin ylittäminen on hyvin haastavaa, mutta käytännössä välttämätöntä tutkimuksen teon mahdollistamiseksi.

Tutkimuksen teossa tutkijan ja tutkittavan välinen vuorovaikutus ja sen laatu ovat erityisen tärkeitä. Tutkiessa äärioikeistolaisia ja maahanmuuttovastaisia ryhmiä tai muita ryhmiä, joiden arvomaailmaa ei itse jaa, tutkijan rooli on jatkuvaa tasapainottelua hyvän luottamuksellisen suhteen luomisen ja omien vastakkaisten ajatusten esilletuomisen ja tätä kautta etäännyksen kanssa (esim. Blee 2002, 12–13). Mitä omaan aineistonkeruuprosessiini tulee, koin haastattelutilanteet pääsääntöisesti rentoina ja mukavina tilanteina. Kuitenkin itse prosessi oli myös ajoittain huomattavan raskas, sillä koin jotkut haastateltavieni esille tuomat asiat moraalisesti hyvin ongelmallisina. Tämä

vaati paljon eettistä pohdintaa, joka on yhä käynnissä. Tällaisen tutkimuksen tekoon voi liittyä pelkoa vastakkainasettelun syntymisestä, mutta useat tutkijat ovatkin huomanneet, että erilaisten äärioikeistoryhmien jäsenet ovat kiinnostuneet tukijoista tarinoidensa jakajina, eivät vastaväittelijöinä (Blee 2002, 11). Tämä kokemus toistui omissa haastatteluissani, sillä kukaan haastateltavista ei kysynyt minun näkemyksistäni.

Tutkimuksessa tutkijoiden ja tutkittavien välillä on aina hierarkkinen rooli. Kuitenkin tutkittaessa ryhmiä, joihin liittyy potentiaalinen väkivallan vaara, voivat tutkijan ja tutkittavan roolien hierarkkisuus sekoittua. Esimerkiksi Yhdysvalloissa äärioikeistoryhmien naisia haastatellessaan Kathleen M. Blee (2002, 16–19) koki joidenkin haastateltavien uhkaavan käytöksen synnyttämän pelon laskevan omaa auktoriteettiaan ja valtaansa. Koetut tunteet vaikuttavatkin kaikessa tutkimuksessa tutkijan ja tutkittavan suhteeseen (Esseveld & Eyerman 1992, 219). Bleenkin tapauksessa pelko oli yhteisesti jaettu tunne, sillä myös haastateltavilla oli syynsä pelätä tutkijaa. Tällä olisi mahdollisuus pettää luottamus ja esimerkiksi ilmiantaa haastateltavat poliiseille. (Blee 2002, 16–19.) Oman tutkimukseni tekoon ei liittynyt pelkoa tavallista varovaisuutta enempää. Suomen Sisun toimiessa suomalaisen yhteiskunnan raameissa en kokenut tarvetta olla erityisen varovainen, joskin tavatessani haastateltavia kasvokkain pyrin suosimaan julkisia tiloja, kuten olisin tehnyt missä tahansa tutkimuksessa. Haastateltavien suhtautuminen minua kohtaan oli hyvin neutraalia. Vain muutama halusi erikseen tietää, miten olen päätenyt tutkimusaiheeni pariin, ja yksi tiedusteli, kuulunko joihinkin poliittisesti sitoutuneisiin ryhmiin.

Kasvokkain organisoituihin haastatteluihin liittyi internetin välityksellä järjestettyihin haastatteluihin verrattuna enemmän muuttuvia tekijöitä. Toivoin, että haastattelut pystyttäisiin järjestämään paikoissa, jotka olisivat haastateltaville ja toki myös minulle mahdollisimman turvallisen ja mukavan oloisia. Kaikki haastattelut sujuivatkin mielestäni tältä osin hienosti. Kasvokkain järjestetyissä haastatteluissa on mielenkiintoista, kuinka tutkijan omien arvojen erotessa paljon tutkimuksen kohteena olevien arvoista, on päästävä sinuiksi sen asian kanssa, että ulkopuoliset eivät aina erota tutkijaa tutkittavista. Esimerkiksi äärioikeiston ja maahanmuuttovastaisen liikkeen tapahtumiin tai äärioikeistolaisten aktivistien kanssa aikaa viettävä tutkija voidaan luontevasti olettaa itsekkin äärioikeistolaiseksi ja maahanmuuttovastaiseksi (ks. esim. Berezin 2007; Virchow 2007). Omissa haastatteluissani en kokenut tällaisia tunteita yhtä haastattelua lukuun ottamatta. Siinä missä monet haastateltavat esimerkiksi

madalsivat ääntään puhuessaan esimerkiksi etnonationalistista ajatuksistaan julkisilla paikoilla, eräs haastateltava puhui hyvin kovalla ja huomiota herättävällä äänellä myös hyvin rasistisia asioita. Tämä teki minulle ja kenties monelle ohikulkeneelle epämukavan olon.

Tutkimusetiikan laajemman ymmärtämisen tavan lisäksi tutkimusetiikka voidaan ymmärtää myös kapea-alaisemmin. Tällöin tutkimusetiikalla viitataan rehellisyyteen ja rehtyyteen: vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen edistämiseen kaikessa tutkimuksen teossa (TENK 2012, 4–5). Oma tutkimustyöni on tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettisten periaatteiden (TENK 2009) mukainen. Kaikki haastateltavat ovat vapaaehtoisesti allekirjoittaneet fyysisesti tai etähaastattelujen tapauksessa suullisesti suostumuslomakkeen, jossa on kerrottu tutkimuksen perustiedot ja lyhyesti tutkimuksen tekoon ja aineiston käsittelyyn liittyvät eettiset seikat. Haastateltavat ovat myös olleet tietoisia, että heillä on oikeus olla vastaamatta tiettyyn kysymykseen tai lopettaa koko haastattelu milloin tahansa. Tätä oikeutta kukaan haastateltavistani ei käyttänyt.

Tutkimuksen teon etiikkaan liittyy erityisesti ihmistieteissä usein kysymyksiä tutkimuksen kohteiden anonymiteettia koskien. Osa haastateltavistani ei ollut julkisesti Suomen Sisun jäseniä ja/ tai he olivat myös erityisen huolissaan tunnistamisestaan, joten heidän tapauksessaan anonymisointi on erittäin tärkeää. Osa haastateltavistani taas olisi puhunut myös omalla nimellään, mutta päätin anonymisoida myös heidän haastattelunsa. Päätökseeni vaikutti se, kuinka haastattelutilanne voi ”viedä mukanaan” ja houkutella haastateltavan kertomaan enemmän kuin oli alun perin ajatellut. Tällöin haastateltava ei oikeastaan ole antanut suostumustaan kertoa näistä asioista omalla nimellään. Toisaalta myös aran aihepiirini kannalta anonymiteetti voi olla olennainen ja monet muut liikkeen jäseniä tutkineet ovat päätyneet samaan (esim. Pilkington 2016, 20–21). Kenties jotkut haastateltavani eroavat tai ovat eronneet Suomen Sisusta, eikä tältääkään kannalta nimien ja muiden henkilökohtaisten tietojen ilmoittaminen tunnu luontevalta.

Aineistoni on anonymisoitu siten, että aineistosta on poistettu kaikki helposti tunnistettava tieto, kuten ihmisten ja paikkojen nimet, tarkat iät ja esimerkiksi tarkat ammatit tai järjestötehtävät. Tutkimukseen valikoituneita aineisto-otteita on myös korjattu helppolukuisuuden parantamiseksi siten, että sisältö on kuitenkin pysynyt samana. Esimerkiksi täytesanoja ja toistoa on siivottu aineisto-otteista.

Haastattelunauhat ja aineiston litterointi on tuhottu tutkielman valmistumiseen mennessä. Kaikista näistä varotoimista huolimatta on aina mahdollista, että joku työn lukija tunnistaisi ihmisen hänen kertomastaan tarinasta. Tämä mahdollisuus on kerrottu jokaiselle haastateltavalle ennen suostumuslomakkeen allekirjoittamista.

5. Suomen Sisun jäsenten identiteetti- ja liittymiskertomukset

5.1. Kansallismielisen identiteetin rakentuminen

Tässä analyysiluvussa keskityn ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, miten Suomen Sisun jäsenet rakentavat kansallismielistä identiteettiä. Jotta voisimme ymmärtää haastateltavieni käsitystä kansallismielisestä identiteetistä, on ensiksi käsiteltävä, mitä he tarkoittavat käyttäessään termiä kansallismielisyys ja minkälaisia ulottuvuuksia termiin liitetään. Tämän jälkeen analyysini voi syventyä narratiivisempaan otteeseen. Tarkastelen Suomen Sisun jäsenten kansallismielisen identiteetin jäsenyyksiä kahden aineistossa toistuneen kertomisen tavan kautta. Ensiksi tarkastelen, kuinka identiteettityötä tehtiin jatkuvuuden ja kääntymyksen kautta. Toiseksi analysoin, kuinka omaa identiteettiä työstettiin suhteessa muihin kansallismielisiin ja muihin kuin kansallismielisiin.

5.1.1. Kansallismielisyys ja sen piirteet

Olen aikaisemmin määritellyt nationalismin, kansallismielisyyden, laajaksi termiksi, jonka perusajatus tiivistyy ideologiaan, jossa kansojen ja kansallisvaltioiden kautta jaettu maailma nähdään tärkeänä ja arvokkaana (Pakkasvirta & Saukkonen 2004, 14–15). Olen myös esittänyt, kuinka äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen nationalismi voi esiintyä tällaisen klassisen oikeistolaisen kansallisuusaatteen lisäksi etnonationalismina, jossa valtiot ja kansakunnat ymmärretään homogeenisiksi kokonaisuuksiksi (Bar-On 2018, 18; ks. luku 3.4.1). Vaikka molempia edellisten kaltaisia perinteisiä ja tarkkoja tapoja määrittellä kansallismielisyys esiintyykin haastatteluaineistossani, monet haastateltavat määrittelivät kansallismielisyyden myös huomattavasti suurpiirteisemmin. Epätarkempien esimerkiksi yksittäisiin kansallismieliseen politiikan ilmentymiin liittyvien määritelmien ja määrittelemättä jättämisten taustalla saattoi vaikuttaa toisaalta se, etteivät jotkut haastateltavat olleet koskaan suuremmin ajatelleet asiaa tai se, että he olettivat minun tutkijan roolissa tietävän kansallismielisyyden määritelmän syvimmän olemuksen.

Oman teoreettisen viitekehitykseni mukaan kansat ja kansakunnat ovat kaikkien muiden kollektiivisten identiteettien tapaan kuvitteellisia ja keksittyjä (Andersson 1983). Kansan todellisuus muodostuu ihmisten kuvitellessa ne todeksi (Kaunismaa 1997).

Haastatteluissa toistuva käsitys kansasta on linjassa Suomen Sisun yleisen käsityksen (ks. Mickelsson 2012, 108) kanssa, jossa kansa ymmärretään itsestään selvänä olemassa olevana ja pakottavana asiana, joka on uniikki, itsenäinen ja suojeltava. Olennaista on ymmärtää kansa olemassa olevana ja olemuksellisena asiana.

T Entä kansallismielisyys, mitä se sulle tarkoittaa?

> Kansallismielisyys tarkoittaa miulle sitä, että ensinnäkin näen että on olemassa semmonen kun Suomen kansa, johon kuuluu suomalaiset, ja sitten kansallismielisenä näen että se on arvokas asia että on olemassa tällöinen uniikki kansa ja näen sen säilyttämisen arvokas, ja sitten näen että kansallismielisenä ihmisenä haluan toimia eri tavoin että Suomessa ois hyvä olla ja suomalaisilla ois hyvä olla. Joo näkisin, että oma kansallismielisyys on sitä, että arvostan sitä, että on olemassa tällöinen ainutlaatuinen kansa ja itsenäinen vielä, että on oma valtio ja yhteiskunta. Ja sit miulle se merkkää aika paljon se, että koen itseni kansallismieliseksi niin haluan myöskin olla sitten pitämässä yllä tätä ja tukemassa tätä olemassa olevaa hyvinvointia. (M20–29)

Aineisto-otteessa haastateltava rakentaa kansallismielisyyden ajatukselle, että kansa on olemassa oleva asia, jota on suojeltava ja turvattava. Haastateltavalle kansallinen identiteetti muodostuu ennen kaikkea kansaan kuuluvien ihmisten kautta ja sen oma itsenäinen valtio on tärkeä ja arvokas lisä. Kansallinen identiteetti voidaan perinteisesti rakentaa valtion, maa-alueen, sukujuurien, kulttuurin tai yhteen kuuluvuuden tunteen kautta yhteisöön perustuen. Kansallinen identiteetti voi viitata kertojasta riippuen erilaisiin yhdistelmiin ja painotuksiin edellä mainituista vaihtoehdoista. (Saukkonen 2004, 104.) Kansallismielisyyden määritelmää rakennettiin usein erontekojen tai yhteyksien kautta isänmaallisuuteen (maa-alue) tai patriotismiin (valtio) liittyen. Siinä missä osa haastateltavista, erityisesti perinteisiin nationalismiin määritelmiin nojaavat, korostivat termien eroja, määrittelivät jotkut kansallismielisyyden ja isänmaallisuuden synonyymeiksi tai tiukasti yhteydessä oleviksi termeiksi. Seuraavat aineistokatkelmat kuvastavat tätä ilmiötä.

T Miten sä kuvailisit sitä mitä se [kansallismielisyys] tarkoittaa?

> Mul se tarkoittaa erona esimerkiksi silkaa isänmaallisuutta kohtaan niin sitä että se ei oo täysin sidottu siihen vallitsevaan valtioentiteettiin sil taval et enemmäki siihen käsitykseen kansast ja sen kulttuurist ja mul se on myös etnisest identiteetist kyse. Et mä näen sen kansallisvaltion enemmän rakenteena, joka palvelee sitä kansaa mut ei oo mitään itsetarkoitust. Et valtiol voi kuitenkin olla vääränlaiset johtajat ja sanotaan et edeltävä valtioentiteetti Suomen tasavalta ei tietenkään palvelu meidän intressei mitenkään koska se oli vieras imperiumi. Se on erotuksena niin sanotusta patriotismista. (M30–39)

T Jos se isänmaallisuus on sul se läheisin [käsite] niin miten se kansallismielisyys [eroaa]?

> Mun mielestä se on vaan synonyymi. Voidaanhan niit täs nyt avata et patriotismi on et kiintymys kohtuu siihen valtioon tietyl tapaa, ja nationalismi ehkä enemmän siihen kansaan. Mutta jos Suomen historiaa mieltii niin ei täällä mitään ihmeempiä muuttoliikkeitä ikinä oo ollu et must nä on kaikki yhtä ja samaa. Sitä mä ainaki itte koen, että jos joku muu haluaa määritellä sen eri taval niin ei se muhun vaikuta.
(M30–39)

Aineistokatkelmissa haastateltavat tarkentavat kansallismielisyyden käsitettä. Kaiken ytimessä on haastateltavien mukaan kansa, jolla on yhtenäinen kulttuuri, toivon mukaan oma valtio ja ensimmäisen haastateltavan mukaan sama etninen tausta. Pysin selvittämään Suomen Sisun jäsenten käsityksiä kansallismielisyydestä määrittelyihin liittyvien kysymysten lisäksi nyky-Suomea käsittelevien kysymysten avulla (ks. liite 1). Haastateltavien käsityksiä omasta kansallismielisyydestä ja kansallismielisyydestä yleisesti voivatkin avata heidän yhteiskunnanäkemyksensä, sillä kansallismielisinä pidetyt yhteiskunnanäkemykset ovat käytännössä sitä, missä kansallismielinen politiikka rakentuu. Kansallismielisyyteen liitettiinkin valtavasti erilaisia piirteitä, joista osa oli hyvin yleisen tason abstrakteja ja aatteellisia ilmiöitä, ja osa hyvin konkreettisia päivänpoliittisia asioita. Osa piirteistä nostettiin esiin haastattelusta toiseen, osa oli tärkeitä vain muutamalle haastateltavalle. Joihinkin kansallismielisyyden ominaisuuksiin esitettiin myös vastakkaisia näkemyksiä. Kuitenkin nämä erivät mielipiteet tuotiin esille sitä kautta, kuinka oma ajattelu niihin liittyen eroaa perinteisestä kansallismielisestä aatteesta.

Kansallismielisyyden ytimessä haastatteluissa oli odotettavasti kansa, jolla on itsenäinen valtio, oma valuutta, kansallinen itsemääräämisoikeus ja joka harjoittaa maanpuolustusta ja rajavalvontaa. Lähes jokaisessa haastattelussa puhuttiin maahanmuuton rajoittamisesta minimiin ja joko Euroopan Unionin vastustamisesta tai ainakin jonkin sortin kriittisyydestä sen suuntaan. Myös Venäjä-vastaisuutta ja tai vähintään Venäjä-myönteisyyden vastustamista esiintyi. Monet haastateltavat korostivat kansallista koheesiota ja suomalaisia yhtenäisenä etnisenä ryhmänä. Suomen kieli nostettiin esille jokaisessa haastattelussa yhtenä kansallismielisyyden kulmakivistä. Tällöin voitiin myös vastustaa englannin kielen yleistymistä ja toivoa ruotsin kielen aseman purkamista. Seuraavassa aineistokatkelmassa eräs haastateltava listaa oman ideaali-Suomen ulottuvuuksia, joissa esiintyy edellä mainittuja piirteitä:

> Ilmapiiri olis sitä, että suomalaiset etnisenä ryhmänä nähdään itseisarvona. Niitä pidetään argumenttina samaan tapaan, kun nykyään pidetään ihmisoikeuksia, et se on se viimeinen sana ja se minkä takia tää kaikki muu on olemassa. Joko EU:ta ei olis tai se olis viety huomattavasti löyhemmäks et se liittovaltiokehitys loppuis. Meillä olis rajavalvonta ja maahanmuutto olis minimissään. Ois vain hyvin poikkeustapauksia et ihmiset muuttaa maasta toiseen. Suomen väestöstä on yheksänkyt prosenttia suomalaisia tällä hetkellä, et se vähintään pysyis yheksäskymmenes prosentis tai sitä enemmän. Sataprosenttinen suomalaisuus ei ehkä ole realismia, meil on jotain saamelaisia ja tän tyyppisiä porukoita täällä, että ne tietysti sopii tänne, nehän on täällä ennenkin ollu, mutta että just se suomalainen Suomi ihan ideana olis se itsestäänselvyys. (N20–29)

Suomalainen kulttuuri oli haastateltaville tärkeä osa kansallismielisyyttä, joskin sen keskiöön nostettiin hieman erityyppisiä asioita. Yhtenäistä oli suomalaisten yhteisöllisyyden korostaminen ja kasvavan yksilöllisyyden vastustaminen.

Konservatismi ja kristillisyys tai ainakin kristillisten traditioiden tärkeys korostuivat useissa haastatteluissa. Perheinstituution suojeleminen ja syntyvyyden nostaminen koettiin tärkeiksi, kun taas sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin suhtauduttiin useissa haastatteluissa negatiivisesti, tosin joissain haastatteluissa erikseen korostettiin, kuinka sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet ovat tärkeitä. Useat toivoivat median ja koulutusjärjestelmän muuttamista kansallismielisempään suuntaan ja korostivat sananvapautta osana kansallismielisyyttä. Myös suomalainen luonto ja kriittinen tai/ ja kotimaisuuteen pyrkivä kuluttaminen koettiin tärkeinä. Eräs haastateltava (N20–29) kuvasi itseään jopa erityisesti ekonationalistina. Seuraava aineistokatkelma on jatkoa edelliselle haastateltavan ideaali-Suomea kuvailevalle katkelmalle. Tässä katkelmassa korostuvat useat edellä mainitut kulttuurilliset ajatukset:

> Tietysti sananvapaus, yhteisöllisyys, tämmöset asiat olis voimakkaampia. Vihapuhelait ja tällasia ei tarttis olla, et tietysti uhkailut ja rikokseen yllyttämiset, niitä ei pidä sallia, mut et ei viedä siihen suuntaan et jos sä kritisoit jotain ja käytät jotain sanaa niin sitten sut sensuroidaan. Tietysti valtio ei pysty puuttumaan siihen mitä joku somealusta tekee, mutta yleisesti se ilmapiiri olis semmonen, että esimerkiks ihmisryhmien biologisista eroista voitais käydä avoimempaa keskustelua ja sitten sukupuolista erikoisuuksien esittelyä ei tarttis olla. Suhtauduttais sukupuoliasioihin enemmän yksityisasioina, että niit ei tarttis joka paikkaan työntää ja lapsille markkinoida. Tietysti toivon, että uskonnollisuus, perinteiden kunnioittaminen, suvivirret ynnä muut, niin ne olis osa meidän elämää ja niitä kunnioitettais ja pidettäis yllä. (N20–29)

Tässä luvussa esittelemäni aineiston kansallismielisyyteen liitetyt piirteet ovat samankaltaisia kuin perinteisesti äärioikeistoon liitettävät ulottuvuudet (esim. Rydgren

2018; Mudde 2007). Tämä ei ole yllättävää, sillä nationalismi yhdistetäänkin systemaattisesti äärioikeistolaiseen ideologiaan (esim. Rydgren 2018; Bar-On 2018; Mudde 2002; Hainsworth 2000). Monet haastatteluissa esille nousseet piirteet ovat yhteydessä myös haastateltavien muihin identiteetteihin kuin pelkästään kansallismielisyyteen. Erityisesti uskonnollisuuden ja perinteiden tärkeys korostui useiden haastateltavien identiteetikertomuksissa. Näin ollen joidenkin kansallismielisyyden osa-alueiden korostuminen joissakin haastatteluissa liittyi moniin muihinkin kuvauksiin minuudesta kuin vain kansallismielisyyteen. Kun ymmärrämme paremmin, mihin kansallismielisyydellä viitataan aineistossa, voimme siirtyä tarkastelemaan kansallismielisen identiteetin rakentumista. Aloitan analysoimalla kansallismielisen minän rakentamista jatkuvuuden ja kääntömyyden teemojen kautta.

5.1.2. Kansallismielinen minä jatkumona ja kääntömyksenä

Kansallismielinen identiteetti rakentui aineistossa yhtäältä jatkumona ja toisaalta kääntömyksenä. Jatkuvuutta korostavissa tarinoissa kansallismielisyys omaksuttiin yleisestä historiasta, sukuhistoriasta tai henkilöhistoriasta, kuten lapsuudenkodista. Kääntömystarinoissa kansallismielisyyteen herättiin erilaisten kimmokkeiden, kuten ystävien tai yhteiskunnallisten tapahtumien seurauksena joko jo lapsuudessa tai vasta aikuisiällä. Aloitan esittelemällä aineiston kansallismielisen identiteetin jatkuvuuskertomuksia.

Kansallismielinen identiteetti rakentui haastateltavien tarinoissa usein selkeänä jatkumona. Lähes jokainen haastateltava kertoi olleensa jo lapsesta saakka kiinnostunut historiasta ja omaa identiteettiä rakennettiin jatkumona kaukaakin historiasta. Monien kiinnostus linkittyi maailman, Euroopan ja ennen kaikkea Suomen historiaan. Yhteiskunnallisista asioista kiinnostuminen ja halu osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan kumpusivat monissa haastatteluissa kiinnostuksesta historiaa kohtaan: ”*oon aina ollu kiinnostunut historiasta ennen kaikkea ja se on ehkä vielläki historia enssijane kiinnostuksen kohde ja politiikka on tullu sivutuotteena vähän (M30–39)*”. Jos ajatellaan, että sosiaalisten liikkeiden ja poliittisten puolueiden toiminnan taustalla toimii ajatus erilaisista tulevaisuuksista (esim. Hyvärinen 1994), on mielenkiintoista, että nimenomaan historia selitetään tarinoissa politiikkaan osallistumisen syynä. Toisaalta tulevaisuuden kuvittelemisen pohja on useimmiten nykyhetken lisäksi historiassa.

T Mitä se kansallismielisyys sit tarkoittaa sulle?

> Se tarkoittaa oman maan ja oman kansan rakastamista. Siihen liittyy myös tämmönen sukupolvien jatkumo, että esi-isät on rakentanut maata ja puolustanut maata niin se on velvollisuus mulle, joka on heidän jälkeläinen ja asun täällä, niin jatkaa sitä samaa hommaa. Varmistaa että meidän kansalla ja meidän maalla menee mahdollisimman hyvin. (M20–29)

Haastateltava tuo aineistokatkelmassa jatkuvuuden teeman yleisestä historiasta sukuhistoriaan asti. Kansallismielinen identiteetti rakentuu omasta sukuhistoriasta ja maantieteellisestä sijainnista. Haastateltavalle kansallismielisyydessä on kyse nimenomaan kansan jatkuvuudesta, aina menneistä sukupolvista tuleviin. Jatkuvuus ei täten olekaan katsomista vain taaksepäin vaan suuntaa myös tulevaisuuteen. Eräs toinen haastateltava kertoi samankaltaisesti pohtineensa, että mikäli hän saisi lapsen ulkomaalaisen puolison kanssa, hän pystyisi kasvattamaan lapsen suomalaiseksi ”*nimenomaan sillä, että näyttäisin että tällä seudulla on juuret, tossa makaa isoisäs, tossa makaa mun isoisovanhemmat ja tossa ja tossa. Tuolla ja tuolla alueella on suvulla talo ja ne juuret on niin vahvat tässä [tietyllä alueella] suvun puolelta* (M40–49)”. Esimerkissä kansallisuus onkin biologisen käsitteen (ks. luku 5.1.1.) lisäksi sosiaalinen konstruktio, joka voidaan saavuttaa omaksumalla historiallista tietämystä.

Kansallismielistä identiteettiä rakennettiin laajemman historiallisen ja sukuhistoriallisen linssin lisäksi myös oman henkilökohtaisen historian kautta. Tällöin oma kansallismielinen identiteetti sidottiin hyvänä ja tavallisena koettuun lapsuuteen. Esimerkiksi eräs haastateltava, joka kertoi pohtineensa paljon oman ajatusmaailmansa syntyä, koki kansallismielisyyden johtaneen juurensa siitä, että ”*kaikki on aina ollut hyvin*”. Hyvänä ja turvallisena koettu lapsuus, jota leimasi uskonnollisuus ja historiatietoisuus, oli haastateltavan kertomuksissa synnyttänyt häneen muutosvastaisuutta, joka saa hänet epäileväiseksi nyky-yhteiskunnan trendejä kohtaan. Seuraavassa aineistokatkelmassa toinen haastateltava kuvaa lapsuuden perheensä arvomaailmaa:

> Perhe on varsin perinteinen ja normaali ja tavallinen ja oma näkemys siitä, että minkälainen kasvatus on niin kyllä ihan perusarvot, mitä sitten on tavallaan kasvatuksessa saanut, niin on ihan varsin tavallisen isänmaallinen kasvatus ja näin pois päin. On katottu Tuntematonta sotilasta ja puhuttu siitä, että miten on vanhempien isovanhemmat sotaveteraaneja olleet ja tämmösiä. Sanoisin että tämmönen ihan isänmaallinen. Eteenkin oma isä on hyvin isänmaallinen, mut et koko perheelle on vaikee sanoo

yhtä tiettyy maailmankatsomusta mut hyvin samantyyppisiä on perhe.
(M20–29)

Katkelmassa isänmaallisuus ja kansallismielisyys on omaksuttu lapsuudenkodista ja haastateltava on kasvanut ja kasvatettu kansallismielisyyteen. Aineisto-ote havainnoikin hyvin, kuinka kansallismielinen jatkumo näkyy henkilökohtaisessa historiassa lapsuudenkodin isänmaallisena kasvatuksena, sukuhistoriassa isoisovanhempien sotakokemuksissa ja yleisesti historiassa Suomen sotahistoriaan tutustumisessa Tuntemattoman sotilaan katselemisen kautta. Sota ylipäätään liitetään useihin aineiston kansallismielisen identiteetin jatkuvuustarinoihin. Toinen useissa haastattelukertomuksissa toistuva teema on uskonnollisuus:

> Äiti on ain ollut suhteellisen kansallismielinen ja uskovainen, et kristilliset arvot on ollu aika paljonkin läsnä tai kristillisyyys. Ei mikään himohihhulikoti niinko jollain on, eikä mitään hirveen himoisänmaallisuutta myöskään. Itä nyt jälkeinpäin oon miettinyt et perus terve kasvuympäristö, että esmes isovanhempien kanssa olin aika läheinen niin siellähän ne kuunteli joka sunnuntai radiosta jumalanpalveluksen.
(M20–29)

Edellisessä aineisto-otteessa kansallismielisyys ja uskonnollisuus nitoutuvat yhteen ja ovat haastateltavan identiteettiin lapsuudenkodista ja isovanhempien luota periytyneitä arvoja. Oma identiteetti on sukupolvelta toiselle siirtyvää perintöä ja oman identiteetin ilmaisu suvun perinnön jatkamista. Näissä tarinoissa kansallismielisen identiteetin rakentaminen on jopa passiivista toimintaa, kuten toinen haastateltava kuvaa: ”*joo no mul ei oo ollu mitään aatteellista heräämistä koskaan et mä koen et mä oon jotenki orgaanisesti kasvanut tähän pienestä pitäen, eli tavallaan koen että mä oon tradition kantaja* (M40-49)”. Haastateltava siis kansallismielisyydellään jatkaa siitä, mihin hänen edeltäjänsä ovat jääneet. Perinteen jatkaja ja uusintaja on kuitenkin myös aktiivinen rooli, sillä haastateltavat valitsevat itse, mihin menneisiin palasiin he rakentavat roolinsa.

> Kakskyt kolmekyt luvulla, nelkyt luvullakin vielä, esimerkiks Helsingin yliopistossa ja yliopistomaailmassa kansallismielisyys oli hyvin vallallaan oleva juttu. Et esimerkiks Helsingin yliopiston edustajistosta, niin oliko siellä peräti ei nyt valtaosa mutta iso osa, oli Akateemisen Karjalaisseuran jäseniä. Sit on Bobi Sivén ja tämmöset kansallismieliset toimijat olleet Karjalaisen Osakunnan jäseniä. Et tavallaan jossain määrin koen olevani jonkinlaista jatkumoa sille, että aiemmin on ollut kansallismielinen yliopistokenttä ja toivoisin et se ois jatkossakin. Niin sen puolesta toivoisin pystyvänä toimimaan jossain määrin. (M20–29)

Haastateltava kertoo, kuinka ennen 1950-lukua yliopistomaailmassa oli suuri kansallismielinen kenttä. Kuitenkin vähintään kuusikymmentäluvulta eteenpäin yliopistoyhteisössä kansallismieliset ovat olleet vähemmistön roolissa. Haastateltava päättää silti korostaa kansallismielisen yliopistoyhteisön historiallista jatkumoa ja rakentaa omaa identiteettiään kansallismielisenä ja yliopiston jäsenenä tradition jatkajana. Kertomus korostaa yliopistoyhteisön kansallismielisen vähemmistön historiallista jatkumoa, vaikka siinä oltaisiin voitu keskittyä myös lähivuosien kehitykseen, jossa kansallismielinen yliopistotoiminta on ollut hyvin marginaalissa. Tällöin tarinaan olisi luultavasti ilmentynyt heräämisen tai kääntymyksen teema.

Myös Linden ja Klandermans (2007) ovat alankomaalaisessa tutkimuksessaan eritelleet äärioikeistolaisryhmien jäseniä jatkuvuuden ja kääntymyksen kautta jakaen jäsenet vallankumouksellisiin, myöntyjiiin, vaeltajiin ja käännynnäisiin, joista ensimmäisenä mainitut kuvaavat jatkuvuutta ja jälkimmäiset kääntymystä. Vallankumouksellisille äärioikeistolaisessa ja maahanmuuttovastaisessa liikkeessä toimiminen on tärkeä ja ylväs elämäntehtävä, kun taas myöntyjät ovat päätyneet aatteen ja toiminnan pariin aikaisempien verkostojensa, kuten perheen, ystävien tai kumppanin kautta. (Linden & Klandermans 2007.) Haastateltavieni Suomen Sisulaisten kansallismielisen identiteetin jatkuvuustarinoissa yhdistellään niin vallankumouksellisen kuin myöntyvyyden mallitarinoita. Kansallismielisyys on perua omasta lapsuudenkodista tai pidemmältä historiasta, mutta se on samalla aktiivista perinteen jatkamista ja suojelua.

Vaikka historiasta ja sukuhistoriasta kiinnostuneisuus yhdisti lähes kaikkia haastateltavia, eivät kaikkien identiteetikertomukset painottaneet jatkumoa. Monet identiteetinrakentumiseen liittyvät tarinat näyttäytyivätkin päinvastaisina historiaan, perheeseen ja ympäristöön kiteytyvien jatkuvuustarinoiden parina: ne korostivat kääntymystä ja heräämistä kansallismielisen identiteetin rakennuspaloina. Tarinoissa kääntymys tapahtui jo lapsuudessa tai vasta myöhemmin. Lapsuuteen sidottiin kahdentyyppisiä identiteettitarinoita. Joko heräämisen kuvattiin tapahtuneen lapsuuden aikana erillään perheen vaikutuksesta tai sitten kääntymys kuvattiin nimenomaan heräämisenä perheen arvomaailman ongelmallisuuteen. Ensimmäisen tyyppisissä tarinoissa kiinnostus kansallismielisyyteen heräsi lapsuuden kokemusten kautta monikulttuurisissa ympäristöissä. Muutama haastateltava kertoi heränneensä maahanmuuttoon liittyviin ongelmiin lapsuuden asuinalueella tai esimerkiksi koulussa. Seuraavassa haastattelukatkelmassa haastateltava kuvaa lapsuuttaan suuren kaupungin

huono-osaisessa lähiössä verrattuna aikuisuuteensa pienemmässä hyväosaisessa kaupungissa:

> Oma empiirinen kokemus mitä on tullut tiettyihin asioihin, mistä nyt tunnetaan ehkä sitten vaikka perussuomalaiset vastustaa haittamaanmuuttoa, niin on nähnyt sen silleen arjessa aika vahvastikin. Et ehkä se tulee sieltä [lapsuuden tietystä] lähiöstä, niin on vähän perspektiivii eri lailla, kun et mitä ois ehkä asunu täällä metsän keskellä koko elämänsä. (N30–39)

Haastateltava kertoo, kuinka lapsuuden asuinympäristö on muokannut omaa identiteettiä suuntaan, johon se ei olisi ehkä yhtä lailla muototunut, mikäli lapsuus olisikin eletty toisenlaisessa ympäristössä. Lapsuuden kokemusten merkityksellisyys korostuu useissa identiteetikertomuksissa, kenties siksi, että lapsuutta ja nuoruutta ajatellaan tyypillisesti tärkeinä identiteetin kehitysvaiheina. Tällöin identiteetti ymmärretään valistuksellisenä, individualistisena identiteettinä, joka kehittyy ihmisen elämän aikana, kuten nuoruudessa, mutta säilyy olemukseltaan samana ja jatkuvana (Hall 199, 21). Lapsuuden merkitys korostuu perheen arvomaailmaan heränneiden tarinoissa. Esimerkiksi eräs jehovantodistajaperheessä varttunut mies kuvasi, kuinka kotoa ja uskosta lähdön jälkeen hän on kääntynyt ateistiksi ja kuinka hänen kansallismielisyyteensä ei mahdu uskonnollisuus muuten kuin maallistuneiden kristillistä alkuperää olevien perinteiden muodossa. Haastateltavan aktiivinen osallistuminen politiikkaan on myös lapsuuden perheen arvojen vastaista, sillä Jehovan todistajat eivät saa osallistua politiikkaan. Saman tyyliisesti eräs naishaastateltava kuvasi oman ajatusmaailmaansa kehitystä nimenomaan vahvasti kommunistisen perheensä arvomaailmasta irtautumisena.

T Miten sä ajattelisit et sun ajatusmaailma on kehittynyt?

> Kuplasta ainakin tultiin pois.

T Tapahtuko se heti silloin yläasteillä jo vai pikkuhiljaa?

> No ei oikeestaan, et ehkä mä kiinnostuin enemmänki yläasteillä demokratiasta ja siitä että miten meidän hallinto toimii ja miten tää valtio systeeminä toimii versus esimerkiksi tämä minun sukuni ihailema kommunistinen naapuri itämaa, tai vähän kauemmaksi itään menevät muut maat. Niin siitä se pikkuhiljaa viris, et sit rupes kiinnostamaan ja mä otin osaa ja selvää ja pikkusen mä myöskin kallistuin tavallaan omassa ajatusmaailmassa ehkä hassusti aateltuna sinne amerikkalaiseen ihannointiin, semmoseen viiskytä luvun Kennedy-maailmaan. Et voi olla et joku voi ajatella et se on ollu vastapaino sille kodin hyvin punaiselle maailmalle kallistua sinne länsimaailman puolelle ja siellä olevaan liberaaliin ja teollisuus, teknologiaa ja nykyaikaa ihannoimaan, vaikka se

ei sitä Kennedyn maailmaa. Mut kumminki semmosta et se ei oo enää sitä jämähtänyttä. (N40–49)

Haastateltava alkoi yläasteiässä kyseenalaistamaan perheensä arvomaailmaa ja on myöhemmin omaksunut hyvin erilaisen ajatusmaailman. Lapsuuden perhe edustaa Neuvostoliittoa ja takapajuista historiaa, oma ajatusmaailma Yhdysvaltoja ja mahdollisuuksien tulevaisuutta. Kääntymys on tällaisissa tarinoissa hyvin konkreettinen ja oma identiteetti rakentuu erontekona lapsuuden perheeseen. Kaikissa kääntymistarinoissa herääminen ei tapahdu lapsuudessa, vaan useat haastateltavat kertoivat heränneensä yhteiskunnallisiin asioihin vanhemmalla iällä. Hyvin yleinen ja usein aika arkisesti kerrottu tarina liittyi siihen, kuinka internetistä löydettiin erilaisia alustoja ja tekstejä, joiden lukeminen herätti oman mielenkiinnon ja toimi kimmokkeena ylipäätään yhteiskunnallisista asioista kiinnostumiselle aina oman kansallismielisen ajatusmaailman kehittymiseen tai esimerkiksi Suomen Sisuun liittymiseen asti.

> Muistan semmosenki kaverin parvekkeella, siinä oli jotkut kotibileet ja seistiin, ja kaverit taas puhu mulle siitä Halla-Ahosta ja mä olin silleen et hei come on noit juttui taas, et kyllähän tähän maahan porukkaa mahtuu. Mut sit mä rupesin kuitenkin lukemaan Jussin tekstejä ja se ei ollu sillon vielä mitenkään sillä tavalla niin isosti tunnettu, ei ollu politiikassa vielä mukana, kirjotti sitä Scriptaa, se on ollu sitä kakstuhatluvun alkupuolta. Ja jonkunlainen, ei nyt mikään uskon hurautamisen kokemus, mut kuitenkin tietynlainen herääminen asioihin siinä tapahtu. (M30–39)

Haastateltavan kertomuksessa kavereiden voidaan nähdä jopa saarnanneen haastateltavalle yhteiskunnallisista asioista. Saarna ei kuitenkaan saa haastateltavaa suoraan kääntymyksen tielle, mutta ohjaa hänet internettiin ja sitä kautta saa haastateltavan heräämään. Internetin eri alustat toistuiivat monissa oman arvomaailman rakentumista kuvaavissa tarinoissa. Henkilöistä erityisesti Jussi Halla-Aho sai merkittävän roolin ja hänen kirjoituksensa olivat olleet useille haastateltaville tärkeitä. Myös muita suomalaisia ja kansainvälisiä poliitikkoja esiintyi kansallismielisen identiteetin heräämistarinoissa, kuten Laura Huhtasaari ja Donald Trump.

> Sillon kun Donald Trump lähti ehdokkaaks niin mä katoin et mikä pelle tää on tai, ai et tämä tosi-tv-tähti. Mut sit kun mä kattelin ne kaikki väittelyt mä tykkäsin siitä Trumpin räväkkyyydestä. Sama ku Huhtasaarel on tämä kun se provosoi ja on räväkkä. Ja semmonen vetos, ja sitten siinä kun Trump valitiin, niin siinä kohtaa mä jo toivoin et toivottavasti tää valitaan. Sit se voitti ja sillon mä ajattelin, et hei jos tästä tyypistä voi tulla Yhdysvaltain pressa, niin kyllä mustaki voi tulla mitä vaan ja sitten mä liityin sen jälkeen melkeen heti puolueeseen. Mä tiedän paljon semmosii,

ketä on Trumpista voimaantunu aikoinaan, uskaltanu itekki lähtee. (M20–29)

Aineisto-otteessa Donald Trump saa huomattavan roolin haastateltavan ja myös muiden kansallismielisten aatteellisen identiteetin ja poliittisen toimijuuden heräämisessä. Haastateltavaa kiehoi Trumpin räväkkyys ja provokatiivinen tapa esiintyä sen verran, että haastateltava alkoi kannattaa häntä ja lähti mukaan suomalaiseen puoluetöimintaan. Siinä missä Jussi Halla-Ahon vaikutus omaan kansallismieliseen heräämiseen oli aineistossa aatteellista, puhutteli Trumpin kaltaisissa hahmoissa normista poikkeava tyyli ja toimintatapa. Poliitikkojen lisäksi kansallismielisen identiteetin rakentumista kuvaavissa kääntymystarinoissa oli usein taustalla erilaisia yhteiskunnallisia tapahtumia, kuten vuoden 2015 pakolaiskriisi:

> Viimeistään pakolaiskriisin myötä mä huomasin, että mun on pakko tehdä ideologinen irtautuminen siitä aiemmasta yksilökeskeisestä maailmankatsomuksesta ja hyväksyä se että se ei kykene tarjoamaan ratkaisuja väestöllisiin demografisiin ongelmiin ja identiteettiin liittyviin kysymyksiin. Yksilö on liian pieni politiikan teon välikappale, kun puhutaan massoista. Ja ehkä siinä vaiheessa mä siirryin voimakkaammin sinne kansallismieliselle puolelle. Aloin lukemaan enemmän kansallismielistä kirjallisuutta ja mä huomasin, että monet niistä mun aiemmista ajatuksista liittyen siihen, että hierarkiat ovat luonnollisia ja se, että on luonnollista että on ihmisiä, jotka on huipulla ja semmosia, jotka on pohjalla, niin se ei välttämättä ole pelkästään liberaalin ajattelun osa vaan se kuuluu myös kansallismieliseen ajatteluun, missä maailma nähdään hierarkioiden näkökulmasta, joista monet on synnynnäisiä. (M30–39)

Haastateltava on muuttanut arvomaailmaansa ja koko poliittista identiteettiään vuoden 2015 pakolaiskriisin jälkeen. Kertomuksessa kääntymisen on kaukana hetkeen sidotusta heräämisestä. Se on pikemminkin hidasta työtä, jonka aikana haastateltava tutustuu aatteelliseen kirjallisuuteen ja haastaa aikaisempia ajattelutapojaan. Lindenin ja Klandermansin (2007) alankomaalaisten äärioikeistolaisaktivistien mallitarinoista vaeltaminen ja kääntymys symboloivat heräämistarinoita. Edellisen aineistokatkelman henkilölle kansallismielisen identiteetin rakentaminen on kääntymyksen lisäksi vaeltamista: oman arvomaailman ja identiteetin etsintää erilaisiin aatteisiin tutustumalla. Seuraava esimerkki sen sijaan on selkeämpi heräämistarina:

T Osaaksä yhtään avata et miten sua rupes kiinnostamaan yhteiskunnalliset asiat?

> Mul oli semmonen vähän niinku (nauraa) foliohattukausi. Tai se lähti semmosest ihan kaikenlaisten asioitten kyseenalaistamisesta, mikä oli

mulle tosi uutta, koska mä en ollu hirveesti kyseenalaistanu asioita yhteiskunnassa ja mun ympäristössä ja mun maailmankuva oli onnellisen naiivi voi sanoo ehkä yheksäntoist vuotiaaks asti suunnilleen. Niin se alko erinäisten asioiden kyseenalaistamisella ja sit se eteni ja lopulta sit fokusoitu semmoseen mihin pysty oikeesti päivän politiikassa vaikuttan, vaikka se että kakstuhatviistoist ku tuli toi vyöry maahanmuuttajia, niin silloin mun mielestä se oli hyvä et mä siin vaihees pystyin jo kyseenalaistaan sen julkisen narratiivin siitä, et onkstä nyt rikkaus ja pelastaa meidät ja tällä tavalla. Se mun mielestä ehkä jälkikäteen aateltuna hiukan hassu vaihe siinä, niin se oli edellytys sille, että mä pystyin sit myöhemmin kyseenalaistaa sen julkisen narratiivin ja muodostaa omat näkemykset yhteiskunnallisist kysymyksistä. Sittemmin se fokus on ihan pikkasen siirrelly, mut se suurempi kuva on pysyny aika samana. (N20–29)

Haastateltavan ”foliohattukausi” oli seurausta hänen sen aikaisen kumppaninsa kiinnostuksesta terveellistä ravitsemusta kohtaan. Kauden ansiosta haasteltava kertoo oppineensa ajattelemaan itse ja suhtautumaan asioihin kriittisemmin. Tämä on mahdollistanut marginaalissa olevan kansallismielisen ajattelumaailman omaksumisen omaan identiteettiin. Aineistokatkkelma on lähes malliesimerkki perinteisestä heräämistarinasta, jossa pienen kimmokkeen tai vihjeen avulla kertoja saa alkusysäyksen kyseenalaistaa kaikki tuttu ja aikaisemmin opittu.

Tässä alaluvussa olen käyttänyt jakoa jatkuvuus ja kääntymystarinoihin tarkastellessani kansallismielisen identiteetin muotoutumista haastattelupuheessa. Tällainen näkökulma on ollut suhteellisen yleinen muilla äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoita tutkineilla. Esimerkiksi Yhdysvalloissa Blee (2002) on käyttänyt samankaltaista jakoa eritellessään rasistina olemisen ja rasistiksi tulemisen tarinoita., jolloin olemisen tarinoihin liittyy jatkuvuutta ja tulemisen tarinoihin kääntymystä. (Blee 2002, 34–46). Alankomaissa Lindenin ja Klandermansin (2007) kehittämät mallitarinat on eroteltavissa jatkuvuutta ja kääntymystä kuvaaviin. Kuitenkin monissa omissa haastatteluissani kansallismielistä identiteettiä rakennettiin ristiriitaisinkin tavoin toisaalta jatkumona ja toisaalta kääntymyksenä. Tällöin esimerkiksi kansallismielisyyden pohjavireen kerrottiin olleen läsnä aina, mutta jokin elämän tapahtuman nähtiin syventäneen tätä tunnetta. Myös esimerkiksi Pilkington (2016) huomasi brittiaktivisteja koskevassa tutkimuksessaan, että Lindenin ja Klandermansin (2007) mallitarinoita yhdisteltiin. Kansallismielisen identiteetin rakentumista voidaan tarkastella myös muista näkökulmista. Seuraavassa luvussa tarkastelenkin, miten kansallismielinen identiteetti rakentuu oman kansallismielisen kentän sisällä ja ulkona, eli erontekoina suhteessa liikkeen toimijoihin ja liikkeen ulkopuolisiin.

5.1.3. Kansallismielinen minä suhteessa meihin ja muihin

Aineistosta on löydettävissä kansallismielisen identiteetin jatkuvuutta ja kansallismielistä heräämistä kuvaavien tarinoiden lisäksi myös omaa identiteettiä erontekojen avulla kuvaavia kertomuksia. Erontekoja tehdään niin suhteessa muihin kansallismielisiin kuin muihin kuin kansallismielisiin. Eronteot ovat identiteetin ytimessä, sillä kun määrittelemme itsemme minuksi tai meiksi, määrittelemme samalla toiset muiksi (Kaunismaa 1997). Keskityn aluksi siihen, miten kansallismielistä identiteettiä rakennetaan suhteessa muihin kansallismielisiin. Tällöin esitellään kansallismielisen stereotyyppi, johon omaa, stereotyypistä poikkeavaa kansallismielisyyttä verrataan. Kansallismieliseen stereotyyppiin liitettiin äärimmäisyys verrattuna maltillisuuteen, tunteikkaus verrattuna järkevyyteen, matala sosioekonominen asema verrattuna korkeaan asemaan ja miessukupuoli verrattuna naissukupuoleen.

Stereotyypiseen kansallismieliseen liitettiin vahvasti äärimmäisyys, jonka johdosta haastateltavat korostivat oman yksilöllisen ja kollektiivisen kansallismielisen identiteetin maltillisuutta. Kansallismielinen stereotyyppi tiivistyy luvussa 3.4.1. esittelemääni jakoa mukaillen äärimmäisen äärioikeiston jäseneksi, joka vastustaa demokratiaa ja on toimintatavoiltaan radikaalimpi kuin maltillisemman parlamentaarisen äärioikeiston jäsenet. Tästä stereotyypistä haluttiin useimmissa haastatteluissa vahvasti erottautua. Toisaalta oman ja oman yhteisön maltillisuuden korostamisella voidaan pyrkiä äärioikeistolaisille ja maahanmuuttovastaisille toimijoille tyypilliseen tapaan kiistämään äärioikeistolaisuuden leima (Hainsworth 2008, 5). Seuraavassa aineisto-otteessa eräs Suomen Sisun organisaation toimintaan osallistunut korostaa toiminnan maltillisuutta ja tavallisuutta verrattuna sen radikaaliin maineeseen:

> Mua on henkilökohtaisesti huvittanut, kun aikanaan mä jostain luin kun selitettiin et Sisun hallitus on järjestänyt kokouksen ja siellä natsit natsibunkkerissaan juonivat jotain. Ja muistan itte, koska mä olin silloin kyseisen hallituksen jäsen, ja mitäs me juonittiin. Me juonittiin yhdistyksen kannatus t-paitojen hankintaa ja kilpailutusta (nauraa), et se oli todella radikaali juonimista. (M40–49)

Haastateltava kuvaa, kuinka kansallismielisyyteen stereotyypisesti liitetty natsismi on kaukana hänen kokemuksistaan, jotka kuulostavat kuin minkä tahansa suomalaisen yhdistyksen toiminnalta. Saman suuntaisesti toinen haastateltava (N20–29) kuvasi

nauraen Suomen Sisun ja sisulaisten stereotyyppistä kuvaa ”mörkönä” ja Perussuomalaiset kaappaavana ”maanalaisena armeijana”, vaikka järjestön jäsenille ”ihan jäsenmaksun maksaminen on jo voimaponnistus”. Molemmille haastateltaville ajatus itsestä ja muista sisulaisista äärimmäisinä on niin kaukana omasta kokemuksesta, että se on jopa huvittava. Aineistossa esiintyi kuitenkin myös huolta kansallismieliseen kenttään liitetyn äärimmäisyyden takia. Seuraava haastateltava kuvaa, että niin Suomen Sisun kuin kansallismielisen kentän sisältä löytyy kansallismielisen stereotyypin mukaista ääriliikehdintää:

> Summauksena tästä muutamien viime vuosien kehityksestä järjestön ja kansallismielisen kentän sisällä, minkä mä koen vähän huolestuttavana, että kun ollaan päästy siitä leimasta, että tää olis jotain roturealistien puuhastelua vaan, ja ihmiset on alkanu laajemmin tajuamaan sen, että täs on niin paljon kyse kaikesta muusta eikä välttämättä lainkaan siitä. Jos ajatellaan vaikka [tiettyä Suomen Sisun jäsentä], niin hänen vaimonsa on maahanmuuttaja ja aika monen sisulaisen puoliso on maahanmuuttaja. Et nää ei oo mitään semmosii asioita mitkä ois ollu aiemmin mitään juttuja järjestössä. Niin mua huolestuttaa se, että nyt tämmönen tavallaan hyvin pieni ja äänekäs räyhäporukka pyrkii ottamaan isoa roolia tässä kansallismielisen kentän sisällä. Tietyl taval jopa nostan hattua heille heidän innokkuudestaan ja määrätietoisuudestaan, mutta he on elvyttäneet tässä lyhyessä ajassa semmosen kauhugallerian menneen maailmaan aarteita henkiin et mua ihan hirvittää. Et tässä kohtaa tulee jo mieleen, että onkstää joku false flag -operaatio², että luodaan mahdollisimman karrikatyylinen kuva (nauraa). Siel on IKLää ja siel on Etelä-Afrikan apartheidin ihannointia ja kiilusilmästä juutalaisvastaisuutta, israelvastaisuutta, you name it. Mitä voit vaan keksii, niin tuntuu et siellä joku sitä kannattaa. (M30–39)

Äärimmäisyys kuvataan aineistokatkelmassa uhkana omalle kansallismielisyydelle.

Ulkopuolinen kuva kansallismielisyydestä on haastateltavan mukaan muuttunut äärimmäisenä nähdystä roturealismista maltillisempaan suuntaan, mutta olemassa oleva ääriliikehdintä uhkaa tätä muutosta. Samanaikaisesti aineistokatkelmassa liitetään äärimmäisyyteen innokkuus, jonka johdosta haastateltava jopa ”nostaa hattua”. Kun äärimmäiset kansallismieliset nähdään innokkaina, oma maltillinen kansallismielisyys voi näyttäytyä rauhallisuutena ja kenties jopa hieman passiivisena. Vaikka aineistossa tehtiin selkeää eroa stereotyyppiseen kansallismieliseen äärimmäisyyteen, löytyi aineistosta myös vastakkaisia kertomuksia, joissa oma kansallismielisyys sanoitettiin äärimmäiseksi:

² False flag -operaatiolla viitataan siihen, että henkilö tai ryhmä pyrkii toimimaan toisen henkilön tai ryhmän nimissä oman agendansa puolesta. Esimerkiksi mikäli sotalaiva käyttää vastustajansa lippua päästäkseen lähemmäksi vastustajan laivaa. (Cambridge Dictionary 2013.)

T Mitä mieltä sä oot tost termist itseäsi kuvamaan – äärioikeistolainen?
 > Mähän hyvin selvästi olen sitä. Se on mulle hyvin neutraali kuvaus, vähän samalla tavalla kuin vastapuoli, eli ääriivasemmisto. Mun mielestä se on suhteellinen termi, eli se vaan kertoo siitä, mikä on minun tämän hetkinen sijainti suhteessa poliittiseen keskustaan ja jos tulevaisuudessa poliittinen kehitys tapahtuisi toisella tavalla, niin silloinhan minä lakkaisin olemasta äärioikeistoa. Mä oisin maltillista oikeistoa tai maltillista keskustaa, ja joku toinen porukka täyttäisi sen äärimmäisimmän oikeistolaisuuden muodon. (M30–39)

Aineisto-otteessa omaan kansallismielisyyteen liitetään äärimmäisyys. Kuitenkaan äärimmäisyys ei ole radikaaliutta vaan ympäröivän olosuhteiden pakosta johtuva asiantila. Eli tässäkin tapauksessa kansallismielistä identiteettiä ei rakenneta äärimmäisenä suhteessa maltilliseen ja äärimmäisyydestä osana omaa identiteettiä ollaan täysin valmiita luopumaan, mikäli jokin muu ryhmä identifioituu äärimmäisemmäksi. Itsensä maltillisena kokeminen nivoutuu toisaalta yhteen suomalaisen poliittisen kulttuurin pitkän maltillisen linjan kanssa (Siisiäinen 1998, 225–226). Sama haastateltava jatkaa Suomen Sisuun jäsenyyteen liittyen:

> Suurin osa ihmisistä varmaan suhtautuu Sisuun varsinki semmoset jotka ovat toimineet pitempään sen alaisuudessa tai sen jäsenenä, että se on suhteellisen rauhallinen ja maltillinen porukka. Jotkut on jopa vähän pilkanneet sitä, että se on pääosin yhdistys, joka muistaa enemmän hautakiviä kuin tulevaisuutta (nauraa). Tarkoittaen sitä, että hehän hyvin paljon laskevat seppeleitä ja ylläpitävät erinäköisiä muistorituaaleja eri historiallisille henkilöille ja tapahtumille ja niin edelleen, joka tietenkin on tosi hienoa toimintaa ei mitään, mutta ihmisiä, jotka tykkää vähän räväkämmästä toiminnasta. Niin se näyttäytyy ulospäin hirveen nössöltä, et sen takia on ollut selvä jako aikoinaan siinä, että ketkä halua mennä PVL:ään ja ketkä Suomen Sisuun. (M30-39)

Aineisto-otteessa Suomen Sisu kuvataan hyvin perinteisenä ja tavallisena järjestönä, jonka maltillisuutta peilataan äärimmäisempänä pidettyyn radikaaliin Pohjoismaiseen Vastarintaliikkeeseen. Suomen Sisu esiintyy katkelmassa maltillisena ja historiaa kunnioittavana ryhmänä, joten ei ole ihme, että itsensä nimenomaan maltillisiksi ja historiasta kiinnostuviksi (ks. luku 5.1.2.) mieltävät henkilöt haluavat kuulua kyseiseen ryhmään. Vaikka aineistossa rakennettuun kansallismieliseen kollektiiviseen identiteettiin hyväksytään mahtuvaksi jonkinasteista radikaaliutta ja ääriliikehdintää, on sisulaisten kollektiivinen identiteetti erityisen maltillinen. Seuraavassa katkelmassa haastateltava lähtee myös jäsentämään identiteettiään maltillisuuden ja äärimmäisyyden eronteista, mutta päättyy järki-tunne-dualismin rakentamiseen:

> Enkä mä mun mielestä oo ite mikään ääri mikään, koska mus ei oo semmosta tietynlaista kiihkoa siinä. Mul on aika järki- ja faktaperäset ne asiat, mihin mä oon vaikka kansallismielisyyden perustanu. Mut varmaan ihan vaan sen perusteel mitä mun mielipiteet de fakto on, niin mä varmaan aika monen ulkopuolisen mielestä voisin olla ääri jotakin. (N20–29)

Aineistossa kansallismielistä identiteettiä rakennettiin suhteessa stereotyyppiin kansallismielisestä myös painottaen omaa kansallismielisyyttä järkevyyttä verrattuna stereotyyppisen kansallismielisen tunteellisuuteen. Tunteet ja järki -erottelussa stereotyyppisen kansallismielisen voidaan nähdä toimivan tunteidensa, kuten vihan tai pelon vallassa, kun omaa kansallismielisyyttä rakennetaan yleisjärjen ja tieteen kautta. Järkevyyden korostaminen suhteessa stereotyyppisesti tunteidensa vallassa toimivaan kansallismieliseen voi olla keino tehdä omaa identiteettiään legitimiimmäksi suomalaisessa asialliseen toimintaan ja jopa vakavuuteen kannustavassa poliittisessa ilmapiirissä (Siisiäinen 1998, 226). Toinen tapa legitimoida omaa kansallismielistä identiteettiään oli tapa kertoa omasta paremmasta sosioekonomisesta asemasta verrattuna stereotyyppisen kansallismielisen huonompaan asemaan:

> Se on ehkä semmonen, mikä pääsee tosi monelta aina unohtumaan, koska heillä on ehkä omassa elämönhallinnassa ja sen eri osa-alueissa pikkasen petrattavaa. He tavallaan itse, se on vähän ikävästi sanottu aatovereista, mut et he ei välttämät oo hirveen hyvää mainosta sille omalle liikkeelle. (N20–29)

Aineisto-otteessa haastateltava haluaa irtautua tietyistä kansallismielisistä, joiden ei koeta olevan hyväksi kansallismielisyydelle. Aineistossa esiintyi paljon luokkaerottautumista ja puhetta oman itsen ja oman kansallismielisen yhteisön hyvästä sosioekonomisesta asemasta ja elämäntilanteesta. Osa haastateltavista loi jaottelua edellisen otteen mukaisesti hyvin varovaisesti ja kiusaantuneesti ”*ikävästi sanottu aatovereista*”, kun osa puhui rajummin esimerkiksi ”*baarissa öyhöttävistä*” tai ”*roskaväestä*”. Erityisesti luokka-asemaan perustuvaa erottelua luotiin koulutuksen ja sivistyksen kautta. Ihmiset kertoivat liikkuvansa korkeasti koulutettujen tai muuten erityisen lukeneiden kansallismielisten ihmisten seurassa ja usein näihin kertomuksiin liittyi yllättyminen. Monet olivat stereotyyppin mukaisesti olettaneet kansallismielisten olevan matalasti koulutettuja.

Toinen vahva kansallismielisiin liitetty stereotyyppi on maskuliinisuus ja miessukupuoli, ja onkin totta, että kansallismielisinä miellettyjen ryhmien jäsenpohja on usein miesvaltainen (Mudde 2007). Sukupuoli ilmeni identiteettiä rakentava erontekona

naishaastateltavien kertomuksissa. Yksi naishaastateltavista totesi Suomen Sisuun liittyen, kuinka ”mä voin liittyä äijäkerhoon, jos mä olen yksi äijistä, mutta siinä vaiheessa kun mä olen yksi tytöistä. En mä oo mikään seinäkoriste piste”. Toisten kansallismielisten kohdellessa häntä sukupuolensa edustajana hän ei koe tai edes halua kokea kuuluvansa ”kansallismielisten” ryhmään. Haastateltava jatkaa:

> Aivan niinku nainen olisi edelleen tässä yhteiskunnassa sellanen astia, minkä miehet täyttää. Ne sanoo miten pitää ajatella ja miten pitää tehdä. Mun mielest tasa-arvon maailmassa yhtäläillä sotilaaks voi päätyä nainen, johtajaks voi päätyä nainen, no miksei nainen voisi olla kansallismielinen? (N40–49)

Aineistokatkelmasta voi tulkita naiseuden rajoitteena ja hidasteena kansallismielisessä ympäristössä. Sukupuoleen liittyvät tarinat ovat kuitenkin aineistossa hyvin ristiriitaisia. Naishaastateltavat kokivat olevansa selvästi vähemmistöä, mutta identiteetikertomuksissa sukupuolen merkitys jäi suhteellisen vähäiseksi. Myös eräs naishaastateltavista kertoi muista poiketen, kuinka hänen kansallismieliseen arkeensa esimerkiksi Suomen Sisun toiminnassa kuului huomattavan paljon naisia. Vaikka kansallismielisen stereotyyppiin liitettiinkin miessukupuoli, ei eronteko lopulta toiminut kovin merkittävänä oman kansallismielisen identiteetin rakennuspalasena.

Yhteenvetona voidaan siis sanoa, että kansallismielinen identiteetti rakentui maltillisuutena, järkevyytenä ja hyvänä luokka-asemana verrattuna stereotyyppioihin äärimmäisestä, tunteikkaasta ja matalan sosioekonomisen aseman kansallismielisestä. English Defence Leaguen aktivisteja tarkastellut Pilkington (2016, 215) huomasi omassa tutkimuksessaan, kuinka aktivistit rakensivat omaa identiteettiään toivottuna ja hyvänä. Samankaltaisesti omassa tarkastelussani kansallismielinen yksilöllinen ja kollektiivinen identiteetti oli hyvä ja huonot piirteet yhdistettiin vain hyvin pieneen vähemmistöön kansallismielisiä tai mitätöitiin vain stereotyyppisiksi, kaukana todesta oleviksi mielikuviksi. Kuitenkin Pilkingtonin tutkimuksessa ((2016, 215) identiteettiä rakennettiin myös epätoivottuna ja toisen asteen kansalaisuutena. Myös tämänkaltaista puhetta ilmeni omassa aineistossani. Silloin omaa identiteettiä rakennettiin suhteessa muihin kuin kansallismielisiin.

Identiteettiä ei rakennettu vain erontekoina oman yhteisön sisällä nähtyyn kansallismielisen stereotyyppiin. Identiteettiä rakennettiin myös vahvasti erontekoina muihin kuin kansallismielisiin: toisiin. Kansallismielistä identiteettiä rakentaessa

haastateltavat eivät merkityksellistäneet vain omaa kollektiivista identiteettiään, vaan luomalla käsityksen yhteisistä meistä, he rakensivat myös käsitystä kansallismielisyyden ulkopuolisista muista (ks. Kaunismaa 1997). Nämä ulkopuoliset toiset merkityksellistettiin identiteetikertomuksissa passiivisiksi tavallisiksi kansalaisiksi tai kansallismielisyyttä aktiivisesti haastaviksi vastustajiksi. Vastustajiksi nimettiin muun muassa ”vasemmistolaiset”, ”antifasistit” tai ”suvakit”. Seuraavan haastattelukatkelman henkilö rakentaa omaa identiteettiään vastareaktionä toisiin ajattelevia kohtaan.

T Miten sä määrittelisit itseäsi

> Tietynlainen alkeistason isänmaallisuushan on aina ollu mukana ja sitten se just se kristillisuus. Ne on niitä asioita mitkä on lapsena tullu tutuks, ne tuo sitä turvallisuutta. Jossain vaiheessa ehkä ruvennu huomaamaan, että nää on jollainlailla kyseenalaistamisen kohteena, ja se on herättäny vastareaktion. (N20–29)

Haastateltavalle toiset ovat uhka omaa arvomaailmaa ja identiteettiä kohtaan. Uhka on ilmaantunut vasta lähiaikoina, sillä vielä vähän aikaa sitten eletty lapsuus koetaan turvallisena. Kollektiiviset identiteetit eivät aina luo oman ryhmän ulkopuolisista muista negatiivisia representaatioita, eivätkä mahdolliset negatiiviset representaatiotkaan automaattisesti johda uhkaavan viholliskuvan syntymiseen (Vuorinen 2004, 249–252, 264). Aineistossa kuitenkin kansallismieliseen identiteettiin kohdistuu oman ryhmän ulkopuolisten henkilöiden uhka. Mikäli oman identiteetin koetaan olevan jatkuvan haastamisen kohteena, on löydettävä jokin puolustusreaktio. Aineistossa toisten aiheuttamaan uhkaan reagoitiin ulossulkemalla, neuvottelemalla ja haastamalla. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava sulkee ulos omaan identiteettiin kohdistuvat hyökkäykset:

> Jos netissä keskustele ja ihmiset käy mun profiilissa niin sieltä heti sanotaan rasistiks, haukutaan rasistiks. Et se on menettäny merkityksensä, kun sitä tulee niin paljon. Kuitenkin se tulee ihmisiltä ketkä ei tunne mua, enkä mä tunne niitä. Et se menee vaan niinku ohi nykyään jo. (M50–59)

Haastateltava kokee, ettei rasistiksi haukkumisella ole mitään merkitystä, koska kommentit tulevat ihmisiltä, joita hän ei tunne, niiden määrään on jo turtunut ja hän tietää itse, ettei ole rasisti. Ulossulkemalla toisten hyökkäykset hän vahvistaa omaa ei-rasistin identiteettiään. Toinen vaihtoehto olisi neuvottelu. Seuraava haastateltava tiedostaa omaan identiteettiin tulevat iskut keksimällä vaihtoehtoisen tilan, jossa iskut menettävät merkityksensä:

> Mä oon tehny aika kovan valinnan tässä että mustahan on kaikennäkösten antifasistien sivuilla kaikkea maalitusta ja muuta vastaavaa, että se vaikuttaa tavallaan johonki työnsaantiin. Toisaalta mul on itellä ollu jatkuvasti suunnitelma et minä teen täst bisneksen tästä kansallismielisyydestä et mä alotan [oman alan yrityksen]. Mä veikkaan että tulee olemaan paljon enemmän ihmisiä jotka tulee mulle asiakkaaks sen takia et mä oon kansallismielinen, kun niitä ihmisiä jotka jättää tulematta siks että mä oon sitä. Ja mä oon koittanu saada käyntiin tällasta kansallismielisten työ- ja elinkeinoliittoumaa (nauraa), et ois kansallismielisiä yhtiöitä, jotka palkkais kansallismielisiä ja niitten asiakkaat ois myös kansallismielisiä. Niin eihän siihen sit vaikuttais mitenkään nää kaikki maalitus- ja boikottikampanjat, joita vasemmistolaiset koittaa jatkuvasti tehdä meille. (M20–29)

Edellä olevasta aineistokatkelmasta on tulkittavissa, kuinka vastustajiksi koetun ryhmän hyökkäysyritykset ovat toimineet. Haastateltava on kuitenkin neuvotellut itsekseen toisen ratkaisun, jonka avulla voi toteuttaa ja ilmentää kansallismielistä identiteettiä. Haastattelukatkelmassa turvataan myös oma kollektiivinen identiteetti ja oma sisäryhmä verrattuna uhkaavaan ulkoryhmään. Kertomuksesta on jopa havaittavissa sankaritarinan piirteitä, jossa kekseliäisyydellä kierretään olemassa olevat esteet. Myös seuraava haastateltava puhuu uhkaavista muista sankaritarinan muodossa:

> Ne ihmiset, jotka pitävät vaikka minun toimintaa moraalittomana tai kaikin puolin pahana, niin mä nään että ne on niitä ihmisiä joiden päämäärät on semmosia, että mun omilla ihanteilla ei ois enää sijaa heidän yhteiskunnassa. Tai ne eivät ois enää mahdollisia siinä yhteiskunnassa, minkä he haluaisivat pystyttää. Niin enhän mä silloin myöskään koe häpeää tai syyllisyyttä siitä, et jos semmoset ihmiset, jotka mun nähdäkseni ajavat väärää päämääriä, eivät pidä siitä mitä mä teen. Mul tulee päinvastoin semmonen olo, et mä teen jotain oikein, koska juuri nämä ihmiset ärsyyntyvät mun läsnäolostani. (M30–39)

Haastateltava haastaa uhkana koetut toiset. Hänen kertomuksessaan on järkevää, että toisin ajattelevat eivät pidä hänestä tai hän toisin ajattelevista, sillä hänen arvomaailmansa on niin kaukana toisten arvomaailmasta, että niiden yhteen sovittaminen on mahdotonta. Uhkaavista toisista on muodostunut haastateltavalle viholliskuva, jonka seurauksena hän kokee heidän pyrkivän anastamaan hänen elintilansa ja vapauden elää kansallismielistä elämää (ks. Vuorinen 2004, 249–252, 264). Haastateltavalle ainoa tapa pelastaa oma identiteetti on haastaa ja lähteä vastahyökkäykseen. Sama haastateltava kuvaa kansallismielistä kollektiivista identiteettiä seuraavasti:

> Kansallismielisessä toiminnassa on paljon ihmisiä, jotka on samanlaisia mitä mä itse olen. Ne arvostavat vaivannäköä, ne arvostavat itsensä likoon laittamista. He toimivat myös omalla nimellä ja naamalla. He tietävät, että heitä inhotaan, he tietävät, että he saattavat joutua kiusanteon, sabotaasin kohteeksi ja siitä huolimatta he tekevät sitä. Niin tottakai kun tämmöset ihmiset on toistensa kanssa tekemistä niin se luo tosi voimakkaan me-hengen, koska tietää että jokainen on joutunut luopumaan jostain koska he ovat osa sitä toimintaa. (M30–39)

Aineistokatkelmassa kollektiivista identiteettiä luodaan erontekoina ei-kansallismielisiin. Vahva kansallismielinen kollektiivinen identiteetti syntyy haastateltavan puheissa nimenomaan ryhmän ulkopuolisten henkilöiden uhasta. Kansallismielisyys esiintyykin rohkeutena olla eri mieltä ja ottaa vastaan sosiaalinen paine, joka erimielisyyden konfliktista syntyy. Tämä rohkeuden teema rakentaa kansallismielistä identiteettiä silloinkin, kun unohdetaan uhan pelko. Seuraavassa aineisto-otteessa eräs haastateltava kuvaa, kuinka kansallismieliset ovat tärkeitä ja aikaansaavia muiden passiivisempina esiintyvien tavallisten kansalaisten silmissä.

> Oon tyytyväinen kansallismieliseen kenttään, että on tavallaan onnistuttu popularisoimaan tää homma ja tekemään tästä suosittua ja sit myös normaalia, ettei se oo enää myöskään kauheen paha asia, että nuo pahat kansallismieliset ja nationalistit, jotka haluaa vaan paha, vaan sitä että tavallisetkin ihmiset sanoo, että hei että myö oon ehottomasti kansallismielinen että hyvä että työ teette tärkeitä työtä, että on hengessä mukana. (M20–29)

Aineisto-otteessa tavalliset kansalaiset voivat olla kansallismielisiä, mutta eivät kuitenkaan sisälly omaan kansallismieliseen kollektiiviseen identiteettiin. Kollektiivista identiteettiä rakentaessa ihmiset valitsevat tiettyjä asioita edustamaan identiteettiään ja jättävät joitain asioita identiteetin ulkopuolelle, jottei identiteetti muodostu liian hajanaiseksi (Kaunismaa 1997). Haastateltava viittaa, että kansallismieliseksi itseään sanova tavallinen kansalainen on kuitenkin kansallismielisten meidän ulkopuolella. Kollektiiviseen kansallismieliseen identiteettiin sisältyminen vaatisi kenties kansallismieliseen toimintaan osallistumista tai sitoutumista, pelkkä itsen kutsuminen kansallismieliseksi ei riitä.

Toisaalta muiden näkeminen lähellä omaa identiteettiä ja omaa arvomaailmaa voi olla myös tapa suojella omaa itseä. Jos kansallismielinen ihminen näkee kaikki muutkin pohjimmiltaan kansallismielisinä, se voi vähentää kansallismielisyyteen ja täten myös omaan itseensä liittyvää stigmaa ja ajatuksia itsestä epätoivottuna tai toisen asteen kansalaisena (myös esim. Pilkington 2016, 215). Useat haastateltavat epäilivät läheisten,

kuten perheen ja ystävien, olevan oikeastaan heidän kanssa samaa mieltä. Eräs haastateltava puhui vanhemmistaan seuraavanlaisesti: ”mä mietin aina sitä, et missä määrin ne on mun kanssa eri mieltä itse asioista, vai onko se vaan sitä, että aatellaan et nyt sä et saa töitä kun sä teet jotain tämmöstä” (N20–29). Tällainen ajattelu rakentaa samalla omaa identiteettiä hyväksyttävämmäksi.

> Mä muistan mentiin yläasteen kanssa [yhdessä kaupungissa] tällaseen multikultikeskukseen ja sit siel työntekijä alotti tämmösen, mä en tiedä olikse olevinaan joku leikki tai joku tällanen mutta, se teki kysymyksiä et onko sun mielestä ok vitsailla homoista, jos ei niin mene tuohon kulmaan huonetta ja jos kyllä niin mene tuonne toiseen. Sit mä, mä oon vähän aina ollu tällai kauheen edgy tyyppi, mä menin siihen kulmaan et kyllä on. Mä olin ainoa joka meni sinne, kaikki muut meni että ei oo. Ja mä tiesin niistä kaikista jotka meni sinne ne inhos homoja ja sano välitunnilla et vitun homo ja koulukiusas tyyppjä. Muakin osittain ei nyt niin kauheesti, jotain ihmisiä paljon enemmän. Niin kun oli se sosiaalinen paine, niin ne meni sinne, mut sitten mikä niitten oikea mielipide asioista on niin se oli jotain ihan muuta. Toikin vaikutti hyvin paljon siihen, että mä aloin kyseenalaistaa asioita hyvin paljon. (M20–29)

Aineisto-otteessa haastateltava muistelee tapahtumaa kouluajoiltaan, jolloin hän koki ikätovereidensa valehtelevan aidoista ajatuksistaan sosiaalisen paineen johdosta. Haastateltava jää tarinassa hyvin konkreettisesti yksin mielipiteidensä kanssa, mutta toisaalta hän seisoo niiden takana rohkeasti. Kertomuksessa muut ovat oikeasti samaa mieltä ja heidän kuuluisi olla hänen kanssaan, mutta he eivät ole ja se ei haittaa, sillä he eivät ole yhtä rohkeita sosiaalista painetta vastaan. Kansallismielinen identiteetti rakentuu aineistoissa samalla tavalla suhteessa toisiin, joiden koetaan olevan usein myös kansallismielisiä, mutta ei aivan yhtä syvästi tai rohkeasti kuin kansallismielisessä toiminnassa mukana olevien. Vaikka nämä tavalliset kansalaiset eivät sisällykään kansallismielisen ryhmän ytimeen, he ovat parempia toisia kuin itselle uhkana näyttäytyvät toiset. Omalle identiteetille jatkuva uhkien ulossulkeminen, neuvottelu ja haastaminen on raskasta.

Tässä alaluvussa olen käsitellyt, kuinka kansallismielistä identiteettiä rakennetaan erontekoina meihin ja muihin. Meissä, omassa sisäryhmässä, korostuu stereotyyppinen kuva kansallismielisestä henkilöstä, josta halutaan erottua. Kansallismielinen kollektiivinen identiteetti on aineistossa kaikkea muuta kuin stereotyyppinen radikaali, vihainen ja huono-osainen mies. Muissa, oman sisäryhmän ulkopuolisissa toisissa, korostuu uhka ja uhkaan reagoiminen. Pilkingtonin (2016, 154, 175) brittitutkimuksessa English Defence Leaguen jäsenet kokivat jääneensä yhteiskunnan uhreiksi ja omat

mahdollisuudet koettiin huonompina muihin kuin kansallismielisiin verrattuna. Uhriajattelu on suoraa seurausta uhkaavaan tilanteeseen reagoimisesta ja aineistossani kansallismielinen identiteetti vaatikin jatkuvaa suojelua toisin ajattelevien hyökkäyksiltä tai toisaalta uhkan mitätöimistä näkemällä kaikki sisimmiltään kansallismielisinä. Kuitenkin itse rakentuu haastattelupuheessa uhrin lisäksi myös sankarina. Samanmielisen yhteisön muodostaminen voi toimia oman minän suojelumekanismina tai keinona löytää kaltaisiaan ”sankareita”. Seuraavassa luvussa käsitellenkin, minkälaisia syitä haastateltavat tarjoavat Suomen Sisuun liittymiselle.

5.2. Suomen Sisuun liittyminen

Tässä analyysiluvussa keskityn toiseen tutkimuskysymykseeni, eli miten Suomen Sisun jäsenet kertovat kansallismieliseen ryhmään liittymisestä. Haastateltavat erittelivät monia syitä ja motivaatiotekijöitä Suomen Sisuun liittymisen taustalla. Käsitellen näitä motivaatiotekijöitä tässä luvussa Klandermansia (2001) mukaillen. Klandermans on eritellyt kolme selitystä, joilla voidaan selvittää sitä, miksi ihmiset liittyvät johonkin yhteiskunnalliseen tai poliittiseen ryhmään. Ne ovat halu muuttaa olosuhteita, halu löytää merkitys omalle elämälle ja halu kuulua johonkin ryhmään. (Klandermans 2001, 276.)

5.2.1. Olosuhteiden muuttaminen

Halu muuttaa olosuhteita esiintyi motivaatiotekijänä useissa haastateltavien liittymiskertomuksissa. Monissa kertomuksissa toistui vaikuttamisen toive. Useat kertoivat liittyneensä, koska halusivat vaikuttaa joko Suomen Sisun sisällä tai yhteiskunnallisiin asioihin ylipäätään. Tällöin liittymistarinoiden taustalla oli usein jokin ajankohtainen poliittinen tapahtuma tai laajempi yhteiskunnallinen muutos, joka koettiin huolestuttavana tai hälyttävänä. Muun muassa Perussuomalaisten hajoaminen (*”kansallismielisten kovin kärki katkesi noin vaan”*) 2017, Turun terrori-isku 2017 ja vuoden 2015 pakolaiskriisi toistuivat tärkeinä tapahtumina. Seuraavassa katkelmassa haastateltava kuvaa, kuinka teki lopullisen liittymispäätöksen pakolaiskriisin ja siitä seuraavien tapahtumien johdosta:

T Miten sä päädyit aikanaan mukaan Sisun toimintaan?

> No se oli kesällä tai loppukesästä, alkusyksystä viistoista kun oli se, kutsutaan sitä nyt vaikka siirtolaiskriisiksi. Olli Immosella oli se, mitä se nyt tarkkaan

ottaen sano, mutta siitä nousi kuitenkin se kohu ja sit Suomen Sisu tuli enemmän julkisuuteen. Mul oli pitemmän aikaa jo ollu mielessä liittyä Suomalaisuuden liittoon, minkä mie sit samassa yhteydessä tein, mut sen Immosen kohun ansiosta päätin sit että laitan saman tien tai samalla vaivalla jäsenhakemuksen [myös Sisuun]. (M40–49)

Haastateltava oli pohtinut jo jonkun aikaan, että liittyisi Suomalaisuuden liittoon, mutta pakolaiskriisi ja Suomen Sisun sen aikaiseen puheenjohtaja Olli Immosen Facebook-kirjoituksesta syntynyt kohu³ saivat hänet valitsemaan vaikutusalueeseen myös Suomen Sisun, jossa hän on nykyisin aktiivinen alueensa toimija. Suomen Sisun julkisuuskuva ja suurehko koko oli haastateltavalle, kuten useille muillekin haasteltaville, olennainen päätös Sisuun liittymisessä. Olisihan suomalaisessa äärioikeistolaisessa ja maahanmuuttovastaisessa kentässä myös useita muita toimijoita, jotka valita omaksi vaikutuskanavaksi. Ezekiel (2002), joka on tarkastellut rasistiseen ryhmään liittymisen mekanismeja, erittelee ensimmäiseksi ehdoksi, kuinka ryhmään liittyvän ihmisen on oltava tietoinen siitä, että rasistinen ryhmä on olemassa.

> Mä oon liittynyt [Sisuun] aika myöhään. Kyl mä oon sitä pidempäänki miettiny, mut silloin mul oli aika pitkälti se kysymys et miksi liittyä, koska mä en nähny erityistä tarvetta. Et silloin, millon mä nyt ikinä liityinkään, ni se yhteisten tuttavien kautta, ja periaattees tarjoutu mahdollisuus vaikuttaa järjestös enemmän. Liityin sitä kautta ja sain aika nopeesti vastuut. Periaattees mut valittiin hoitamaan yhtä tehtävää ihan sen takii et siin oli ollu ongelmii siihen liittyen. Mut niin sanotusti headhuntattiin siihen. (M30–39)

Edellisessä katkelmassa haastateltava kuvaa liittyneensä Suomen Sisuun niin vaikutusmahdollisuuksien kuin aikaisempien verkostojensa takia. Verkostojen merkitykseen palaan seuraavassa alaluvussa 5.2.2, kun käsittelen halua kuulua johonkin ryhmään. Aineisto-ote kuitenkin havainnollistaa sitä, kuinka vaikuttamisen halu johtaa ryhmään liittymiseen silloin, kun ihminen ei luota yhteiskunnan tai muiden ihmisten tapaan ratkaista tai selvittää liittymisen taustalla olevaa yhteiskunnallista kimmoketta. Katkelman haastateltavan tapauksessa esimerkki on hyvin konkreettinen: hänen edeltäjänsä on hoitanut järjestöasioita huonosti ja hän voisi hoitaa ne paremmin. Yhteiskunnallisessa kontekstissa ilmiö näyttäytyi epäluottamuksena demokratiaa (ks. Ezekiel 2002), päättäjiä ja esimerkiksi mediaa tai koululaitosta kohtaan. Useiden haastateltavien kertomuksissa toistui tyytymättömyys siihen, miten Suomessa tehdään

³ Suomen Sisun sen aikainen puheenjohtaja ja Perussuomalaisten kansanedustaja Olli Immonen kirjoitti kesällä 2015 monikulttuurisuutta vastustavan Facebook-päivityksen, joka oli militaariselta retoriikaltaan samankaltainen norjalaisen terroristi Anders Breivikin kanssa. Päivitys aiheutti suurehkon poliittisen skandaalin. (Herkman & Matikainen 2017, 3.)

poliittisia päätöksiä, ja tämä toimi kimmokkeena vaikuttaa ja näin liittyä Suomen Sisuun, kuten seuraavasta katkelmasta on havaittavissa:

> Sisuun mä eksyin lähinnä sen takia, kun Suomalaisuuden Liitto ei saanut sitä tukirahaa, ja sillä hetkellä, se oli se yks aamu, mä ilmoittauduin sekä Suomalaisuuden Liittoon että Sisuun ja mä olin et nyt riittää. Et mä haluan et mun rahoillani tuetaan asioita, jotka mulle on arvokkaita. (N40–49)

Edellisessä aineisto-otteessa ilmenee toinen olosuhteiden muuttamisen halun keino: tukeminen. Haastateltava ei ole tyytyväinen verorahojensa käyttöön ja haluaa osoittaa taloudellista tukea liittymällä Suomen Sisuun. Liittyminen on haastateltavalle myös tapa osoittaa henkistä tukea. Suomen Sisuun liittyminen tukee liittymiskertomuksessa hyvän aatteen parissa työskentelevää järjestöä. Useimmat puolueisiin ennen Suomen Sisuun liittymistä kuuluneet kuvasivat liittymistä ennemmin pyrkimyksenä tukea kuin vaikuttaa. Heille puoluepolitiikka tarjosi mahdollisesti luontevamman alustan vaikuttaa, kun taas puolueihin kuulumattomille Suomen Sisu näyttäytyi kiinnostavana vaikuttamisalustana.

Kolmas käsittelemäni liittymismotivaattori, joka liittyi ihmisten haluun muuttaa olosuhteita, on protesti. Joillekin Suomen Sisuun liittyminen oli tukemisen verrattavissa oleva hiljainen protesti, jotkut kokivat liittymisen hyvin kirjaimellisena protestina. Esimerkiksi yksi haastateltava kuvasi, kuinka halusi liittymisensä nimenomaan ”*ärsyttävän*” eri aatemaailmoja kannattavia. Toinen haastateltava oli ennen Suomen Sisuun liittymistä jättänyt jäsenhakemuksen Pohjoismaiselle Vastarintaliikkeelle pyrkimyksissään muuttaa olemassa olevia olosuhteita radikaalisti protestoimalla. Haastateltava oli lukenut, että tietyllä alueella liikkui maahanmuuttajataustainen rikollisryhmä ja tuli ”*niin vihaiseksi silloin*”, että halusi liittyä kansallissosialistiseen ryhmään:

> Toivoin et ois ees joku jengi, joka tekis sille asialle jotain. Tuntu et poliisit ei tee yhtään mitään, kukaan muukaan. Niin se fiilis et pitää näyttää, et valkoinen suomalainen mies tulee jumalauta kostaan. Mut emmä huvikseen liittynyt. Tuntu et tälle asialle pitää tehdä jotain, et aivan sama onkse natsismia tai jotain. Jos nää natsit nyt on ainoita ketkä on valmiita tekeen asialle jotain, et mennään jengillä ajaan ne helvetiin sieltä puistosta missä ne saalistikaan suomalaisia. (M20–29)

Haastateltavalle halu vaikuttaa oli hyvin vahva motivaattori liittymisen takana ja kertomuksesta heijastuu voimattomuus. Haastateltava kokee niin poliittisten päättäjien kuin poliisin ja kenties ihan tavallisten kansalaisten epäonnistuneen, joten ainoa jäljelle

jäävä tapa on toimia itse. Voimattomuus voi olla yhteydessä sosiaaliseen dislokaatioon, jonka Ezekiel (2002) näkee vaikuttavan siihen, miksi ihmiset liittyvät rassistisiin ryhmiin. Ezekielin mukaan haastattelukatkelmassakin mainitut ”valkoiset miehet” voivat kokea oman paikkansa yhteiskunnassa olevan uhattuna. (Ezekiel 2002.) Kokemus voi vaistomaisesti saada aikaan tunteen protestoida, sillä dislokaation tunteesta nouseva voimattomuus voi tuntua kestävämmältä.

5.2.2. Merkitykselliset muut ihmiset

Suomen Sisuun liittymistarinoissa ei toistunut vain halu vaikuttaa. Useiden haastatteluissa Suomen Sisuun liitettiin myös halu löytää merkitys. Halu löytää merkitys omalle elämälle ryhmäjäsenyyden kautta pitää sisällään myös halun ymmärtää ja tehdä ymmärrettävämmäksi ympäröivää maailmaa (Klandermans 2001, 277). Mitä vieraammalta tai ennakoimattomammalta ympäröivä yhteiskunta tuntuu, ihmiselle voi tulla tärkeämmäksi merkityksellistä sitä. Suomen Sisuun ja äärioikeistolaisessa ja maahanmuuttovastaisessa liikkeessä toimimiseen yhdistettiin merkityksen löytämisen halua, mutta liittymistarinoissa merkityksen etsiminen ei korostunut.

Aatteellisuus ja aatteellisuuden etsiminen tai ilmaisu ovat yksi näkyvä osa halusta löytää merkitys. Kenties nimenomaan liittymistarinoissa sitä ei painotettu, sillä usealle kansallismielinen aate oli saumaton osa omaa identiteettiä (ks. luku 5.1.2.) ja Suomen Sisuun liittyminen oli ”*itsestäänselvyys arvojen puolesta*”. Suomen Sisu korostui juuri aatteellisena kotina verrattuna esimerkiksi puoluepolitiikkaan, jossa ajateltiin keskittyvän pienempiin politiikan palasiin:

> Mun on ollut vaikea kiinnostua enää päivän politiikasta sen jälkeen, kun on mennyt vähän syvempiin kysymyksiin. Tavallaan se puoluepolitiikkaan osallistuminen tuntuu vähän siltä kuin yrittäis korjata jotain aita silleen et siihen lyö lisää nauloja samalla kun kaikki puut josta se aita on tehty mätäneet. Niin tavallaan se tuntuu et siinä korjataan jotain oiretta mutta ei syytä, se ei tunnu palkitsevalta. (N20–29)

Haastattelukatkelman henkilö on kuulunut niin Perussuomalaisiin kuin Suomen Sisuun, mutta ei koe enää puoluepolitiikkaa omakseen ja on kiinnostunut syvemmästä ideologisesta ajattelusta. Kuitenkin Suomen Sisusta on vaikea löytää jotain selkeää yhtenäistä ideologiaa tai aatetta ainakaan haastateltavieni omien kuvausten kautta kansallismielisyyden ollessa hyvin laava ylätermi. Esimerkiksi juuri katkelman haastateltava kuvaili itseään etnonationalistiksi ja kuinka hänen mielestään esimerkiksi

eri ihmisryhmät ovat älyllisesti eriarvoisia. Jotkut haastateltavat sen sijaan korostivat, että heidän ajatusmaailmassaan ei ole mitään rasistista. Ezekielin (2002) mukaan rasistinen ja hypermaskuliininen ideologia yhdistää monia rasistisiin ryhmiin liittyneitä, mutta Suomen Sisun ideologia on hajanaisempi jäsenkunnan koon ja laajuuden sekä kenties ryhmään sitoutumisen asteen takia. Haastateltavistani esimerkiksi yksi oli jo eronnut järjestöstä, kun taas esimerkiksi seuraavalle järjestö oli hyvin läheinen:

> [Sisu] on läsnä joka päivä tavalla taikka toisella, että se on elämäntapa oikeestaan, että sitä ei pysty irrottamaan. Sitä kautta on ehkä eniten verkostoitunu ympäri Suomen samankaltaisten arvoilla varustettujen ihmisten kanssa ja sillä tavalla on sitoutunut. Ei päivääkään vaihtaisi pois niin sanotusti, vaikka tietysti on hyviä ja huonoja päiviä ollu historiassa. Se [Sisu] on hyvin merkitsevä asia. (M40–49)

Aineisto-otteessa haastateltava kuvaa Suomen Sisua vahvasti haluna löytää merkitys: järjestö on hänelle elämäntapa. Haastateltava identifioituu vahvasti Sisuun ja on toiminut sen lukuisissa järjestöpesteissä. Hän kuvaa, kuinka oma elämä on saumaton osa Sisua ja Sisu saumaton osa omaa elämää. Suomen Sisun merkityksellisyys korostuukin niissä haastatteluissa, joissa järjestö on haastateltaville erityisen läheinen esimerkiksi järjestöpestein kautta. Onkin mahdollista, että halu löytää merkitys ei esiinny liittymiskertomuksissa, sillä liittymisen hetkellä ei ole osattu arvioida, kuinka tärkeä järjestöstä muodostuu itselle ja kuinka hyvin oma ideologia osuu yhteen järjestön ideologian kanssa.

Viimeinen Klandermansin (2001) selityksistä siihen, miksi ihmiset liittyvät sosiaalisiin liikeisiin, on halu kuulua jonkin ryhmään. Tämä yhteisöllisyyttä korostava halu on aineistossa voimakas. Haastateltavat toivoivat tutustuvansa samanhenkiseen seuraan ja ajattelivat Suomen Sisuun liittymisen tyydyttävän yhteisöllisyyden kaipuuta. Seuraavassa aineistokatkelmassa haastateltava muistelee liittyneensä Suomen Sisuun nimenomaan tutustuakseen samanhenkisiin ihmisiin:

T Oliksul jotain odotuksii tai toiveita siin kun sä liityit [Sisuun]?
 > Se on näin pitkän ajan jälkeen aika vaikee muistaa. No kaiketi sitä ajatteli, et löytää samanhenkistä seuraa, jonka kans asioista keskustella. Ja sehän tulikin sit aika nopeesti sellasena yllätyksenä, että minust tehtiin parissa kuukaudes sen jälkeen kun mä olin sinne liittyny [tietty jäsenpesti] (nauraa)
 T Joo (nauraa), no siin varmasti ainaki tutustu?
 > Joo kyl siin ja kun meil oli silloin vielä yhdistys suhteellisen aktiivinen. (M40–49)

Uusien ystävien ja verkostojen lisäksi aikaisemmat ystävät ja verkostot olivat tärkeitä syitä liittyä Suomen Sisuun. Monet haastateltavista olivat lähteneet mukaan Suomen Sisun toimintaan aikaisempien ystäviensä innostamana. Suomen Sisun, Suomalaisuuden liiton ja Perussuomalaisten välillä oli paljon päällekkäisiä jäsenyyksiä. Osa kuului aikaisemmin Perussuomalaisiin tai Suomalaisuuden liittoon ja oli tutustunut Sisuun aikaisempien ryhmäjäsenyyksiensä kautta tai oli Sisuun liittymisen jälkeen liittynyt myös edellä mainittuihin ryhmiin. Tämä luo kuvaa samanmielisistä verkostoista ja hieman yksipuolisista elinpiireistä, jotka ovat yleisiä rassistisiin ryhmiin liittyvien keskuudessa (Ezekiel 2002). Toisaalta suomalaisessa kontekstissa useisiin järjestöihin kuuluminen on tyypillistä, sillä lähes kaikki sosiaaliset liikkeet ovat järjestäytyneet täällä organisaatiomuotoon (Siisiäinen 1998, 199, 224) ja erilaisia järjestöjä on paljon tarjolla. Seuraavassa aineistokatkelmassa haastateltava kertoo, kuinka on rekrytoinut muutaman henkilön mukaan Sisuun toimintaan. Hän nostaa esille myös tärkeän aiheen liittyen haluun kuulua ryhmään: median.

T Olikse sul itsestäänselvyys et sä liityt nimenomaan Sisuun?

> Oli se aika koska Sisuhan oli mulle tuttu järjestö. Mä tossa aikasemmin olisin ehkä voinu kertoa tosta mun ajatusmaailman syntymisestä, että mähän oon teinistä asti ollu tietonen siitä et mikä mun ajattelutapa on. Se on lähteny viimeistään kakstuhattakaheksan, kun mä oon ruvennu lukeen näitä Halla-Ahon kirjoituksia ja sitte googlaamalla päättyny muillekin vastaaville sivuille. Sillon mä oon löytänyt Sisun ja Sisun periaateohjelman ja sen jälkeen sitten seurailu enemmän tai vähemmän sen porukan tekemisiä. Se nyt ei tietenkään ehkä hirveen näkyvä oo mediassa, mutta sen verran kun on, niin se kyllä kiinnostoi jo sillon ja sen jälkeen oon sitte siellä ollu ja muutaman ihmisen houkutellu mukaan myös. (N20–29)

Haastateltava kertoo, kuinka on tutustunut Suomen Sisuun internetin ja muun muassa Jussi Halla-Ahon blogikirjoitusten kautta. Aineistossa onkin runsaasti puhetta erilaisista media-alustoista, joissa haastateltavat ovat tutustuneet Suomen Sisuun ja ennen kaikkea samanmieliseen yhteisöön. Sosiaalinen media ja sosiaalisen median yhteisöt ovat toimineet erityisesti nuoremmille haastateltaville eräänlaisena tietoisuuden herättäjänä siitä, että samanhenkinen ryhmä voisi olla olemassa. Seuraavassa aineisto-otteessa haastateltava kuvaa liittyneensä Perussuomalaisten nuorisojärjestöön, minkä jälkeen hän on liittynyt myös Suomen Sisuun) löydettyään samanmielisten ihmisten Youtube-yhteisön:

> Mul oli jo jonkun aikaa ollu tietynlaisia valtavirtaa, tai miten mä ainakin sillon näin sen niin, valtavirran vastasia näkemyksiä erilaisiin poliittisiin

kysymyksiin liittyen, vaik mahaanmuuttoon ja joihinki sosiaalisiin kysymyksiin. Ja sit ehkä vajaa puol vuotta ennen kun mä liityin järjestöön niin mä löysin semmosen youtube-kanavan, joka puhu näistä asioista sillä tavalla et hänen mielipiteet oli samat kun mun. Ja sit mä aattelin et hänet lynkattais kommenteis ihan täysin ja pelkkää alapeukkuu, koska mä aattelin että ei ihmiset oikeesti ajattele tällä tavalla et toi on niin valtavirran vastasta toi ajattelu. Mut siel oli hänelle tosi vankka kannatus ja sit mä löysin tosi paljon samanlaisii tubettajia esimerkiks, jotka puhu näist samoist asioista about samoist näkökulmista ja myös vankka kannatus. Niin mä tajusin et ihmiset oikeesti ajattelee tälleen ja he muodostaa yhteisöjä. Se niinku istutti sen ajattelun siemenen mulle, et mäkin voisin mahollisesti järjestäytyy. Niin siit meni joku ehkä vajaa puol vuotta et mä liityin PS-nuoriin. (N20–29)

Haastateltava on ennen sosiaalisen median yhteisön löytämistä kokenut ulkopuolisuutta ajatusmaailmansa takia. Hän on olettanut, että ihmiset eivät voi pitää henkilöistä, joilla on hänen kanssaan samanlaisia ajatuksia. Tällöin haastateltava on todennäköisesti olettanut, etteivät ihmiset pidä hänestäkään tai ainakaan hänen ajatuksistaan. Näin ollen samanmielisen ryhmän löytäminen on herättänyt vahvan halun kuulua ryhmään. Ryhmäjäsenyydet luovat uusia identiteettejä (Klandermans 2001, 277) ja esimerkiksi haastateltavan tapauksessa ryhmään liittyminen on vähintään lieventänyt ulkopuolisuuden kokemusta.

Toisaalta joissain liittymistarinoissa halua kuulua Suomen Sisuun kuvailtiin kepeästi uteliaisuutena ”*salaseuraa*” kohtaan. Haastateltavat olivat ennen liittymistä olleet kiinnostuneita, keitä järjestöön kuuluu ja mitä järjestössä oikein tehdään: ”*[Sisu] vaikutti sillon liian radikaalilta tai liian rankalta, mitä siitä kuuli näit juttuja ja sitten paikalliset [puoluejäsenet tietyssä kaupungissa] oli silleen Sisu hyi hyi natseja, niin en uskaltanutkaan liittyä siihen, mutta liityin kuitenkin*” (M20 –29). Kertomuksesta on aistittavissa tietynlainen provokatiivisuus. Mikäli haastateltava haluaa liittyä Suomen Sisuun, hän liittyy siihen, vaikka aikaisemmat sosiaaliset verkostot sitä vastustaisivatkin.

Kuten edellä esitetyt aineistoerittelyt ja -esimerkit osoittavat, Klandermansin (2001) selitysmallit eivät useinkaan esiinny vain yksittäisinä tapauksina. Useiden haastateltavien kertomuksissa toistuivat kaikki kolme selitysmallia, mikä on Klandermansin mukaan loogista (2001, 277). Yhteiskunnallisiin liikkeisiin liittymiseen liittyy aina joitakin riskejä tai kustannuksia, joten niihin tuskin liityttäisiin, mikäli ei olisi minkäänlaista kiinnostusta muuttaa olosuhteita. Samalla mitä enemmän ihminen identifioituu johonkin ryhmään, sitä todennäköisemmin hän haluaa liittyä ryhmään.

Lopuksi ihmiset elävät maailmassa, jossa on tavan mukaista antaa ja etsiä merkityksiä. Halu löytää ja sanoittaa merkitys omalle elämälle on siis suuri ja pakottava. (Klandermans 2001, 277.) Toisin sanoen ihmiset liittyvät sosiaalisiin liikkeisiin, koska taistelu heille tärkeän sosiaalisen asian puolesta ihmisten kanssa, joihin he identifioituvat, tuo merkitystä heidän elämälleen (Klandermans 2001, 282).

6. Tulokset ja pohdinta

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tarkastellut narratiivianalyysin avulla, kuinka Suomen Sisun entiset ja nykyiset jäsenet rakentavat kansallismielistä identiteettiä ja kuvaavat kansallismieliseen ryhmään liittymistä. Aineistonani on ollut keräämäni kahdeksantoista teemahaastattelua. Olen käsitellyt Suomen Sisua osana laajempaa äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista liikettä ja esitellyt liikkeen toimintaympäristön ja -tapojen kannalta olennaista suomalaista yhteiskunnallista ja historiallista kontekstia. Teoreettisen taustani olen rakentanut sosiaalisten liikkeiden ja identiteetin tutkimuksen kautta. Olen myös esitellyt äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeiden toimijoista tehtyä aiempaa tutkimusta ja purkanut kentän terminologiaa. Olen pyrkinyt vastaamaan kahteen tutkimuskysymykseen:

1. Miten Suomen Sisun jäsenet rakentavat kansallismielistä identiteettiä?
2. Miten Suomen Sisun jäsenet kertovat kansallismieliseen ryhmään liittymisestä?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulokset laajentavat käsitystä kansallismielisestä identiteettistä. Ensinnäkin kansallismielisyydellä viitattiin aineistossa nationalismiin määritelmiä mukailleen haluun toimia yhtenäisen ja olemassa olevan kansalaisyhteisön puolesta. Kansallinen identiteetti rakentui perinteiseen tapaan kulttuurin ja sukujuurien sekä toisaalta myös valtion ja maa-alueen kautta (Saukkonen 2004, 104).

Kansallismielisyyteen liitettiin runsaasti erilaisia piirteitä, kuten maahanmuuton vastustaminen ja perinteiden kunnioittaminen, joista suuri osa oli yhtenäisiä perinteisesti äärioikeistoon liitettävien ulottuvuuksien kanssa (esim. Rydgren 2018; Mudde 2007). Kuitenkaan haastateltavat suurimmalta osin eivät itse identifioituneet äärioikeistolaisiksi.

Jäsensin haastateltavieni kansallismielisen identiteetin kertomuksia kertomuksiksi jatkuvuudesta ja kääntymyksestä sekä suhteessa meihin ja muihin. Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen jäsenten identiteettiä ja ryhmään liittymistä koskevia kertomuksia on usein tarkasteltu juuri jatkuvuuden ja kääntymyksen teemojen avulla (Blee 2002; Linden & Klandermans 2007; Pilkington 2016). Omassa aineistossani haastateltavien jatkuvuutta korostavat identiteettitarinat rakentuivat yleisestä historiasta, sukuhistoriasta ja henkilökohtaisesta historiasta, kuten lapsuudesta. Kansallismielinen identiteetti rakentui näin perinteen ja tradition kantajana ja toi haastatteluihin jopa sankaritarinoita. Kääntövyystarinoissa haastateltavat heräsivät pohtimaan

arvomaailmaansa joko lapsuudessa tai myöhemmin aikuisuudessa. Aikuisuuden ajan kertomuksissa internetin ja sosiaalisen median rooli oli suuri. Jatkuvuuden ja kääntymyksen teemat esiintyivät aineistossa myös päällekkäin.

Jaottelin haastateltavien kansallismielisen identiteetin rakentumista kuvaavia kertomuksia myös erontekojen avulla. Kansallismielistä identiteettiä jäsennettiin aineistossa suhteessa stereotyyppisiin kansallismielisiin ja toisaalta muihin kuin kansallismielisiin. Siinä missä stereotyyppinen kansallismielinen nähtiin äärimmäisenä, tunteellisenä, matalan sosioekonomisen taustan omaavana ja jossain määrin erityisesti miessukupuolisena, korostui haastateltavien identiteettitarinoissa heidän oma maltillisuutensa, järkevyytensä, korkea luokka-asema ja joissain tapauksissa naissukupuoli. Tällainen tapa jäsentää omaa minuutta voi olla tapa suojella sitä. Äärioikeistolaisessa ja maahanmuuttovastaisessa liikkeessä ja Suomen Sisussa toimimiseen liittyy paljon stigmaa, ja negatiivisina ja radikaaleina pidettyjen piirteiden yhdistäminen oman minän ulkopuolelle pieneen vähemmistöön tai pelkkään stereotyyppiin luo kuvaa oman kansallismielisen identiteetin legitimiudesta.

Identiteettiä rakennettiin myös erottautumalla muista ryhmistä. Tällöin muut olivat joko uhkaavia toisia tai toiset ajateltiin sisimmiltään kansallismielisinä. Kansallismielisyyden ulkopuolelle ja toiseksi sidottiin eri tavalla ajattelevia, kuten vasemmistolaisia tai arvoliberaalia ideologiaa kannattavia ryhmiä. Kun nämä ihmiset näyttäytyivät uhkakuvana omalle identiteetille, elämäntavalle tai mahdollisuuksille, uhka pyrittiin sulkemaan ulos, neuvottelemaan tai haastamaan. Tällaiset tavat toimia voivat olla seurausta modernien identiteettien kriisistä. Stuart Hallin (1999, 20) mukaan pitkään itsestään selvinä käsittämämme asioiden, kuten kansalaisuuden, sukupuolen, etnisyyden, seksuaalisuuden ja luokan merkitykset ovat murroksessa. Tämä murros näkyy myös identiteettien rakentamisessa. Haastateltavat ovat rakentaneet identiteettinsä vahvasti esimerkiksi kansalaisuuden ja etnisyyden varaan. Kun moderni maailmaa haastaa käsityksiämme kansalaisuudesta ja etnisyydestä, on haastateltavien tapa reagoida ympäröivään maailmaan ja toisin ajatteleviin uhkana oikeastaan ymmärrettävä: haastaahan se heidän koko minuutensa.

Tutkimustulokseni toiseen tutkimuskysymykseeni, miten Suomen Sisun jäsenet kertovat kansallismieliseen ryhmään liittymisestä, nivoutuvat kollektiivisiin identiteetteihin. Tarkastelin liittymissyitä käyttäen Klandermansin (2001) jakoa haluan muuttaa

olosuhteita, haluun löytää merkitys ja haluun kuulua ryhmään. Halu muuttaa olosuhteita näyttäytyi aineistossa niissä tarinoissa, joissa Suomen Sisuun liityttiin, koska haluttiin esimerkiksi vaikuttaa Suomen Sisun ulko- tai sisäpuolella tai tukea järjestön toimintaa. Halu kuulua ryhmään liittyi olemassa olevien verkostojen vaikutukseen, uusien verkostojen etsimiseen ja sosiaalisen median verkostoihin. Myös Suomen Sisuun liittyminen elämälle merkityksen etsimisen kannalta on tulkittavissa jostain liittymistarinoista, joskin ei yhtä vahvasti kuin aikaisemmin mainitut motivaatiotekijät. Tällöin kertomuksissa liittymishetkellä tärkeäksi koettiin erityisesti aatteellisuus. Useissa liittymiskertomuksissa yhdisteltiin monenlaisia liittymisen syitä, mikä on tyypillistä. Identiteettien näkökulmasta samanmieliseen ryhmään liittyminen on tapa suojella omaa identiteettiä ja luoda uusia identiteettejä. (Klandermans 2001, 277.)

Pro gradu -tutkielmaani, kuten kaikkien tutkimukseen, liittyy myös monia rajoitteita. Suuri haaste on jo aikaisemmin esille tuomani termivalinta ”äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen liike”. Koska kyseisen termin käyttäminen ei ole aikaisemmassa kyseistä sosiaalista liikettä käsittelevässä tutkimuksessa ollut itsestäänselvyys, sen käyttäminen onkin aina perusteltava hyvin, ja tähän olen työssäni myös pyrkinyt. Lopputulokseni on ollut, että liikkeen nimeäminen näin oman työni kontekstissa on paras vaihtoehto monesta kehnohkosta vaihtoehdosta.

Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen kentän tutkimiseen liittyvät terminologiset ongelmat eivät voi estää kokonaan kentän empiiristä tarkastelua. Myös identiteetin käsite on ansainnut aiemmin saamansa kritiikin liittyen sen soveltamisesta kaikkien mahdolliseen (Polletta & Jasper 2001; ks. luku 3.4.2.). Omassa narratiivisessa luvutavassani sen sijaan en koe kritiikkiä olennaiseksi. Vielä suomalaisen yhteiskunnalliseen ja historialliseen kontekstiin on lisättävä ilmiselvä ongelma sen tiivistämiseen liittyen. Kuinka tiivistää kaikki suomalaiselle äärioikeistolaiselle ja maahanmuuttovastaiselle liikkeelle olennainen kansallinen konteksti lyhyeen alkulukuun? Vastaus on, ettei mitenkään. Luku kuitenkin tekee tehtävänsä toimien aihepiiriin herättävänä ja sen joitain tärkeimpiä lainalaisuuksia nimeävänä aloituksena työni teemaan.

Lopuksi eräs oleellinen ongelma työssäni liittyy aikaisemman tutkimuksen sovellettavuuteen omaan tutkimusongelmaani. On olennaista miettiä, miten yhdysvaltalaisen äärioikeistoryhmän tai ranskalaisen oikeistopopulistipuolueen jäsenten tutkimus on sovellettavissa Suomen Sisun jäsenten tarkasteluun. Tällöin on palattava

äärioikeistolaiseen ja maahanmuuttovastaiseen liikkeeseen ja erityisesti äärioikeiston määrittelyyn: äärioikeistolla viitataan työssäni laajaan spektriin äärimmäisen äärioikeiston toimijoista aina maltillisemmän parlamentaarisen äärioikeiston ryhmittymiin (ks. luku 3.4.1.). Aikaisempi tutkimus onkin tutkimusta liikkeestä kokonaisuudessaan, laidasta laitaan. On myös muistettava, että haastateltavieni poliittinen osallistuminen ei tyypistynyt vain Suomen Sisussa toimimiseen. Useimmat olivat tai olivat olleet jäseninä monissa erilaisissa ryhmissä, joista osa on aatteellisesti hyvin lähellä aikaisempaa tutkimuksena esittelemieni ryhmien ideologiaa. Loppujen lopuksi myös vaihtoehtoni olivat vähäiset. Kun aikaisempaa tutkimusta löytyy hyvin niukasti, on käytettävä sitä mitä on.

Äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen liikkeen toimijoita ei ole tutkittu Suomessa juuri lainkaan ja kansainvälisestikin hyvin niukasti siten, että itse toimijoita käytetään informanteina. Tämän johdosta monet asiat liittyen kyseisten ryhmien jäseniin ovat vielä tutkimuksellisessa pimennossa. Erityisesti erilaisiin äärioikeistolaisiin ja maahanmuuttovastaisiin liikkeisiin liittymisen mekanismien syvempi tutkiminen ja sitä edeltävän kiinnostumisen liikkeen ideologiasta ja toiminnasta kartoittaminen jäsenten omien kokemusten kautta olisi tärkeää, sillä liikkeen kannatus on yhä edelleen kasvussa. Toivon että pro gradu -tutkielmani voi osaltaan kannustaa tämän kaltaisen tutkimuksen tekoon vähintään osoittamalla sen mahdollisuuden.

7. Kirjallisuus

- Adorno, T. W. 1967. *Näkökulmia uuteen oikeistoradikalismiin*. Tampere: Vastapaino.
- Aharoni, S. B. & Féron, É. 2020. National populism and gendered vigilantism: The case of the Soldiers of Odin in Finland, *Cooperation and conflict*, 55(1), 86–10.
- Alapuro, R. 2010. Ulkoinen ja sisäinen: Suomen poliittisen kulttuurin pitkä linja, *Yhteiskuntapolitiikka*, (75)7, 528–537.
- Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Andersson, B. 1983. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Arter, D. 2012. Analysing 'Successor Parties': The Case of the True Finns, *West European Politics*, 35(4), 803–825.
- Bar-On, T. 2018. The Radical Right and Nationalism. Teoksessa: Rydgren, J. 2018. *The Oxford handbook of the radical right*. New York City: Oxford University Press, 17–41.
- Benwell, B. & Stokoe, E. 2006. *Discourse and Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Berezin, M. 2007. Revisiting the French National Front: The Ontology of a Political Mood, *Journal of Contemporary Ethnography*, 36(2), 129–146.
- Bhambra, K. G. & Margree, V. 2010. Identity Politics and the Need for a 'Tomorrow', *Economic and Political Weekly*, 45(15), 59–66.
- Billig, M. 1978. *Fascists: A social psychological view of the National Front*. London: Academic Press.
- Blee, K. M. 2007. Ethnographies of the Far Right, *Journal of Contemporary Ethnography*, 36(2), 119–128.
- Blee, K. M. 2002. *Inside Organized Racism: Women in the Hate Movement*. Berkeley: University of California Press.
- Bobbio, N. 1996. *Left and Right: The Significance of a Political Distinction*. Cambridge: Polity Press.
- Burr, V. 1995. *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.
- Burris, V., Smith, E. & Strahm, A. 2000. White Supremacist Networks on the Internet, *Sociological Focus*, 33(2), 215–235.
- Cambridge Dictionary. 2013. Definition of False flag. Teoksessa: *Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cerwonka, A. 2007. Nervous Conditions: The Stakes in Interdisciplinary Research. Teoksessa: Cerwonka, A. & Malkki, L. H. 2007. *Improvising Theory*

Process and Temporality in Ethnographic Fieldwork. Chicago/ London: The University of Chicago Press, 1–40.

Coffé, H. 2018. Gender and The Radical Right. Teoksessa: Rydgren, J. 2018. *The Oxford handbook of the radical right*. New York City: Oxford University Press, 200–211.

Cohen, J. 1985. Strategy of Identity. New Theoretical Paradigms and Contemporary Social Movements, *Social Research*, 52(4), 663–716.

Dahlstedt, M. & Neergaard, A. 2015. *International Migration and Ethnic Relations: Critical Perspectives*. London: Taylor & Francis Group.

de Beauvoir, S. 1949. *Toinen sukupuoli*. Osa 2: 2009 suomennos. Helsinki: Tammi.

Eatwell, R. 2006. The Concept and Theory of Charismatic Leadership. *Totalitarian Movements and Political Religions*, 7(2), 141–156.

Eatwell, R. 2004. Introduction: The New Extreme Right Challenge. Teoksessa: Eatwell, R. & Mudde, C. 2004. *Western democracies and the new extreme right challenge*. London/ New York: Routledge.

Edwards, G. 2014. *Social Movements and Protest*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ekman, M. 2018. Anti-refugee Mobilization in Social Media: The Case of Soldiers of Odin, *Social Media + Society*, 4(1), 1–11.

Esseveld, J. & Eyerman, R. 1992. Which Side Are You On? Reflections on Methodological Issues in the Study of ‘Distasteful’ Social Movements. Teoksessa: Diani, M. & Eyerman, R. 1992. *Studying Collective Action*. London: SAGE, 217–237.

Ezekiel, R. S. 2002. An Ethnographer Looks at Neo-Nazi and Klan Groups: The Racist Mind Revisited, *American Behavioral Scientist*, 46(1), 51–71.

Ezekiel, R. S. 1995. *The Racist Mind: Portraits of American neo-Nazis and Klansmen*. New York: Viking Penguin.

Fielding, N. 1981. Ideology, Democracy and the National Front, *Ethnic and Racial Studies*, 4(1), 56–74.

Gattinara, P. C. & Froio, C. 2014. Discourse and Practice of Violence in the Italian Extreme Right: Frames, Symbols, and Identity-Building in CasaPound Italia, *International Journal of Conflict and Violence*, 8(1), 154–170.

Grönroos, S. 2008. *Suomen Sisun historiikki*. Julkaistu verkossa. Luettu 10.5.2021. <https://www.suomensisu.fi/historia/>

Hainsworth, P. 2008. *The extreme right in Western Europe*. London: New York: Routledge.

Hainsworth, P. 2000. *The politics of the extreme right: From the margins to the mainstream*. London: Pinter.

Hall, S. 1999. *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Hatakka N. 2017. When logics of party politics and online activism collide: The populist Finns Party's identity under negotiation, *New Media & Society*, 19(12), 2022–2038.

Herkman, J. & Matikainen, J. 2017. Neo-Populist Scandal and Social Media: The Finnish Olli Immonen Affair. Teoksessa: Demirhan, K. & Çakır-Demirhan, D. 2017. *Political Scandal, Corruption, and Legimacy in the Age of Social Media*. Pennsylvania: IGI Global., 1–24.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Helsinki University Press.

Hochschild, A. R. 2016. *Strangers in Their Own Land*. New York: The New Press.

Hyvärinen, M. 2017a. Haastattelun maailma. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 11–45.

Hyvärinen, M. 2017b. Kertomushaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 174–192.

Hyvärinen, M. 1994. *Viimeiset taistot*. Tampere: Vastapaino.

Hänninen, V. 2010. Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin, 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 160–178.

Hänninen, V. 2000. *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*, Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto: Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Ilmonen, K. 1998. Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa: Ilmonen, K. & Siisiäinen, M. 1998. *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 15–42.

Immonen, O. 2015. *Puheenjohtaja: Suomen Sisu vahvempi kuin koskaan ennen*. Blogikirjoitus. Julkaistu verkossa. Luettu 20.7.2021.
<https://www.suomensisu.fi/puheenjohtaja-suomen-sisu-vahvempi-kuin-koskaan-ennen-19-11-2015/>

Ikonen, H-M. & Ojala, H. 2005. Yhteyden luomista ja eron kokemuksia – haastattelu, konteksti ja feministinen tietäminen, *Naistutkimus*, 18(1), 17–29.

Jungar, A. 2016. From mainstream to the margin? The radicalisation of the True Finns. Teoksessa: Akkerman, T., Lange, S. L. d. & Rooduijn, M. 2016. *Radical right-wing populist parties in Western Europe: Into the mainstream?* New York: Routledge, 113–143.

Kaunismaa, P. 1997. Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista, *Sosiologia*, 34(3), 220–230.

Kimmel, M. 2007. Racism as Adolescent Male Rite of Passage: Ex-Nazis in Scandinavia, *Journal of Contemporary Ethnography*, 36(2), 202–218.

- Klandermans, B. 2001. Why Social Movements Come into Being and Why People Join Them. Teoksessa: Blau, J. R. 2001. *The Blackwell Companion to Sociology*. Chichester: Wiley-Blackwell, 268–281.
- Koivula, A., Keipi, T., Koironen, I. & Saarinen, A. 2019. Social and ideological representativeness: A comparison of political party members and supporters in Finland, *Party politics*. Julkaistu verkossa.
- Kotonen, T. 2020. Politics, violence and transgression in Finnish Rock Against Communism music: a cross-genre case study, *Patterns of Prejudice*, 54(4), 409–432.
- Kotonen, T. 2018. *Politiikan juoksuhaudat: äärioikeistoliikkeet Suomessa kylmän sodan aikana*. Jyväskylä: Atena.
- Kotonen, T. 2017. Äärioikeisto Suomessa kylmän sodan päättyessä. Kansallinen radikaalipuolue ja angloamerikkalaiset vaikutteet, *Historiallinen aikakauskirja*, 3, 317–331.
- Krumpal, I. 2013. Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: a literature review, *Qual Quant*, 47, 2025–2047.
- Linden, A. & Klandermans, B. 2007. Revolutionaries, Wanderers, Converts, and Compliant: Life Histories of Extreme Right Activists, *Journal of Contemporary Ethnography*, 36(2), 184–201.
- Malkki, L. H. 2007. Tradition and Improvisation in Ethnographic Field Research. Teoksessa: Cerwonka, A. & Malkki, L. H. 2007. *Improvising Theory Process and Temporality in Ethnographic Fieldwork*. Chicago/ London: The University of Chicago Press, 162–188.
- Mann, M. 2004. *Fascists*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mickelsson, R. 2012. Suomalaiset puolueet kertomuksina. Teoksessa: Paakkunainen, K. 2012. *Suomalaisen politiikan murroksia ja muutoksia*. Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitoksen julkaisuja 2012:1. Helsinki: Helsingin yliopisto, 99–114.
- Milanovic, B. 2016. *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge: Harvard University Press.
- Mudde, C. 2019. *The Far Right Today*. Cambridge: Polity Press.
- Mudde, C. 2017. *The populist radical right: A reader*. Oxon: Routledge.
- Mudde, C. 2016. *The Study of Populist Radical Right Parties: Towards a Fourth Wave*. C-Rex Working Paper Series 1/2016. Oslo: University of Oslo.
- Mudde, C. 2007. *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. 2002. *The ideology of the extreme right*. Manchester: Manchester University Press.

- Müller, J. & Kilpeläinen, T. 2017. *Mitä on populismi?* Tampere: Niin & näin.
- Mäkelä, M., Björninen, S., Karttunen, L., Nurminen, M., Raipola, J., & Rantanen, T. 2018. Kertomuksen vaarat, *Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti Avain*, 1, 90–93.
- Niemi, M. & Houni, T. 2018. *Media ja populismi. Työkaluja kriittiseen journalismiin.* Tampere: Vastapaino.
- Norris, P. & Inglehart, R. 2019. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Otjes, S. 2019. What Is Left of the Radical Right? The Economic Agenda of the Dutch Freedom Party 2006-2017, *Politics of the Low Countries*, (1)2, 81–102.
- Pakkasvirta, J. & Saukkonen, P. 2004. *Nationalismit.* Helsinki: WSOY.
- Paloheimo, H. 2014. Poliitiikan pitkät syklit ja poliittisen kentän uusjako, *Politiikka*, 56(1), 15–28.
- Perho, S. 2001. ”Se on silleen aika jännä, aika hyvä aate” Matkalla kohti skiniyttä? Teoksessa: Puuronen, V. 2001. *Valkoisen vallan lähettiläät: Rasismien arki ja arjen rasismi.* Tampere: Vastapaino, 103–134.
- Pilkington, H. 2016. *Loud and Proud: Passion and Politics in the English Defence League.* Manchester: Manchester University Press.
- Pilkington, H., Omel’chenko, E. & Garifzianova, A. 2010. Xenophobic Youth Groups in Vorkuta Russia: Skinheads, *Grupės ir aplinkos*, 2, 189–196.
- Polletta, F. & Jasper, J. M. 2001. Collective Identity and Social Movements, *Annual Review of Sociology*, 27, 283–305.
- Puuronen, V. 2001. *Valkoisen vallan lähettiläät: Rasismien arki ja arjen rasismi.* Tampere: Vastapaino.
- Ravndal, J. A. 2018. Right-wing Terrorism and Militancy in the Nordic Countries: A Comparative Case Study, *Terrorism and Political Violence*, 30(5), 772–792.
- Richards, L. 1999. *Using NVivo in qualitative research.* London: Sage Publications.
- Rydgren, J. 2018. *The Oxford handbook of the radical right.* New York City: Oxford University Press.
- Saastamoinen, M. 2006. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa: Rautio, P. & Saastamoinen, M. 2006. *Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma.* Tampere: Tampere University Press, 168–178.
- Sager, M. 2018. Safety for whom? Exploring femonationalism and care-racism in Sweden, *Women's Studies International Forum*, 68, 149–156.
- Sallamaa, D. 2018. *Ulkoparlamentaarin äärioikeistoliikehdintä ja maahanmuuttovastaisuus 2010-luvun Suomessa.* Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Helsinki: Unigrafia.

Sarastus. 2019. Tervetuloa Awakening-konferenssiin! *Sarastus-verkkolehti*. Julkaistu verkossa. Luettu 28.10.2021. <https://sarastuslehti.com/2019/02/08/tervetuloa-awakening-konferenssiin/>

Saresma, T. 2018. Gender populism: three cases of Finns party actors' traditionalist anti-feminism. Teoksessa: Kovala, U., Palonen, E., Ruotsalainen, M. & T. Saresma, T. 2018. *Populism on the loose*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 177–200.

Saresma, T. 2017. Populismien tasa-arvo. Teoksessa: Palonen, E. & Saresma, T. 2017. *Jätkät ja Jytkyt: Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino, 109–132.

Saukkonen, P. 2018. Multiculturalism and Nationalism in Finland, *Research on Finnish Society*, Vol. 11 No. 1, pp. 65–73.

Saukkonen, P. 2012. Suomalaisen yhteiskunnan poliittinen kulttuuri. Teoksessa: Paakkunainen, K. & Ahonen, P. 2012. *Suomalaisen politiikan murroksia ja muutoksia*. Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto, 27–52.

Saukkonen, P. 2007. *Politiikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Siisiäinen, M. 1998. Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa: Ilmonen, K. & Siisiäinen, M. 1998. *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 219–244.

Simi, P. & Futrell, R. 2009. Negotiating white power activist stigma, *Social Problems*, 56(1), 89–110.

Sisäministeriö. 2020. *Väkivaltaisen eksterminismin tilannekatsaus 2020. Arvio väkivaltaisen eksterminismin tilanteesta Suomessa vuonna 2019 ja kehityksen suunta*. Sisäministeriön julkaisu 2020:8. Helsinki: Sisäministeriö.

Sisäministeriö. 2017. *Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2017: Sisäinen turvallisuus*. Sisäministeriön julkaisu 3/2017. Helsinki: Sisäministeriö.

Strawson, G. 2010. Narrativity and non-Narrativity, *Wires Cognitive Science*, 1(6), 775–780.

Sundström, L. 2007. *Fasismi*. Helsinki: Like.

Suomen Sisu. 2021. *Sisulaisia valtuustoihin!* Blogikirjoitus. Julkaistu verkossa. Luettu 20.7.2021. <https://www.suomensisu.fi/sisulaisia-valtuustoihin/>

Suomen Sisu. 2016. *Suomalaisuuden määritelmä*. Julkaistu verkossa. Luettu 28.10.2021. <https://www.suomensisu.fi/suomalaisuuden-maaritelma/>

Suomen Sisu. 2013. *Peruskirja*. Julkaistu verkossa. Luettu 10.5. 2021. <https://www.suomensisu.fi/periaatteet/suomen-sisun-peruskirja/>

Taggart, P. & Kaltwasser, C. R. 2017. *The Oxford handbook of populism*. New York: Oxford University Press.

Tamminen, T. 2015. *Kansakodin pimeämpi puoli*. Jyväskylä: Atena.

TENK. 2012. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

TENK. 2009. *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Tilly, C. 1994. States and nationalism in Europe 1492–1992, *Theor Soc*, 23, 131–146.

Tuomola, S. 2018. Pakolaiskeskustelu MV-lehdessä: Merkityksellistämisen mekanismit ideologisissa puhuttelutavoissa, *Media & viestintä*, 41(3), 171–191.

Veugelers, J. & Menard, G. 2018. The Non-Party Sector of the Radical Right. Teoksessa: Rydgren, J. 2018. *The Oxford handbook of the radical right*. New York City: Oxford University Press, 285–304.

Virchow, F. 2007. Performance, Emotion, and Ideology: On the Creation of “Collectives of Emotion” and Worldview in the Contemporary German Far Right, *Journal of Contemporary Ethnography*, 26(2), 147–164.

Vuorinen, M. 2004. Herrat, hurrit ja ryssän kätyrit – suomalaisuuden vastakuvia. Teoksessa: Pakkasvirta, J. & Saukkonen, P. 2004. *Nationalismit*. Helsinki: WSOY, 246–264.

Widfeldt, A. 2018. The Radical Right in the Nordic Countries. Teoksessa: Rydgren, J. 2018. *The Oxford handbook of the radical right*. New York City: Oxford University Press, 545–564.

Wodak, R. 2018. The Radical Right and antisemitism. Teoksessa: Rydgren, J. 2018. *The Oxford handbook of the radical right*. New York City: Oxford University Press, 61–85.

YLE. 2013. *Perussuomalaisten kansanedustaja valittiin Suomen Sisun johtoon*. Julkaistu verkossa. Luettu 28.10.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-6531655>

Ylä-Anttila, T. & Luhtakallio, E. 2017. Contesting Gender Equality Politics in Finland: The Finns Party Effect. Teoksessa: Köttig, M., Bitzan, R. & Petö, A. 2017. *Gender and Far Right Politics in Europe*. Gender and Politics. London: Palgrave Macmillan, 29–48.

Zúquete, P. 2017. The European Extreme-Right and Islam: New Directions? Teoksessa: Mudde, C. 2017. *The populist radical right: A reader*. Oxon: Routledge, 103–123.

8. Liitteet

8.1. Haastattelurunko

Tutkimusetiikka

- Ei ole väärää vastuksia, saa ja kannattaa puhua aiheen vierestä: olet oman itsesi asiantuntija
- Aina saa jättää vastaamatta tai keskeyttää ja kommentoida runkoa
- Haastatteluaineisto anonymisoidaan ja tuhoetaan analyysin jälkeen

Kertoisitko vähän itsestäsi

- Mitä teet arkisin: työ, vapaa-ajan vietto, perhe
- Millainen lapsuus/nuoruus oli
- Oman ja/tai perheen maailmankatsomuksesta puhuminen, mikäli ei tule esille
- Miten määrittelisit itsesi? esim. Kansallismielisyys
- Mitä kansallismielisyys ym. tarkoittaa sinulle?

Miten päädyit mukaan järjestön toimintaan

- Muistaako milloin alkoi ensimmäisiä kertoja harkita toimintaa
- Miksi juuri tämä järjestö: toiminta, arvot, ehkä mukana olevat tutut
- Millaisia odotuksia/ toiveita oli toimintaa kohtaan
- Onko jonkun muun ryhmän (aktiivinen) jäsen tällä hetkellä tai oletko ollut: puolueet, liitot, uskonnolliset järjestöt, harrasteryhmät

Kertoisitko järjestöstä enemmän

- Missä on ollut mukana: mikä järjestö, osajärjestö, teemajärjestö ym.
- Millaista on ollut olla mukana: millaiseen toimintaan osallistuu/ osallistuuko: miten odotukset/toiveet kohdanneet
- Millaisia ihmisiä toiminnassa on mukana? esim. sukupuoli
- Mitä järjestö merkkää itselle? Miten kuvailee sitä muille?
- Mitä mieltä sen (ulkopuolisesta) kuvasta: termejä esim kansallismielisyys, äärioikeisto, populismi

Millaisena näet tulevaisuuden: oma, järjestön, Suomen, jne

- Lähitulevaisuus: järjestössä toiminen, järjestön tulevaisuuden toiminta
- Miten näkee tämän hetken Suomen? Millaisia ongelmia, miten ne tulisi ratkaista?
- Hamaan loppuun saakka: omaan itseen ja järjestöön liittyvät unelmat: Suomen tulevaisuus?

Olisiko vielä jotain, mitä haluaisi kertoa